

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosiaali-ala

2018

Johanna Silvius

LIKKUMISEN TUKI RAKENTEISIIN – RAKENTEET LIKKUVIKSI

– Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen ja
vakiinnuttaminen Turun varhaiskasvatuksessa

Johanna Silvius

LIKKUMISEN TUKI RAKENTEISIIN – RAKENTEET LIKKUVIKSI

- Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen Turun
varhaiskasvatuksessa

Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli kehittää, jalkauttaa ja vakiinnuttaa liikuntakoordinaattoritoiminta kiinteäksi osaksi Turun varhaiskasvatuksen arjen rakenteita. Varhaiskasvatusyksiköissä on ollut nimettyinä liikuntakoordinaattorit, mutta varhaiskasvatuksen organisaatiosta toiminnan toteutuksesta puuttui yhteinen ja yhdenmukainen linja. Varhaiskasvatuslaki (580/2015) ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) velvoittavat ja edellyttävät, että liikkumisen mahdollisuuksia hyödynnetään lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena jokaisen lapsen jokaisena varhaiskasvatuspäivänä. Turun varhaiskasvatuksen rakenteisiin tarvittiin toimiva käytäntö, jolla voidaan edistää henkilöstön osaamista ja oppimista sekä kehittää lasten liikkumisen mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa edelleen ilman ulkopuolista lisärahoitusta.

Kehittämishankkeen metodologiset valinnat mukailevat soveltaen toimintatutkimukselle tyypillistä strategiaa ja logiikkaa. Toimintatutkimuksellisella lähestymistavalla pyritään toiminnan parantamiseen vaiheittaisella etenemisellä. Toimintatutkimuksellisessa strategiassa yhdistyvät sekä tutkimus että kehittämistoimet suunnittelun, toiminnan, reflektion ja uuden suunnitelman spiraalimaisena kehänä.

Kehittämistoiminta kohdistui alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen toiminnan käynnistämiseen ja alueellisen toiminnan kehittämiseen. Tiedontuottamisen- ja kehittämisen menetelminä kehittämishankkeessa hyödynnettiin benchmarking käyntejä, palautekyselyjä sekä liikuntakoordinaattorien kanssa toteutettua yhteistä työstöä ja siitä syntyneitä aineistoja. Kehittämishanke toteutettiin tiiviissä yhteistyössä Turun varhaiskasvatuksen johdon sekä yksiköiden liikuntakoordinaattoreiden kanssa syksystä 2016 – alkuvuoteen 2018 osana ja jatkumona Turun liikkuva varhaiskasvatus 1 ja 2 hankkeita. Kehittämishankkeen aikana alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen tapaamiset toteutuivat rakenteellisen mallin mukaisesti.

Kehittämishankkeen tuotoksena toimii tämä raportti, jossa Turun varhaiskasvatuksen liikuntakoordinaattoritoiminnan rakenne, vastualueet ja kehittämistoimet ovat avattuina ja sovellettavina toimintamalleina.

ASIASANAT:

Varhaiskasvatus, verkostotyöskentely, liikunnallisen elämäntavan edistäminen, pedagoginen osaaminen

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social Services | Master of Social Services

2018 | 81 of pages, 11 of pages in appendices

Instructor Helena Malmivirta

Johanna Silvius

SUPPORT FOR PHYSICAL ACTIVITY INTO ORGANISATIONAL STRUCTURES – MORE FLEXIBLE ORGANISATION

- Improving and establishing physical activity coordinator activities in City of Turku early childhood education

The purpose of this development project was to improve, put into practice and establish physical activity coordinator activities as an inseparable part of the day-to-day practices of City of Turku early childhood education. There has been physical activity coordinators appointed in early childhood education units but a coordinated and uniform policy was lacking from the daily work of the early childhood education organisation. The Act on Early Childhood Education (580/2015) and the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care (2016) require that possibilities of physical activity are taken advantage of in order to support the growth, development and learning of each child on each day they take part in early childhood education. In the organisational structure of the City of Turku early childhood education, there was a need for a working practice that can promote the know-how and learning of the personnel and further improve the children's possibilities of physical activity in early childhood education without external funding.

The methodological choices of this development project apply strategy and logic typical of activity analysis. Activity analysis approach aims to improve the operations in stages. Activity analysis strategy combines both the research and development activities as a spiral of planning, action, reflection and then again planning.

The development activities were targeted at launching regional physical activity coordinator network activities and developing regional activities. The data was collected through benchmarking visits, feedback queries and cooperation with physical activity coordinators. The development project was carried out in close cooperation with the management of the City of Turku early childhood education and the physical activity coordinators of the units from autumn 2016 to early 2018 as a part and continuation of "Active early childhood education in Turku" (Turun liikkuva varhaiskasvatus) 1 and 2 projects. During the development project, regional physical activity coordinator network meetings were held according to a structural model.

The result of this development project is this report in which the structure, areas of responsibility and development activities of the physical activity coordinator activities of the City of Turku early childhood education are explained and described as applicable working methods.

KEYWORDS:

Early childhood education, networking, promoting active lifestyle, pedagogical expertise

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO	7
1 JOHDANTO	8
2 LIIKKUMISEN TUKI TURUN VARHAISKASVATUKSEN RAKENTEISIIN	10
2.1 Varhaiskasvatus tänään	10
2.2 Turun kaupungin kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut	11
2.3 Turun kaupungin strategiset linjaukset varhaiskasvatuksessa	14
2.4 Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittämisen tarpeet ja taustat	15
2.5 Tavoitteet ja tehtävät liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittämiseksi	17
3 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN LÄHTÖKOHTIA	19
3.1 Sosiokonstruktiivinen oppimiskäsitys	19
3.2 Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet	21
3.3 Johtajuuden merkitys varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muutoksessa	22
4 LIIKUNNALLISEN TOIMINTAKULTTUURIN RAKENTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	24
4.1 Liike, liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus	24
4.2 Liikkumisen edistäminen varhaiskasvatuksessa	25
4.3 Liikuntakasvatus lapsen oppimisen edistäjänä	30
4.4 Varhaiskasvattaja fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen mahdollistajana	31
5 METODOLOGISET RATKAISUT	33
5.1 Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen toimintatutkimuksen strategiaa soveltaen	33
5.2 Menetelmävalinnat tiedonkeruussa ja kehittämistoiminnassa	37
5.3 Aineistojen käsittelytavat	40
6 RAKENTEET LIIKKUVIKSI - LIIKUNTAKOORDINAATTORITOIMINNAN JALKAUTTAMINEN	42
6.1 Ensimmäinen sykli - Käytännöstä rakenteelliseksi malliksi	42

6.2 Toinen sykli - Liikuntakoordinaattoriverkostojen rakenteet ja toiminnan käynnistäminen	44
6.3 Kolmas sykli - Toiminnan edelleen kehittäminen	55
6.4 Neljäs sykli – Kohti vakiintunutta toimintatapaa	58
6.5 Yhteenveto ja tuotokset	65
7 LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI JA EETTISYYS	68
8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	70
LÄHTEET	74

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuslupa
Liite 2. Kehittämishankkeen eteneminen
Liite 3. Liikuntakoordinaattoritoiminnan vastuualueet ja tehtävät
Liite 4. Liikuntakoordinaattoritoiminnan aluejako
Liite 5. Esimerkki Post - it aineiston käsittelystä
Liite 6. Post - it aineiston jatkotyöskentelylomake
Liite 7. Palautekysely 1 - Pori
Liite 8. Palautekysely 2 – Espoo
Liite 9. Turun varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosikello

KUVAT

Kuva 1. Liikuntakoordinaattoritoiminnan tavoitteiden asettelua itäisellä alueella aivo- tai ideariihimenetelmällä.	50
Kuva 2. Post-it aineisto ja käsittelyn aloitusvaihe.	52
Kuva 3. Pohjoisen alueellisen verkoston tapaaminen lähiympäristöä hyödyntäen.	54
Kuva 4. Alueellisissa verkostoissa osaamista jaetaan toiminnallisesti oppien.	57

KUVIOT

Kuvio 1. Turun kaupunki, sivistystoimialan organisaatio (Turun kaupunki 2018b).	12
Kuvio 2. Turun kaupungin varhaiskasvatuksen organisaatio (Laaturyhmä & Soukainen 2015, 4; Turun kaupunki 2017).	13
Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta (Opetushallitus 2016b).	20
Kuvio 4. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositus, kolme tuntia liikkumista päivittäin (mukaillen Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016,14).	28

Kuvio 5. Kehittämishankkeen eteneminen toimintatutkimuksen syklistä strategiaa soveltaen (mukaillen Carr & Kemmis 1986, 186; Heikkinen & Jyrkämä 1999,39; Toikko & Rantanen 2009,67).	36
Kuvio 6. Kehittämishankkeen määrittelyyn vaikuttavat taustatekijät ja oman roolin yhteydet organisaatiossa ja kehittämishankkeessa (mukaillen Soukainen 2017).	42
Kuvio 7. Liikuntakoordinaattorirakennemalli; rakenne ja vastuut organisaatiotasolla (Soukainen & Silvius 2017 tarkennettu Turun kaupunki 2017c, 40).	46
Kuvio 8. Alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen tapaamisten rakenne mukaillen toimintatutkimuksen syklistä logiikkaa (mukaillen Heikkinen & Jyrkämä 1999,37).	48
Kuvio 9. Liikuntakoordinaattorien motivaation lähteet.	59
Kuvio 10. Liikuntakoordinaattorien kohtaamat haasteet.	60
Kuvio 11. Varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosikello (Soukainen 2017, mukaillen sovellusta plandisc.com/fi).	63
Kuvio 12. Kooste syklien vaiheista ja tuotoksista.	67

TAULUKOT

Taulukko 1. Liikuntakoordinaattorien yhteisiin työstöihin osallistuneiden määrät	58
Taulukko 2. Hankekauden aikaiset alueellisten verkostojen kokoontumiset	66

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

LIKES Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö, joka ylläpitää LIKES - tutkimuskeskusta.

Liikuntakoordinaattori Liikuntakoordinaattorit ovat varhaiskasvatuksen hoito- ja henkilöstöstä vapaaehtoisuuden periaatteella valittuja henkilöitä, jotka ovat innostuneita ja kiinnostuneita lasten liikuttamisesta sekä liikkuvamman varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin että elämäntavan edistämisestä. Turun varhaiskasvatuksessa liikuntakoordinaattori toimii yhdyshenkilönä oman yksikön, alueellisen verkoston ja liikuntapalvelukeskuksen välillä.

OPH Opetushallitus

OKM Opetus- ja kulttuuriministeriö

Varhaiskasvattaja Käytän tässä opinnäytetyössä termiä varhaiskasvattaja kaikista varhaiskasvatusyksiköissä lapsiryhmässä työskentelevistä henkilöistä riippumatta henkilöiden koulutustaustasta tai ammattinimikkeestä (lastentarhanopettajat, lastenhoitajat, varhaiskasvatuksen erityisopettajat, avustajat).

Vasu Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet (2016). Normiohjaava asiakirja, joka on laadittu varhaiskasvatuslain edellyttämien tavoitteiden toteuttamisen tueksi.

1 JOHDANTO

Esiopetusryhmän lapsilla oli menossa lukuhetki. Lapset istuivat lattialla puolikaareissa, ja ryhmän lastentarhanopettaja istui heidän edessään kirja kädessä. Kirjan sivuilta löytyi erilaisia luokkuja, joita avaamalla tarina jatkui. Innokas kuusivuotias, nosti kätensä: *”Hei Riikka, (nimi muutettu) mehän voitaisiin tulla aina vuorotellen avaamaan siitä kirjasta niitä luokkuja?”* Riikka vastasi innokkaalle ja aloitteelliselle eskarilaiselle: *”Jos tehdään kuitenkin niin, että minä avaan ne luukut, ettei synny ylimääräistä liikettä.”* Vaikka varhaiskasvatuslaki ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) painottavat vahvasti laaja-alaista osaamista, osallisuutta, lapsen aktiivista roolia oppimisen prosessissa ja liikunnallisen elämäntavan edistämistä kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollistajana ja tukena, onko siitä huolimatta varhaiskasvatuksessa yleisesti se käsitys, että liike ja liikkuminen ovat lapsen arjessa, jotenkin ylimääräistä?

Yhteiskunnassa tapahtuneiden muutosten myötä sekä lasten että aikuisten luontainen arkiliikkuminen on vähentynyt (Ranto 2016, 3). Lasten liikkumisen määrän vähenemisen aiheuttamaan huoleen sekä toimintakulttuurin muutoksen tarpeeseen Turun varhaiskasvatuksessa on suhtauduttu vakavasti. Tästä syystä liikkuminen ja liikkumisen mahdollisuuksien lisääminen on ollut Turun varhaiskasvatuksen painopistealueena useamman vuoden (Karlsson, ym. 2014, 14). Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muutoksen tarpeeseen vastaaminen edellyttää, että organisaation arjen rakenteista löytyy toimintatapoja ja malleja, joilla liikkuvampaa varhaiskasvatusta voidaan kehittää ja edistää. Turun kaupungin varhaiskasvatuksessa on ollut nimettynä liikuntakoordinaattorit, mutta toiminnan toteuttamisen raameista puuttuivat yhtenäinen linja ja vastuunjaot. Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena on vastata tuohon rakenteelliseen tarpeeseen. Keskeisimpinä kehittämishankkeen tavoitteina ovat liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen osaksi Turun varhaiskasvatuksen arjen rakenteita.

Kehittämishankkeen toisessa luvussa kontekstoin kehittämishankkeen varhaiskasvatuksen viitekehykseen. Läpikäyn keskeiset varhaiskasvatusta koskevat muutokset ja niiden vaikutukset varhaiskasvatustoiminnan järjestämiseen. Kehittämishankkeen kokonaisuuden hahmottamisen tueksi kuvaan Turun kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut sekä Turun kaupungin strategiset linjaukset liikunnallisen elämäntavan edistämisen näkökulmasta. Luvun loppuosassa tiivistän kehittämishankkeen taustat aikaisemmin

toteutettuihin hankkeisiin, jotka ovat osaltaan vaikuttaneet tähän opinnäytetyönä tehtävään kehittämishankkeeseen. Luvun lopuksi perustelen tarpeen ja esittelen kehittämishankkeen keskeiset tavoitteet ja tehtävät.

Tämän opinnäytetyön raportoinnissa hyödynnetään myös luvussa 2.4 esiteltujen kehittämishankkeiden taholta kerättyä tutkimuksellista aineistoa. Turun kunnallisissa varhaiskasvatustyöyksiköissä toteutettiin liikkumisen nykytilan arviointi syksyllä 2016 Turun liikkuva varhaiskasvatushankkeessa 1. Turun varhaiskasvatuksella on havainnointiin perustuvaa tietoa, siitä mitä Turun varhaiskasvatuksessa todellisuudessa tapahtuu sekä Orientaatioprojektin (2015) että nykyään Kehittävän palaute hankkeen (2017) tuloksista. Lisäksi Turun liikkuva varhaiskasvatushankkeessa 2 toteutettiin koulutuskartoituskysely koskien liikunnallista täydennyskoulutusta ja sen järjestämistä. Näiden tietojen hyödyntämiseen on myönnetty tutkimuslupa (Liite 1) tammikuussa 2017.

Kolmannessa luvussa kuvaan varhaiskasvatustoiminnan pedagogiset lähtökohdat, oppimiskäsityksen, laaja-alaisen osaamisen ja pedagogisen johtajuuden merkitystä toimintakulttuurin muutoksen edistämisessä. Neljännessä luvussa läpikäyn liikunnallisen toimintakulttuuriin rakentumisen perusteita, avaan liikkumiseen liittyviä keskeisiä käsitteitä, käsittelen varhaiskasvatuksessa toteuttavan liikuntakasvatuksen merkitystä lapsen oppimiseen ja lisäksi vielä kerron varhaiskasvattajan rooleista ja mahdollisuuksista lapsen aktiivisuuden ja liikkumisen edistäjänä.

Viidennessä luvussa avaan kehittämishankkeen metodologiset ratkaisut. Kuvaan käytetyt menetelmävalinnat tiedonkeruussa ja kehittämistoiminnassa. Kuudennessa luvussa kuvataan kehittämishankkeen toteuttamisen prosessin eteneminen toimintatutkimukselle tyypillistä strategiaa ja logiikkaa mukaillen ja soveltaen. Kehittämishankkeen vaiheita esittelen toimintatutkimuksen spiraalimallin mukaisesti, jolloin kehittämishankkeen syklisiin vaiheisiin yhdistyvät suunnittelu, toiminta, tiedonkeruu, reflektointi ja jälkeinen toiminnan uudelleen suunnittelu (Carr & Kemmis 1986, 162; Heikkinen, ym. 2010, 35). Sykliin vaiheissa kuvataan toiminnan toteuttaminen. Toimintatutkimuksen strategiassa reflektiivisyydellä on keskeinen osuus (Heikkinen & Jyrämä 1999, 36). Reflektiivistä ajattelua tuodaan näkyväksi tiedonhankinnan ja aineiston käsittelyiden kautta saaduilla tuloksilla. Luvun päättää kehittämishankkeen yhteenveto. Kehittämishankkeen luotettavuutta ja eettisistä pohdintoja käyn läpi luvussa seitsemän. Johtopäätökset ja pohdinta sisältyvät lukuun kahdeksan.

2 LIIKKUMISEN TUKI TURUN VARHAISKASVATUKSEN RAKENTEISIIN

2.1 Varhaiskasvatus tänään

Yhteiskunnallisesti varhaiskasvatus nähdään palveluna, johon kohdistuu monia merkittäviä tehtäviä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) määrittävät varhaiskasvatuksen tehtäväksi lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämisen yhdessä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuspalveluilla tuetaan huoltajien kasvatustyötä sekä mahdollistetaan perhe-elämän työssäkäynnin tai opiskelun yhdistäminen. Varhaiskasvatuksella on merkittävä tehtävä lasten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden edistämässä ja syrjäytymisen ehkäisyssä. Lasten aktiivisista toimijuutta sekä osallisuutta edistetään varhaiskasvatuksessa opituilla tiedoilla ja taidoilla. (Opetushallitus 2016, 14, Koivula ym. 2017a, 262.)

Varhaiskasvatukseen on kohdentunut viime vuosina ja vuosikymmenen aikana paljon muutoksia. Varhaiskasvatusta on kehitetty hallinnollisesti, rakenteellisesti ja sisällöllisesti koko 2000-luvun ajan. Keskeisempinä varhaiskasvatusta koskevista muutoksista ovat olleet hallintoalan muutos sekä lainsäädännölliset muutokset. (Koivula ym. 2017, 9-10.) Hallinnonalan vaihdoksen jälkeen varhaiskasvatus ei ole ollut osa sosiaalihuoltoa eikä sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Vuonna 2015 varhaiskasvatuksen sisällöllinen ohjaus siirtyi Opetushallitukselle sen oltua aiemmin osa Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitosta (Karila 2016, 6;).

Vuonna 2015 tehty lakimuutos muutti päivähoitolain varhaiskasvatuslaiksi. Päivähoitolaki ja asetus olivat vuodelta 1973. Uusittu varhaiskasvatuslaki astui voimaan 1.8.2015. Useasti muutettu ja täydennetty varhaiskasvatuksen lainsäädäntö on edelleen keskenäinen (Heinonen, ym. 2016, 20, 32.) Helmikuussa 2018 Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt lain niin sanotun toisen vaiheen lausuntokierrokselle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018b). Päivähoito ja varhaiskasvatus käsitteitä nähdään edelleen käytettävän rinnakkaisesti, vaikka päivähoitopalvelut ovat kuntien taholta jo kääntyneet varhaiskasvatuspalveluiksi (Eerola-Pennanen, ym. 2017, 21). Varhaiskasvatuslaki määrittelee varhaiskasvatuksen selkeästi lapsen oikeudeksi (Heinonen, ym. 2016, 33). Varhaiskasvatuslain keskeisin tehtävä on turvata lapsen oikeudet varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuslain (2015/580) 1§:ssä määritellään varhaiskasvatus suunnitelmalli-

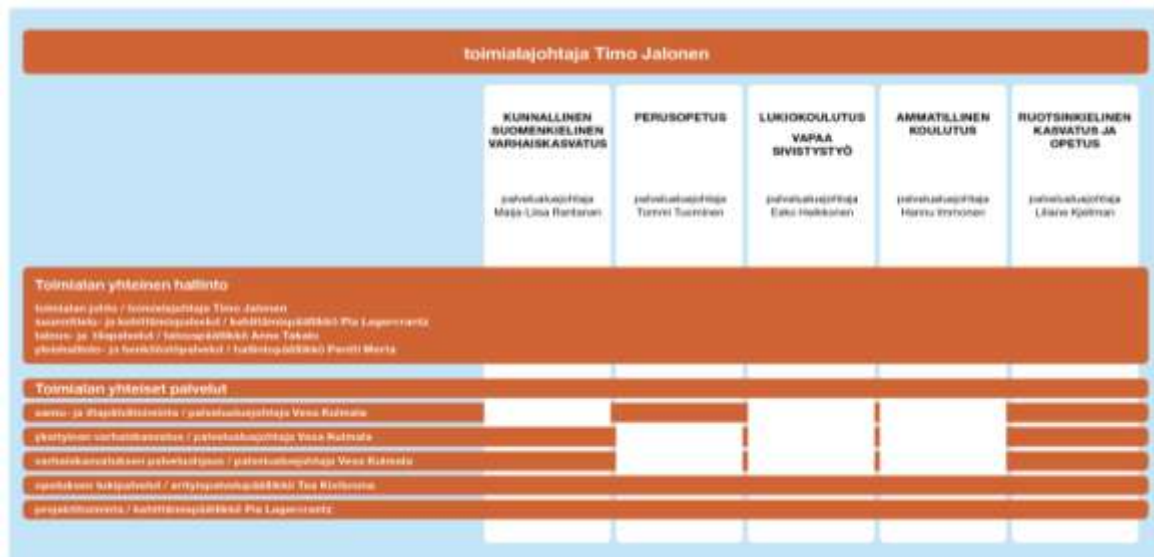
seksi, tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon pedagogiseksi kokonaisuudeksi. Lain määritelmä sekä tavoitteet pohjautuvat vahvasti lasten oikeuksien sopimukseen, jonka keskiössä ovat opetuksen ja hoidon yhdistelmä (Turja & Vuorisalo 2017, 38).

Lain ja opetushallituksen määräyksellä (1.8.2017 alkaen) ensimmäistä kertaa velvoittavina, tulivat voimaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016). Varhaiskasvatuksessa sisältöjen normiohjaavuus on uutta. Normiohjaavien asiakirjojen, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016), esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) tehtävinä onkin koko maan osalta varmistaa tasavertaisuuden toteutuminen hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudessa. (Salminen & Poikonen 2017, 63.)

2.2 Turun kaupungin kunnalliset varhaiskasvatuspalvelut

Varhaiskasvatuspalveluiden järjestäminen on lainsäädännöllisesti määritelty kuntien tehtäväksi (Varhaiskasvatustaki 4§ 2012/909). Lainsäädäntö ei kuitenkaan määrittele sitä tasoa ja laajuutta, joilla palvelut tulee järjestää. Laki asettaa vain vähimmäisvelvoitteet varhaiskasvatukseen ja kunnat päättävät missä laajuudessa ja miten palveluita järjestetään. (Heinonen, ym. 2016, 33.) Turussa varhaiskasvatuspalveluita järjestetään sekä kunnallisina että yksityisten palveluntuottajien tuottamina palveluina suomen- ja ruotsinkielellä (Turun kaupunki 2017a). Yksityisesti tuotettujen varhaiskasvatuspalveluiden valvontavastuusta huolehtivat kunnat. Lapsen huoltajat päättävät lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Heinonen ym. 2016, 32 - 33.)

Turun kaupungissa varhaiskasvatuspalvelut ovat osa sivistystoimialan organisaatiota (Kuvio 1, sivulla 13), joka toimii kasvatus- ja opetuslautakunnan alaisuudessa. Sivistystoimialan keskeisenä tehtävänä on kaupungin kasvatus- ja opetuspalveluiden järjestäminen ja kehittäminen. Sivistystoimialan toimielimenä kasvatus- ja opetuslautakunnassa toimii suomenkielinen varhaiskasvatus- ja perusopetusjaosto. Sivistystoimialan johdossa toimii toimialajohtaja. (Turun kaupunki 2018a).

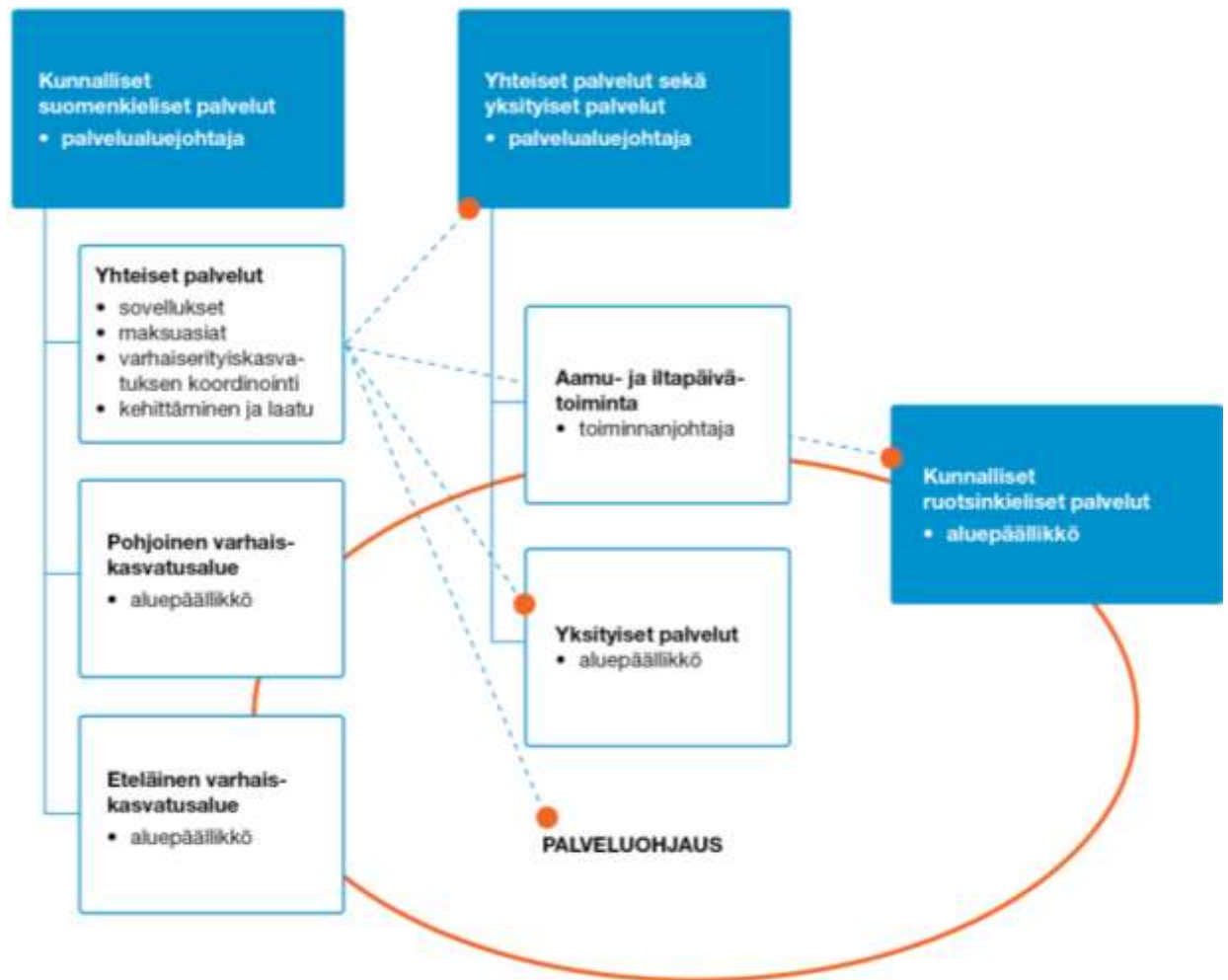
Kuvio 1. Turun kaupunki, sivistystoimialan organisaatio (Turun kaupunki 2018b).

Turun kaupungin kunnallinen varhaiskasvatus järjestää varhaiskasvatusta päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä muuna varhaiskasvatustoimintana. Varhaiskasvatuksen maksulain (1503/2016) muutoksen voimaantulon (1.3.2017) jälkeen päiväkodeissa järjestettävää varhaiskasvatusta tarjotaan ja toteutetaan päiväkodeissa huoltajien valitseman tuntimäärän mukaisesti. Tarvittaessa perheillä on mahdollisuus myös ilta- ja ympärivuorokautiseen varhaiskasvatukseen. Perhepäivähoitoa järjestetään joko hoitajan omassa kodissa tai kolmiperhehoitona esimerkiksi kahden tai kolmen perheen hoitorinkinä vuoroviikkoisella järjestelmällä lasten kodeissa. (Turun kaupunki 2017a).

Esiopetuksen järjestäminen on lakisääteistä ja siitä säädetään perusopetuslaissa (628/1998, 26a §; 1040/2014) ja esiopetuksen suunnitelman perusteissa (2014). Perusopetuslain 26 a § mukaan lapsen on osallistuttava esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan oppivelvollisuutta alkamista edeltävänä vuonna. Turun kaupungissa esiopetusta ja varhaiskasvatusta tarjotaan joko koulun yhteydessä tai koulun läheisyydessä sijaitsevassa päiväkodissa. (Turun kaupunki 2017a).

Muu varhaiskasvatustoiminta pitää sisällään leikkipuistotoiminnan, kerhotoiminnan ja avoimen perhekerhotoiminnan. Lapsille suunnattua kerhotoimintaa toteutetaan sekä sisä- että ulkotoiminnan kerhoissa. Avointa perhekerhotoimintaa toteutetaan yhteistyökumppaneina toimivien tahojen, kuten seurakunnan tai muun kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Turussa kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on noin 5400 lasta, joista ruotsinkielisiä on noin seitsemän prosenttia. Muun varhaiskasvatustoiminnan piirissä asiakkaita on noin 480. (Turun kaupunki 2017b.)

Varhaiskasvatuksen organisaatio on kuvattu kuviossa kaksi (Kuvio 2). Varhaiskasvatuksen johdossa toimivat palvelualuejohtajat. Kunnallisilla suomenkielisillä varhaiskasvatuspalveluilla on oma palvelualuejohtaja. Yksityisistä varhaiskasvatuspalveluista, aamu- ja iltapäivätoiminnasta sekä palveluohjauksesta vastaa oma palvelualuejohtaja. Palveluohjaus ohjaa perheitä sekä kunnallisten että yksityisten palveluiden piiriin.

Kuvio 2. Turun kaupungin varhaiskasvatuksen organisaatio (Laaturyhmä & Soukainen 2015, 4; Turun kaupunki 2017).

Kunnallinen suomenkielinen varhaiskasvatus on vuoden 2015 alusta jaettu kahteen varhaiskasvatusalueeseen; eteläiseen ja pohjoiseen. Kunnallisten suomenkielisten varhaiskasvatuksen palvelualueiden johdossa toimivat aluepäälliköt. Ruotsinkielisiä varhaiskasvatusyksiköitä on yhteensä neljä. Ruotsinkielisillä on oma aluepäällikkö. (Turun kaupunki 2017b). Kunnallisia suomenkielisiä varhaiskasvatusyksiköitä on yh-

teensä 48, joista kaksi on perhepäivähoidon yksiköitä (Soukainen 2018). Turussa varhaiskasvatusyksikköön kuuluu joko useampi päiväkotitai varhaiskasvatuksen muoto. Varhaiskasvatusyksiköt toimivat lapsiryhmätyöstä vapautettujen päiväkodinjohtajien alaisuudessa. Yksiköt sijaitsevat fyysisesti eri osoitteissa. (Turun kaupunki 2017a, Laaturyhmä & Soukainen. 2015, 4.) Henkilöstöä kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on noin 1300 (Turun kaupunki 2017b). Organisaatiokuvaus on kuvattu vain kunnallisen varhaiskasvatuksen osalta, koska kehittämishanke toteutettiin Turun kunnallisessa varhaiskasvatuksessa.

2.3 Turun kaupungin strategiset linjaukset varhaiskasvatuksessa

Turun kaupungin strategia Turku 2029 tukee liikunnallisen ja aktiivisen elämäntavan edistämistä. Kaupungin strategian yksi keskeisimmistä tavoitteista on kaupunkilaisten hyvinvointi. Aktiivinen elämäntapa on keskeistä hyvinvoinnille. Turussa on vahva tahtotila parantaa sekä kehittää aktiivisen elämäntavan edellytyksiä. (Turun kaupunki 2014, 2 - 4.) Strategisten ohjelmien tarkoituksena on täsmentää Turku 2029 strategiassa määritellyjä tavoitteita toimialakohtaisiksi sekä täsmentää keinoja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Turun kaupunki 2017, 3).

Turun kaupungin hyvinvointi- ja aktiivisuusohjelma on varhaiskasvatuksen osalta merkittävin strateginen ohjelma. Hyvinvointi- ja aktiivisuusohjelma pitää sisällään kolme keskeistä pääteemaa, jotka ovat terve ja hyvinvoiva, osaava ja oppiva, sekä aktiivinen kaupunkilainen. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta juuri toimintaympäristön kehittämiseen liittyvistä haasteista keskeisimpiä ovat elinikäiseen oppimiseen liittyvät asiat. Jotta haasteisiin on mahdollista vastata, edellyttää se uudistusvalmiutta ja toimintamahdollisuuksien kehittämistä erilaisissa yhteistyöverkostoissa. Henkilöstön osaamista, koulutusta ja kokemusta pidetään kaupungin keskeisimpänä voimavarana. Osaamista kasvatetaan järjestelmällisellä koulutustarpeiden suunnittelulla sekä erilaisia verkostoja hyödyntämällä. Hyvää koulutusta sekä osaamisen arvostamista pidetään henkilöstön sisäistä motivaatiota ylläpitävänä tekijänä. Henkilöstön osaamisen ylläpitämiseen kannustetaan etsimään uusia tapoja toimia. (Turun kaupunki 2017, 9, 13.)

Turun varhaiskasvatuksen toiminnan painotuksissa näkyy sekä liikkuminen että hyvinvoinnin ja aktiivisuuden edistäminen. Strategiset tavoitteet ja tavoitetta seuraavat mittarit on määritelty toimialakohtaisiksi operatiivisessa sopimuksessa. Terveiden elämäntapojen edistämiseen kohdistuvia tavoitteita varhaiskasvatuksessa on ollut vuonna 2017

varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositusten käyttöönotto sekä osallistuminen koko Turku liikkuu kampanjaan (Turun kaupunki 2017d). Vuonna 2018 painotus kohdistuu ulkotoiminnan pedagogiseen kehittämiseen osana varhaiskasvatuspalveluita (Turun kaupunki 2018). Varhaiskasvatuspalvelut ovat aktiivisesti mukana myös hyvinvointia ja aktiivisuutta edistävissä hankkeissa kuten Lihavuus laskuun, Turku tekee hyvää ja Koko Turku liikkuu (Turun kaupunki 2017a).

2.4 Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittämisen tarpeet ja taustat

Varhaiskasvatuslaissa ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) sekä Turun kaupungin strategisissa ohjelmissa korostuvat voimakkaasti liikunnallisten, terveellisten ja turvallisten elämäntapojen arvostaminen ja edistäminen. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on huolehdittava siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus päivittäiseen liikkumiseen (Opetushallitus 2016, 31). Liikkumisella tiedetään olevan keskeinen merkitys kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin ja oppimiseen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 10). Turun kunnallisessa varhaiskasvatuksessa on pitkään tehty kehittämistyötä varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin liikunnallistamiseksi ja sitä kautta myös liikkuvamman elämäntavan edistämiseksi.

Vuonna 2013 aloitettiin yhteistyö Turun ammattikorkeakoulun kanssa ToLiVa (toimintakulttuurin liikunnallistaminen varhaiskasvatuksessa) -hankkeen myötä. Hanke sai rahoituksen opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallisesta ESR-kehittämisohjelmasta. Turun ammattikorkeakoulu vastasi rahoitushakemuksen valmistelusta sekä hankkeen koordinoinnista. Hankehakemuksessa huomioitiin eri toimijoiden välinen ja laaja-alainen yhteistyö. Hankkeen tavoitteena oli liikunnallisuuden lisääminen varhaiskasvatuksessa moniammatillisessa yhteistyössä. Hankkeessa hyödynnettiin laaja-alaisen oppimisen näkökulmaa yhdistämällä liikkumista ja kulttuuria työpajoissa, sirkuksen ja tanssin keinoin. (Karlsson ym. 2014, 14 -15, Arvola 2014, 7; Arvola 2014a, 12). Hanke toteutettiin Turun itäisellä varhaiskasvatusalueella. (Karlsson ym. 2014, 14 -15.) ToLiVa II toteutettiin Eteläisellä 2 alueella ToLiVa I – hankkeen jälkeen vuonna 2015.

Orientaatioprojekti (2009) ja jatkumona Kehittävä palaute (2017) on varhaiskasvatuksessa toteutettava Helsingin yliopiston ja 12 kunnan yhteinen tutkimus- ja kehittämis-hanke. Tutkimushankkeen tarkoituksena on selvittää, mitä varhaiskasvatuksen arjessa todellisuudessa tapahtuu. (Reunamo 2018.) Tutkimuksen aineisto on kerätty systemaattisella havainnoinnilla. Jokaiseen havaintoon on yhdistetty myös lasten tapa suh-

tautua muutokseen sekä oppimisympäristön ja lasten taitojen arviointi. (Reunamo 2014, 9-10.) Kansainvälistä vertailua saadaan mukana olevien maiden: Taiwanin, Singapore, Hong Kong ja Turkki tutkimustuloksista (Reunamo 2018a). Turun varhaiskasvatus on ollut mukana hankkeessa vuodesta 2015.

Opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittavat aluehallintovirastojen myöntämiä avustuksia liikunnallisen elämäntavan paikalliseen kehittämiseen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018c). Ulkopuolista lisärahoitusta liikkuvamman varhaiskasvatuksen edistämiseksi pidettiin Turun varhaiskasvatuksessa tarpeellisenä. Vuonna 2015 marraskuussa Turun varhaiskasvatus haki edellä mainittua lisärahoitusta. Elokuussa 2016 käynnistyi Turun liikkuva varhaiskasvatushanke ensimmäinen vaihe. Uuden rahoitushakukierroksen jälkeen toinen vaihe käynnistyi keväällä 2017. Lisärahoituksella Turun kunnalliseen suomenkieliseen varhaiskasvatukseen palkattiin kaksi liikunnan hankekoordinaattoria, (joista itse olin toinen). Heidän tehtävikseen määritettiin kartoittamaan suomenkieliset varhaiskasvatusyksiköt, lisätä liikettä sekä tukea ja kannustaa yksiköiden henkilöstöä ja esimiehiä kehittämään liikunnallisempaa arkea varhaiskasvatuksessa.

Turun liikkuva varhaiskasvatushankkeiden aikana vahvistui käsitys siitä, että liikkuvamman toimintakulttuurin edistämiseen varhaiskasvatuksessa tarvitaan edelleen runsaasti tukea, tekoja ja ammatillista keskustelua. Tuki ja apu eivät kuitenkaan voi loputtomiin perustua ulkopuoliseen lisärahoitukseen. Rakenteisiin olisi saatava toimiva käytäntö, jonka ylläpitäminen ei vaadi jatkuvaa ulkopuolista rahoitusta, vaan se on mahdollista organisoida ja järjestää osana varhaiskasvatuksen omaa kehittämistoimintaa. Velvoittavien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) edellyttämä toimintakulttuurin muutos ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen varhaiskasvatuksessa vaatii rakenteisiin upotettuja toimintamalleja.

Opetusministeriön antamassa toimenpide-ehdotuksessa (Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla) on suositeltu, että varhaiskasvatusyksiköihin nimettäisiin henkilökunnan keskuudesta liikunnan vastuuhenkilö. Liikunnan vastuuhenkilön tehtävänä suosituksen mukaan on koordinoida liikunnallista toimintaa voimassa olevien liikuntasuosittelun mukaisesti. (Opetusministeriö 2008, 75.) Turun kunnallisissa varhaiskasvatusyksiköissä on ollut kasvatus- ja opetushenkilöstön joukosta valittuna ja nimettynä liikuntakoordinaattorit. Liikuntakoordinaattorit toimivat yksiköissä lasten liikunnallista elämäntapaa koordinoivina vastuuhenkilöinä. (Karlsson ym. 2014, 14). Varhaiskasvatusyksikön kokonaisuudesta ja hajanaisuudesta riippuen yhdessä varhaiskasvatusyksikössä saattaa

olla useampi liikuntakoordinaattori. Kunnalliseen suomenkieliseen varhaiskasvatukseen on nimetty noin 80 - 85 liikuntakoordinaattoria.

Varhaiskasvatuksen johdolla oli harhakäsitys liikuntakoordinaattoriverkostojen toimivuudesta (Karlsson, ym. 2014, 14). Vastuuhenkilöistä huolimatta liikuntakoordinaattoritoiminta sen toteuttaminen ei ole ollut niin sanotusti kenenkään vastuulla. Yhteinen ja yhdenmukainen linja koko varhaiskasvatuksen sisältä puuttui. Toiminta oli alueesta, yksiköstä ja esimiehistä riippuen hyvinkin kirjavaa. Alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen kehittämiselle oli rakenteellinen tarve.

2.5 Tavoitteet ja tehtävät liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittämiselle

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) sekä Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017) konkretisoidaan varhaiskasvatuslain tavoitteet luomalla raamit varhaiskasvatuksessa toteutettavalle pedagogiikalle ja toimintatavoille. Varhaiskasvatussuunnitelmien tehtävänä on ohjaten edistää yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista. (Eerola-Pennanen, ym. 2017, 29.)

Edelliseen perustuen opinnäytetyönä tehtävän kehittämishankkeen lähtökohtana on, että alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen tulee toimia yhtenäisenä käytäntönä kunnallisessa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa sekä olla kiinteänä osana arjen rakenteita. Rakenteeseen tulee sisällyttää systemaattisen toiminnan suunnittelu, toteutus ja arviointi (Rantanen 2016). Kehittämishankkeen tavoitteiksi ja tehtäviksi asetettiin Turun liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen yhtenäiseksi toimintatavaksi, rakenteen jalkauttaminen ja vakiinnuttaminen sekä alueellisen yhteistyön kehittäminen.

Kehittämishankkeen keskeiset tavoitteet ovat:

1. Liikuntakoordinaattoritoiminnan yhtenäistäminen ja vakiinnuttaminen Turun kunnallisessa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa
2. Alueellisen yhteistyön kehittäminen liikuntakoordinaattoriverkostoissa

Kehittämishankkeen kehittämistehtävät ovat:

1. Eteläinen 1 alueella olevan liikuntakoordinaattorimallin kuvaaminen rakenteelliseksi malliksi

2. Liikuntakoordinaattoritoiminnan vastualueiden avaaminen
3. Alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen toiminnan käynnistäminen, rakenteen jalkauttaminen ja vakiinnuttaminen toimintatavaksi

3 VARHAISKASVATUKSEN PEDAGOGISEN TOIMINNAN LÄHTÖKOHTIA

3.1 Sosiokonstrukttiivinen oppimiskäsitys

Varhaiskasvatuksen keskeisinä tavoitteina ja tehtävinä ovat lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukeminen. Oppiminen nähdään ja käsitetään koko elämän mittaiseksi prosessiksi ja varhaiskasvatus on osa tätä elinikäisen oppimisen polkua. (Eerola-Pennanen, ym. 2017, 26.) Varhaiskasvattajan tulee ymmärtää ja tietää miten lapsi oppii ja millaiseen oppimiskäsitykseen pedagogisen toiminnan lähtökohdat perustuvat ja millaisin keinoin lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistämistä toteutetaan parhaalla mahdollisella tavalla. (Opetushallitus 2016, 18, 20.) Lapsen hyvinvointia ja oppimista tulee edistää varhaiskasvatuksessa lapselle itselle ominaisilla laaja-alaisilla ja fyysisesti aktiivisilla toimintatavoilla (Varhaiskasvatuslaki 2a§).

Varhaiskasvatuksen teoreettisen ja pedagogisen toiminnan perustana on tietoisuus varhaisen oppimisen ja kehityksen merkityksestä. Oppimisen painopiste on sosiokonstrukttiivisessa lähestymistavassa. Sosiokonstrukttiiviseen oppimiskäsitykseen kuuluu vahvasti yhteisöllinen oppiminen. Tieto rakentuu yhdessä muiden kanssa sitä jakaen ja yhdistellen. (Kronqvist 2012, 14, 19 - 20.) Kronqvist viittaa Barbara Rogoffin (2003) näkemykseen, jonka mukaan lapsen kehitys tapahtuu kolmella tasolla. Näitä tasoja Rogoff kutsuu yksilö-, vuorovaikutus- ja yhteisöllisiksi tasoiksi. Tämä näkemys tukee varhaiskasvatussuunnitelmien teoreettista taustaa. Yksilön, vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden välisen vuorovaikutuksen tuloksena ovat lapsen kehitys ja tietämys. (Kronqvist 2012, 22.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) taustalla on oppimiskäsitys, jonka mukaan lapsissa tapahtuu kasvua, kehitystä ja oppimista silloin, kun he ovat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Lapsi on osa sitä kasvuympäristöä, jossa hän on omaksunut arvot, taidot ja kulttuuriset mallit (Kronqvist 2012, 13). Lapsen aikaisemmat kokemukset, mielenkiinnon kohteet ja osaaminen toimivat oppimisen lähtökohtina. Oppimista edistävät myönteiset vuorovaikutussuhteet ja tunnekokemukset. Oppiminen on kaikkialla olevaa ja kokonaisvaltaista. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset sekä ajattelu. Lapsi näh-

dään aktiivisena toimijana, synnyntäisesti uteliaana ja innokkaana oppijana. Lapsi hyödyntää oppimiseen koko kehoaan ja kaikkia aistikanavia. (Opetushallitus 2016, 20.)

Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaisesti varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, jonka keskeisessä osassa on pedagoginen toiminta. Pedagogiikalla tarkoitetaan kasvatukseen ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon pohjautuvaa ammatillisesti johdettua ja toteutettua suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, jonka avulla toteutuvat lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edellytykset. (Opetushallitus 2016, 20.)

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehyksen (Kuvio 3) perustana ovat yhteinen arvopohja, oppimiskäsitys, sekä näkemys lapsesta aktiivisena toimijana (Opetushallitus 2016, 20).

Kuvio 3. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta (Opetushallitus 2016b).

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta rakentuu ensisijaisesti lapsen mielenkiinnon kohteiden pohjalta sekä lapsen elämäntilanne ja oppimisen ja kehityksen tarpeet huomioiden. Näihin vastataan pedagogisessa toiminnassa kokonaisvaltaisesti yhdistelemällä eri oppimisen alueita. Varhaiskasvatuksen arvot ja oppimiskäsitys toimivat perustana tälle. Laaja-alaisen osaamisen kehys syntyykin tästä perustasta; arvopohjasta ja oppimiskäsityksestä ja niihin pohjautuvasta, pedagogisesti perusteltavasta toiminnasta. (Opetushallitus 2016, 20 - 21.)

3.2 Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet

Laaja-alaisen osaamisen käsitteellä varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan viiden osa-alueen muodostamaa kokonaisuutta. Osa-alueet ovat: *”ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen sisältäen vuorovaikutuksen ja ilmaisun, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito ja tieto- ja viestintätekniikan osaaminen sekä osallistuminen ja vaikuttaminen”*. Laaja-alaisen osaamisen käsitteeseen sisältyvät myös arvot ja asenteet sekä tiedot, taidot ja tahto. Niihin liittyvät vahvasti myös erilaisten tilanteiden edellyttämien tietojen ja taitojen käyttäminen. Asenteet ja arvot sekä toimintatahto vaikuttavat puolestaan tapaan, jolla lapset käyttävät tiedollisia ja taidollisia valmiuksiaan. (Opetushallitus 2016, 21 - 22.) Kaikkiin laaja-alaisen osaamisen osa-alueisiin sisältyy tavoite, johon toiminnalla pyritään. Varhaiskasvatuksen konkreettiset tavoitteet kohdentuvatkin varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) mukaisesti oppimisympäristössä toteutettavalle pedagogiselle toiminnalle, eivät lapselle. (Kola - Torvinen 2017, 13.)

Varhaiskasvatuslaki (9b §) velvoittaa henkilöstöä jatkuvaan oman toiminnan arvioimiseen sekä kehittämiseen. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteiden tulee olla suunnannäyttäjänä toimintakulttuurin kehittämisessä ja oppimisympäristöjen hyödyntämisessä. Lasten laaja-alaista osaamista edistetään eri oppimisen alueiden kokonaisuuksissa. Oppimisen alueiden tarkoituksena on tuottaa lapsille mahdollisimman paljon erilaisia kokemuksia työskentelytavoista ja käytännöistä oppimisen eri alueilla. Laaja-alaisen oppimisista täydentävät oppimisen alueet eivät ole toisistaan irrallisia, erikseen toteuttavia sisällöllisiä kokonaisuuksia. (Kola - Torvinen 2017, 13 - 14.) Esimerkiksi liikkumisen tematiikka mahdollistuu kaikissa oppimisen osa-alueissa ja liikkumista on mahdollista yhdistää myös kaikkiin oppimisen alueisiin, vaikka liikkumisen merkitys hyvinvointiin korostuu erityisesti laaja-alaisen osaamisen osa-alueessa itsestä huolehtiminen ja arjen taidot sekä oppimisen alueessa kasvan, liikun ja kehityn. Nämä osa-alueet pitävät sisällään varhaiskasvatuksen keskeiset tavoitteet terveyttä, turvallisuutta, hyvinvointia, ravitsemusta ja liikkumista arvostavaan sekä edistävään elämäntapaan. (Opetushallitus 2016, 46.)

3.3 Johtajuuden merkitys varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin muutoksessa

Varhaiskasvatuksen kontekstiin liittyviä johtajuuskäsitteitä ovat muun muassa pedagoginen johtajuus, pedagogiikan johtaminen ja pedagoginen johtaminen (Fonsén & Parrila 2017, 24). Varhaiskasvatuksen johtajuuskäsitteiden määrittely ei ole yksiselitteistä. Haasteelliseksi määrittelyn tekee se, että käsitteelle on annettu useita eri merkityksiä ja sisältöjä. (Fonsén 2008, 46.) Kapea-alaisena esimerkkinä Fonsén ja Parrila (2017) viittaavat af Ursinin (2012) kuvaukseen, jossa pedagoginen johtajuus voidaan ymmärtää henkilöstön osaamisen edistämiseen pyrkivänä yhteisenä oppimisprosessina missä tahansa kontekstissa. Varhaiskasvatuksen kontekstissa Fonsén ja Parrila (2017) määrittelevät pedagogista johtajuutta laaja-alaisina ja konkreettisina johtamistekoina, joiden päämäärät ovat varhaiskasvatuksen perustehtävän laadukkaassa toteuttamisessa. Johtajuuden näkökulmasta laaja-alaisuus ilmenee niinä pedagogisina arvoina, joita käytetään sekä henkilöstön osaamisen edistämiseen että organisaation toimintakulttuurin johtamiseen. Varhaiskasvatuksen pedagogisesta johtajuudesta puhuttaessa tulee keskiössä olla varhaiskasvatuksen tärkein tavoite; lapsen oikeus hyvään kasvuun, hyvinvointiin ja oppimiseen. (Fonsén & Parrila 2017, 24 - 25.)

Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteiden velvoitteiden toteuttaminen ja toimintakulttuurin kehittäminen edellyttävät uudenlaista ajattelua sekä osaamista. Varhaiskasvatuksensuunnitelman perusteet (2016) painottavat toimintakulttuurin kehittämisessä johtajuuden merkitystä ja korostavat pedagogiikan johtamista. Pedagogiikan johtaminen varhaiskasvatuksessa pitää sisällään tavoitteellisen ja suunnitelmallisen johtamisen sekä arvioinnin sisältävän kehittämistoiminnan. Johtamistoimiin sisältyvät kaikki ne toimenpiteet, joiden avulla mahdollistetaan jokaisen lapsen hyvinvointi ja oppiminen. Toimenpiteet ulottuvat hyvistä työolosuhteista aina ammatillisen osaamisen ja täydennyskoulutuksen hyödyntämisen mahdollisuuksiin pedagogisen toiminnan kehittämisessä. (Opetushallitus 2016, 28.)

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurilla tarkoitetaan niitä arvoja, asenteita ja totuttuja toimintatapoja, joiden pohjalta varhaiskasvatusta on arjen käytännöissä toteutettu (Opetushallitus 2016, 28). Akselin (2013, 27) mukaan Suomalaisessa varhaiskasvatuksessa on ollut hämmästyttävän suuri vapaus tehdä asioita tai olla tekemättä. Parrilan ja Fonsénin (2017) mukaan pidämme usein ”tietona” ja oikeana sitä toimintatapaa, jonka mukaan on totuttu toimimaan. Varhaiskasvatuksen arjessa on ollut hyvin tavallista toimia, niin kuin ennenkin on tehty, pohtimatta sen enempää mistä tavat ja tottumukset

kumpuavat. Se miten asioita on ennenkin tehty, ei tämän päivän varhaiskasvatuksessa enää riitä pedagogiseksi perusteluksi. (Parrila & Fonsén 2017, 67.) Velvoittavien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) myötä varhaiskasvatuksessa kaikkien käytettävien työskentelytapojen tulee turvata lapsen kehityksen ja oppimisen mahdollisuudet. Varhaiskasvatus toiminnalle asetetut konkreettiset tavoitteet on kohdennettu toteutettavalle toiminnalle ja pedagogisessa toiminnassa tavoitteiden tulee näkyä tekoina ja perusteltuina valintoina. (Opetushallitus 2016, 28.)

Toimintakulttuurin kehittäminen on edellytys velvoittavien yhteisten arvojen ja oppimiskäsityksen toteutumiselle. Johtajan tehtävä on rohkaista henkilöstöä ammatilliseen keskusteluun ja luoda rakenteet, joissa työyhteisöllä on mahdollisuus edistää oppivan yhteisön syntymistä. (Opetushallitus 2016, 28 - 29.) Toimintakulttuurin muutosta ei voida toteuttaa vain johtamisen tai yksilön tasolta vaan se rakentuu vuorovaikutuksessa ja siihen osuutensa tuo jokainen työyhteisön ja organisaation jäsen oman roolin lähtökohdista (Annala & Heinonen 2009, 21). Pedagogisen johtamisen vastuu jakaantuu organisaation kaikille tasoille henkilöstöstä, varhaiskasvatusyksikön esimiehestä ja organisaation johdosta aina lautakunnassa päätöksiä tekeviin jäseniin asti (Fonsén 2008, 46). Soukaisen (2015, 47) mukaan pedagoginen johtaminen keskittyy pedagogisesti painotuneen perustehtävän johtamiseen. Esimiehenä toimivan on kannettava vastuu siitä, että henkilöstöllä on mahdollisuudet hyvän pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Akselin (2013,150) mukaan organisaation johdon tasolta pedagoginen johtaminen toteutuu sisällöllisillä asiakirjoilla sekä mahdollisuuksia luovilla linjauksilla.

4 LIKUNNALLISEN TOIMINTAKULTTUURIN RAKENTUMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

4.1 Liike, liikkuminen ja fyysinen aktiivisuus

Esko Lukkarinen Lounais-Suomen aluehallintovirastosta korosti Varsinais-Suomen lasten ja nuoren monialaisen foorumin (17.1.2018) avauspuheessaan liikkumista koskevien käsitteiden avaamisen merkitystä. Silloin kun puhutaan liikunnallisen elämäntavan edistämisestä hyvinvoinnin ja oppimisen lähtökohdista, on erittäin tärkeää erottaa liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden käsitteet tavoitteellisesta liikunnasta ja huippu-urheilusta.

Liike on osa meitä ja liikkuminen on läsnä arjessamme kokoaikaisesti. Liikkuminen ei pelkästään liity fyysiseen siirtymiseen paikasta toiseen tai liikkumista sen urheilullisessa merkityksessä. Liikkuminen pitää sisällään monentasoisia toimintoja, myös paikalla ollessamme olemme kokoaikaisessa liikkeessä. Tästä pitävät huolen sydämen lyönnit, verenkierto, hengityselimistö, ynnä muut ihmisen fysiologiset toiminnot. Myös tunteita voidaan Zimmerin (2002) mukaan pitää kehomme sisäisinä liikkeinä. Lapselle liikkuminen on ensisijaisesti keino kartuttaa kokemuksia ja lisätä ilmaisun mahdollisuuksia. (Zimmer 2002, 14, Tiainen & Välimäki 2015, 7.)

Lapsen fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan luontaisesti lapsen elämään liittyvää kuormittavuudeltaan erilaista liikkumista, leikkimistä ja touhuamista erilaisissa ympäristöissä ja yhteisöissä, kuten kotona, varhaiskasvatuksessa tai seuratoiminnassa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 5- 6). Soini ja Sääkslahti kuvaavat viitaten Gallahue ja Ozmun (2006), joiden mukaan ympäristöstään kiinnostunut, utelias, kokeilunhaluinen ja touhukas lapsi on fyysisesti aktiivinen. Fyysisesti aktiiviset toimintatavat opettavat lapselle ympäristönsä tiedostamista ja tunnistamista, oman kehon hahmottamista sekä edistävät motoristen taitojen kehittymistä ja käyttämistä. Myönteisen minäkuvan ja itsetunnon kehittämisessä fyysisesti aktiivisella toiminnalla on keskeinen rooli. (Soini & Sääkslahti 2017, 129.) Riittävä fyysinen aktiivisuus vaikuttaa sekä terveyteen että hyvinvointiin pienentäen liikkumattomuudesta aiheutuneita riskitekijöitä, kuten esimerkiksi ylipainon kertymistä, diabeteksen ja tuki- ja liikuntaelin sairauksien ja masennuksen puhkeamista (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013,10).

Liikuntaan sisältyy kaikenlainen liikkuminen, liikunnan harrastamiseen ja fyysiseen aktiivisuuteen liittyvä toiminta ja käyttäytyminen (Sääkslahti 2015, 141). Tiainen & Välimäki (2015) näkevät liikunnan tarkoituksenmukaisena toimintana, johon sisältyy mieli-kuva hikisestä fyysisestä työnteosta ja hengästymisestä (Tiainen & Välimäki 2015, 7). Sääkslahti kuvaa viitaten Pellegrinin (2009) näkemykseen, jonka mukaan lapselle liikunta on oman kehon käyttämistä ja fyysistä leikkiä (Sääkslahti 2015, 141).

Tutkimuksista nousee huoli lasten fyysisen aktiivisuuden ja arkiliikkumisen määrään käytetyn ajan vähenemisestä. Myös lasten sukupuolten väliset erot liikkumisen määrässä huolestuttavat tutkijoita. Kaikissa ikäryhmissä tytöt liikkuvat poikia vähemmän. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 16; Sääkslahti 2015, 125 - 126; Valo 2015, 25.) Pieniin, alle kouluikäisiin, lapsiin kohdistuva objektiivinen tutkimustieto liikkumisen määrästä on vielä vähäistä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 16). Soinin (2015) tekemä väitöstutkimus on ensimmäinen Suomessa tehty tutkimus, jossa selvitettiin objektiivisia kiihtyvyyssmittareita käyttäen, millaista on suomalaisten 3-vuotiaiden päiväkotilasten fyysinen aktiivisuus. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että 3-vuotiaista lapsista vain joka viides oli fyysisesti aktiivinen vähintään kaksi tuntia vuorokaudessa. (Soini 2015, 63). Tutkijat ovat erityisen huolissaan juuri pienten lasten luvuista, koska tutkimukset ovat osoittaneet liikkumattomuuden urautumisen alkavan jo alle 3-vuotiaana. Myös fyysisen passiivisuuden on todettu olevan fyysistä aktiivisuutta pysyvämpää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 16; Valo 2015, 25.)

Kouluikäisten lasten toimintakykyä mitataan ja seurataan Move - järjestelmän mittauskokonaisuudella (Huhtiniemi 2017, 371). Myös Liitu-tutkimuksella seurataan suomalaisten lasten- ja nuorten liikuntakäyttäytymistä (Vasankari 2018). Näistä tutkimustuloksista on aistittavissa sama huoli (Lasten ja nuorten monialainen foorumi 2018).

4.2 Liikkumisen edistäminen varhaiskasvatuksessa

Jo varhaislapsuudessa syntyvät liikunnalliset elämäntavat ja tottumukset. Siksi varhaiskasvatuksessa on tärkeää tiedostaa liikunnallisen ja fyysisesti aktiivisen elämäntavan edistäminen ja tukemisen mahdollisuudet ja merkitykset. (Ranto 2016, 5.) Varhaiskasvatuksella ja varhaiskasvattajilla on keskeinen rooli toimia innostajana ja mahdollistajana sekä luoda yhdenvertaiset mahdollisuudet lasten liikkumiselle varhaiskasvatuspäivän aikana. Lasten perusmotoriset taidot opitaan ja ne vahvistuvat juuri varhaislapsuudessa. Monipuoliset liikkumisen kokemukset eri ympäristöissä, ohjatusti ja omaeh-

toisesti vahvistavat niin lapsen perusmotorisia taitoja kuin itseluottamusta ja sosiaalisia suhteitakin. Myös liikkumisen ja motoristen taitojen vahvuudet ovat yhteydessä oppimiseen. (Soini & Sääkslahti 2017, 130 - 133, 140)

Liikunnallinen elämäntapa lapselle on itsenäisiä valintoja, omien lihasvoimien käyttämistä ja kulkemista sekä tilanteita, jossa vältetään pitkäaikaisia passiivisia paikallaolopaksoja. Liikunnallinen elämäntapa konkretisoituu arjen tilanteissa, jossa lapsi saa itse valita fyysisesti aktiivisen toimintatavan tai leikin. (Sääkslahti 2015, 146.) Varhaiskasvatustlain valmistelun yhteydessä Alasuutari & Karila (2014) toteuttivat tutkimuksen, jossa selvitettiin millaisia asioita lapset itse pitivät merkityksellisinä omassa varhaiskasvatusympäristössään. Tutkimuksessa tuli esille, että lapset pitivät merkityksellisimpinä asioina aktiivisen ja liikunnallisen toiminnan sekä toisten lasten läsnäolon. (Karila 2016, 13.)

Varhaiskasvatuksen keskeinen lainsäädäntö varhaiskasvatuslaki (580/2015), varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) sekä esiopetuksen osalta perusopetuslaki ja –asetus (628/1998; 852/1998) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) velvoittavat varhaiskasvatuksen toimijoita liikunnallisen toimintakulttuurin rakentamiseen ja kehittämiseen. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa rakennetaan perusta terveyttä, hyvinvointia ja liikkumista arvostavalle elämäntavalle. (Koivula ym. 2017a, 261 - 262). Varhaiskasvatuslaista (2a§ 3) sekä varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteista (2016) löytyvät selkeät velvoittavat kirjaukset liikunnallisen elämäntavan arvostamisesta ja edistämisestä. (Opetushallitus 2016, 46). Varhaiskasvatuslain (580/2015, 2a§ kohta 3) tavoitteissa määritellään, että varhaiskasvatusta on toteutettava: *”lapsen leikkiin liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset”* ja *”varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikkumisen iloa.”*

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) korostavat liikkumisen merkitystä ja liikunnallisen elämäntavan edistämistä useissa yhteyksissä. Arvopohjassa esiintyy *”terveyttä ja hyvinvointia edistävään elämäntapoihin ohjaaminen”*. Oppimiskäsityksessä korostetaan, että *”lapsen oppiminen tapahtuu leikkiessä ja liikkeessä”*. Toimintakulttuurissa tulee arvostaa *”terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja* ja yhteisössä tulee *liikkua monipuolisesti sekä välttää pitkäkestoista istumista.”* Laaja-alaisen osaamisen näkökulmasta lapsen *”oppimista ja ajattelua tukee riittävä, päivittäinen fyysinen aktiivisuus”*. Oppimisen alueissa huomioidaan *”monipuolisen ja tavoitteellisen sekä säännöllinen ohjatun liikunnan lisäksi päivittäisen omaehtoisen liikkumisen merkitys*

sisällä ja ulkona”. Monipuolisissa työtavoissa tulee huomioida ”*monipuolinen ohjattu ja omaehtoinen leikki, tutkiminen, liikkuminen ja taiteellinen ilmaisu*”. Oppimisympäristöjen ”*tulee tukea lapsen oppimisen halua, ...ja fyysistä aktiivisuutta*”. (Opetushallitus 2016, 19, 20, 31, 38, 46).

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) korostavat liikunnan merkityksen yhteyttä terveyteen ja hyvinvointiin. Esiopetuksessa lapsille mahdollistetaan monipuoliset liikkumisen kokemukset erilaisissa ympäristöissä. Lapsia ohjataan monipuolisten kokemusten kautta ymmärtämään liikunnan, ravinnon, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitys terveydelle ja hyvinvoinnille. Esiopetuksen tavoitteena on innostaa ja kannustaa lapsia liikkumaan. Kaikille lapsille tulee antaa mahdollisuuksia osallistumiseen, onnistumiseen sekä liikunnan ilon kokemiseen. Motorisia perustaitoja, tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan säännöllisesti erilaisissa ympäristöissä sisällä ja ulkona. Ohjattu liikkuminen ja päivittäiset omaehtoiset liikkumisen mahdollisuudet sisältyvät esiopetukseen. Esiopetuksen tehtävänä on luoda perustaa liikunnalliselle elämäntavalle. (Opetushallitus 2016a, 37 - 38.) Turun esiopetuksessa oppiminen perustuu toiminnallisuuteen, yhdessä tekemiseen ja vuorovaikutukseen. Toiminnalliseen oppimiseen sisältyvät liikkuminen, siirtyminen, oman kehon käyttö ja yhdessä tekeminen. (Turun kaupunki 2016, 16.)

Lainsäädännöstä sekä varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteista (2016) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteista (2014) löytyvät säädösten kirjaukset osoittavat, että fyysisen aktiivisuuden merkitys lapsen hyvinvoinnille, terveelle kasvulle, kehitykselle sekä oppimiselle on valtiohallinnon tasolta tiedostettu ja tunnustettu (Opetushallitus 2016, 22).

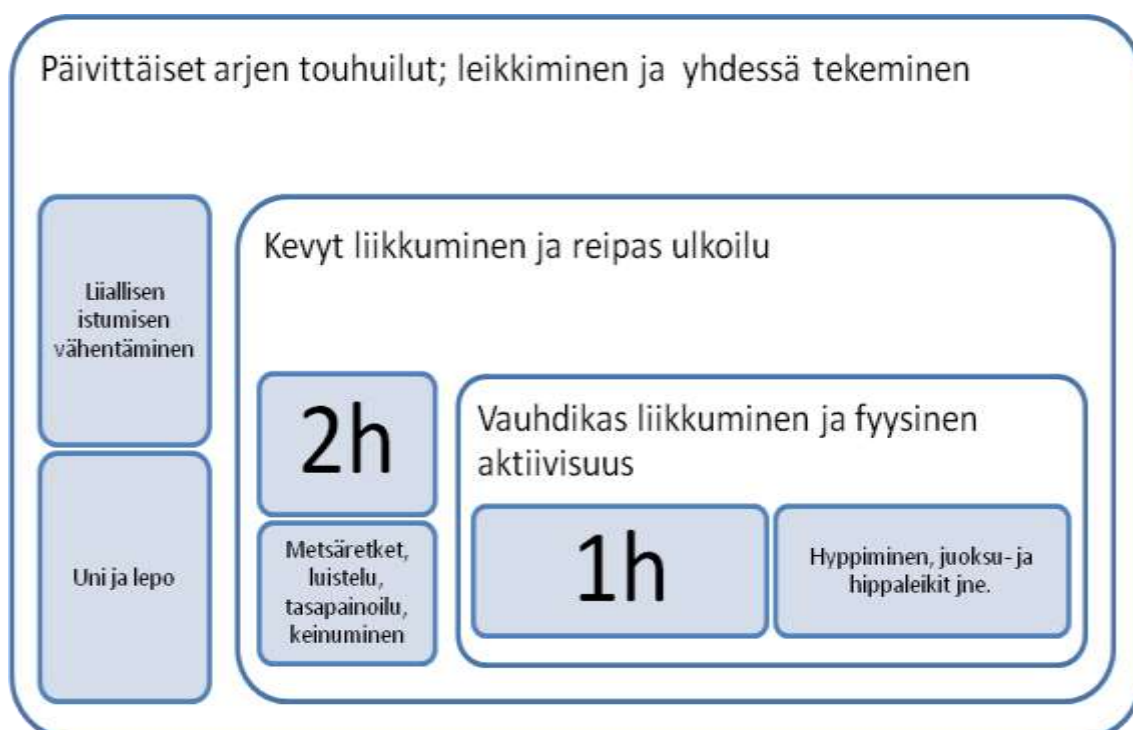
Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset

Terveyden- ja hyvinvoinnin näkökulmasta katsottuna liikuntasuosituksia pidetään fyysisen aktiivisuuden suositusten minimitasona (Opetusministeriö & Nuori Suomi 2008, 19; Tammelin 2017, 54). Suomessa varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset julkaistiin vuonna 2005. Silloisten suositusten mukaan alle kouluikäisen lapsen liikkumisen tarpeen vähimmäismäärä oli kaksi tuntia reipasta liikettä päivittäin. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2005, 3.) Myös maailman terveysjärjestö (WHO) ja muutamat muut maat ovat julkaisseet suosituksia liikkumisen minimitasoista (Valo 2015, 22 - 23).

Suomessa julkaistuista varhaiskasvatuksen liikunnan suosituksista (2005) puuttuivat kannanotot istumisen määrästä (Valo 2015 22 – 23). Vuoden 2005 suositukset päivitet-

tiin ja varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset julkaistiin syksyllä 2016. Asiantuntijaryhmän laatimien liikuntasuosituksien taustalla ovat tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysiselle aktiivisuudelle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016a). Varhaisvuosien liikuntasuositukset on laadittu näiden perusteiden pohjalta (Ranto 2016, 3).

Alle 8-vuotiaiden lasten suositeltava liikkumisen määrä, olemassa olevien suositusten mukaan, on vähintään kolme tuntia päivittäistä liikkumista. Kolmen tunnin liikkumisen määrän tulisi koostua vuorokauden aikana monipuolisesta ja vauhdikkaasta liikkumisesta sekä reippaasta ulkoilusta ja kevyemmästä liikkumisesta (Kuvio 4). Vuorokauden sisältyy myös rauhalliset arjen touhut mukaan luettuna riittävän unen ja levon määrä sekä terveellisen ravinto. Varhaisvuosien fyysinen aktiivisuuden suositukset kiinnittävät huomioita myös liiallisen istumisen määrään ja sen vähentämiseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 13 – 14.) Lapsilla sydämen sykettä kohottavan ja hengästymistä aiheuttava fyysisesti kuormittava liikkuminen toteutuu lyhyissä ja vauhdikkaissa jaksoissa päivän aikana (Opetusministeriö & Nuori Suomi 2008, 19).

Kuvio 4. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositus, kolme tuntia liikkumista päivittäin (mukaillen Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016,14).

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset kohdentuvat varhaisvuosien terveyttä ja toiminnallisuutta edistävään liikkumisen määrään ja laatuun sekä toteutustapoihin eri toiminta- ja oppimisympäristöissä. Liikuntasuositukset on tarkoitettu käytännön työtä ohjaavaksi työvälineeksi niin lasten huoltajille kuin varhaiskasvattajille ja seuratoimijoillekin. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 5- 6; Tammelin 2017, 54 - 55.) Fyysisen aktiivisuuden suositukset haastavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä miettimään oman varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuurissa olevia liikkumista estäviä ja mahdollistavia sääntöjä ja tapoja uudelleen niin, että liikkumisen määrä- ja laatusuositusten on mahdollista toteutua päivittäin jokaisen lapsen kohdalla (Koivula, ym. 2017, 11).

Ilo kasvaa liikkuen ohjelma

Valtakunnallisten liikunnan edistämishojelmien tarkoituksena on tukea ja edistää eri ikäryhmien liikunnallista elämäntapaa. Valtakunnallisia liikunnan edistämishojelmia ovat muun muassa: Voimaa vanhuuteen (ikääntyneet ihmiset), Kunnossa kaiken ikää (työikäiset), Liikkuva koulu (koulu- ja opiskeluikäiset) sekä Ilo kasvaa liikkuen (varhaiskasvatusikäiset). (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 21, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018a.)

Vuoden 2012 alussa perustetun asiantuntijaverkoston tehtäväksi määriteltiin valtakunnallisen sekä helposti toteutettavan että yksinkertaisen liikkumis- ja hyvinvointiohjelman rakentaminen varhaiskasvatukseen (Valo 2015, 8). Vuonna 2015 julkistettiin varhaiskasvatukseen kohdistuva valtakunnallinen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma, Ilo kasvaa liikkuen (Valo 2015, 8; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2018, 72). Turun kunnallinen suomenkielinen varhaiskasvatus on ollut aktiivisesti mukana monialaisessa ja laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyöverkostossa suunnittelemassa, rakentamassa ja kehittämässä valtakunnallista Ilo kasvaa liikkuen ohjelmatyötä (Karlsson, ym. 2014, 14). Elokuussa 2017 Ilo kasvaa liikkuen ohjelma siirtyi Olympiakomitean (ennen Valo ry ja Nuori Suomi) alaisuudesta osaksi Liikkuva koulu ohjelmaa. Ohjelmaa hallinnoi LIKES – tutkimuskeskus. Ilo kasvaa liikkuen ja Liikkuva koulu ohjelmien strategisesta johtamisesta vastaavat yhdessä Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Opetushallitus. (LIKES 2018).

Ilo kasvaa liikkuen – ohjelma on rakennettu tukemaan liikuntamyönteisemmän toimintakulttuurin kehittämistä varhaiskasvatusyksiköissä (Valo 2015, 52). Ohjelman keskeisenä tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle päivittäiset liikkumisen mahdollisuudet sekä liikkumisen mukanaan tuomat ilon ja riemun kokemukset aktiivisessa

toimintaympäristössä. Ohjelma tarjoaa varhaiskasvatusyksiköille varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) edellyttämän kehittämistyön tueksi ohjelman konkreettiset työkalut, tukimateriaalit sähköiseltä alustalta, kehittäväverkoston tuen sekä osallistumismahdollisuuden valtakunnallisiin tai alueellisiin seminaareihin. (LIKES 2018a.)

Ohjelman toteuttamisen lähtökohtana ovat jokaisen varhaiskasvatusyksikön omat tarpeet ja tavoitteet. Kehittämistyön tueksi tarjotaan jatkuvan parantamisen mallia, jota Ilo kasvaa liikkuen ohjelmatyössä kutsutaan pienten askelten ideologiaksi. Yksikkö eteneekin kehittämisen polulla vaiheittain, pieni konkreettinen askel eli kehittämisen tehtävä kerrallaan. (Likes 2018a.) Jatkuvan parantamisen malli pohjautuu kehittämisen vaiheisiin (plan – do – act – check) eli suunnittele – tee – arvioi – paranna (LIKES 2018; Lecklin 2006, 134 - 135).

Ohjelmaan voi ilmoittautua mukaan joko kunta- tai yksikötasoisena toimijana. Ohjelma on maksuton, mutta edellyttää yksikön esimiehen suorittaman rekisteröitymisen. (LIKES 2018b.) Turun kunnalliset suomenkieliset varhaiskasvatusyksiköt ovat olleet mukana toteuttamassa Ilo kasvaa liikkuen ohjelmaa vuodesta 2015 lähtien. Useissa varhaiskasvatusyksiköissä liikuntakoordinaattorit toimivat Ilo kasvaa liikkuen ohjelman yhteyshenkilöinä.

4.3 Liikuntakasvatus lapsen oppimisen edistäjänä

Lapsen kasvun ja oppimisen perustan, lapsen elinikäisen oppimisen polulle, muodostavat johdonmukaisena jatkumona varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus (Opetushallitus 2014, 13). Sekä varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen opetussuunnitelmissa liikuntakasvatuksen tärkeimpinä tehtävinä korostuvat myönteinen suhtautuminen liikunnalliseen elämäntapaan, omaan kehoon ja itsetuntoon sekä liikunnan avulla kasvaminen ja liikkumisen ilon kokeminen (Opetusministeriö 2009, 18, Pönkkö & Sääkslahti 2012, 139).

Järvilehdon (2014, 109) mukaan oppiminen ei ole koskaan pelkkää tietojen käsittelyä vaan siihen liittyy aina tekemistä. Järvilehto näkee oppimisen opettajan ja oppijan yhteiseksi ponnistukseksi, jossa tieto kehittyy yhteisessä toiminnassa. Lapsen oppiminen tapahtuu toiminnallisesti kokeillen ja tutkien (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, 9). Liikuntatilanteita on mahdollista sisällyttää eri oppimisen alueisiin (Pönkkö & Sääkslahti

2012, 145). Oppimisen mahdollisuudet laajenevat, kun opetukseen ja toimintaan lisätään motorisen aktiivisuuden elementtejä (Pönkkö & Sääkslahti 2017, 494).

Aivotutkija Huotilaisen (2017) mukaan jo muutaman minuutin tehokkaiden pyrähdysten on todettu vaikuttavan kognitiivisia eli tiedollisia taitoja mittaaviin testituloksiin. Kouluikäisillä lapsilla on tutkittu pitkäaikaisissa interventiotutkimuksissa liikunnallisen elämäntavan ja kouluvalmiuksien välistä yhteyttä. Oppimisen on todettu helpottuvan muun muassa muistin ja tarkkaavaisuuden parantuessa. Mitä tapahtuukaan silloin kuin liikkuminen yhdistetään suoraan oppimisen tapahtumaan? Huotilaisen näkemys on, että liikkumisen mukanaan tuodut hyödyt oppimisen näkökulmasta vain lisääntyvät. (Huotilainen 2017; Olympiakomitea 2017.)

Liikkumisen ja fyysisen aktiivisuuden elementtejä yhdistetään opetustilanteisiin edelleen varsin niukasti. Kehittävä palaute (2017) tutkimushankkeeseen osallistuvat kunnat ovat saaneet observoinnin palautteet käyttöönsä (Reunamo 2018b). Turun varhaiskasvatuksessa Kehittävän palautteen (2017) tuloksista tehty nosto kertoo, että lapsen varhaiskasvatuspäivän (kello 8:00 - 16:00) väliseen aikaan sisältyy suoraa kasvatustoimintaa (sisältäen opetuksen) noin 1h15min. Näihin tilanteisiin sisältyy kohtalaista tai reipasta liikkumista noin yhdeksän minuuttia.

4.4 Varhaiskasvattaja fyysisen aktiivisuuden ja liikkumisen mahdollistajana

Pelkät lainsäädännölliset muutokset ja normiohjaavat asiakirjat eivät takaa liikkuvampaa varhaiskasvatusta. Keskeiseen rooliin nousevat varhaiskasvattajat. Varhaiskasvattajan oma asenne sekä tehdyt päätökset määrittävät sen, minkä verran lapsilla on mahdollisuuksia esimerkiksi suoran kasvatustoiminnanaikaiseen liikkumiseen. (Lahtinen 2015, 84 - 85.) Varhaiskasvattajan tulee kiinnittää huomio fyysisen aktiivisuuden moniin mahdollisuuksiin. Jokaisen lapsen on mahdollista toimia fyysisesti aktiivisesti juuri itselleen mielekkäällä ja sopivalla tavalla. Varhaiskasvattajan oma asennoituminen ja suhtautuminen korostuvat, kun lasta tuetaan ja hänelle etsitään itselle kiinnostavia fyysisesti aktiivisia toimintatapoja. (Soini & Sääkslahti 2017, 129 - 130.)

Varhaiskasvattajan tulee tuntea sekä lapsen kehitys että oppimisen mahdollistavat ominaispiirteet. Nämä ovat perusedellytyksenä varhaiskasvatuksessa toteutettavan liikuntakasvatuksen tavoitteiden toteutumiselle. (Pönkkö & Sääkslahti 2017, 486.) Varhaiskasvattajan on tärkeä oppia tunnistamaan ja tiedostamaan myös niitä keinoja, jotka

saavat lapset liikkumaan (Reunamo & Kyhälä 2016, 56). Varhaiskasvattajien myönteisellä kannustuksella ja liikkumiseen innostamisella on todettu olevan liikkumisen määrää kasvattava vaikutus. Tytöt hyötyvät aikuisten kannustuksesta poikia enemmän. Tästä todennetusta havainnoista huolimatta varhaiskasvattajat kannustavat lapsia liikkumaan varsin vähän. (Soini 2015, 64; Soini & Sääkslahti 2017, 138).

Kari (2016) tutki väitöstutkimuksessaan luokanopettajaopiskelijoiden omien liikkumiskokemusten vaikutuksia opettajuuteen. Kari löysi seitsemän eri liikkujatyyppeä. Liikkujatyypit kuvastavat seitsemän erilaista tapaa suhtautua liikkumiseen. Liikkujatyypit ovat: kilpailija, uurastaja, elämysliikkuja, tuottaja, elämän kolhima, terveyden korostaja ja liikunnan suurkuluttaja. Tutkimuksessaan Kari (2016) löysi vahvan yhteyden myös liikkujatyypien ja opettajuuden välillä. Liikkujatyypit voitiin tiivistää kolmeen erilaiseen tapaan olla opettaja. Tavot ovat: johtajaopettajuus, asiantuntijaopettajuus sekä vuorovaikutteinen opettajuus. (Kari 2016, 66 - 67, 181 - 183.) Vaikka Karin (2016) väitöstutkimus toteutettiin luokanopettaja opiskelijoiden keskuudessa, antaa oman liikkumistyyppin löytyminen myös varhaiskasvattajille näkökulmia reflektoida ja pohtia omaa roolia ja asennoitumista lasten liikkumisen ja fyysisesti aktiivisen toimintatapojen mahdollistamiseen.

Ammattitaitoisella henkilökunnalla on todettu olevan suuri merkitys lasten fyysisesti aktiivisen liikkumisen määrän ja kuormittavuuden lisäämiseen. Varhaiskasvattajien omaa tietoisuutta lasten liikkumisen lisäämisen mahdollisuuksista ja vaikutuksista, on mahdollista tukea liikunnallisella ja toiminnallisella täydennyskoulutuksella sekä varhaiskasvatusyksikköön nimetyllä liikunnan vastuuhenkilöllä. (Soini & Sääkslahti 2017, 137.)

5 METODOLOGISET RATKAISUT

5.1 Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen ja vakiinnuttaminen toimintatutkimuksen strategiaa soveltaen

Tämän kehittämishankkeen metodiset ratkaisut mukailevat soveltaen toimintatutkimukselle tyypillistä syklisyyttä ja logiikkaa. Kanasen (2014, 15) mukaan oman työn ja työyhteisön toimintatapojen kehittämiseen on mahdollista hyödyntää toimintatutkimuksen lähtökohtia. Hujalan ja Fonsén (2012, 3) mukaan organisaation kasvattajayhteisössä toteuttavaan kehittämistoimintaan sopii toimintatutkimuksen strategian logiikan soveltaminen, kun tavoitellaan yhteisiä linjauksia sekä tavoitteisiin että toimintatapoihin. Carr ja Kemmis (1986, 182) näkevät toimintatutkimuksen lähtökohtaisesti sosiaalisena prosessina.

Toimintatutkimuksen strategiassa toiminnan kehittämisen lähtökohtana pidetään reflektiivistä ajattelua. Heikkinen määrittelee reflektoinnin toiminta- ja ajattelutapojen perusteiden pohdinnaksi. (Heikkinen 2010, 33 – 34.) Reflektiivisessä ajattelussa tarkastelun kohteena ovat omat kokemukset, uskomukset ja ajattelu- sekä toimintatavat. Reflektiivisessä pohdinnassa pyrkimyksensä on ymmärtää omien ajattelutapojen taustoja, miksi kokemus vaikuttaa tietyllä, ehkä totutulla tavalla tai miksi ajattelee niin kuin ajattelee. Reflektiivisen pohdinnan avulla tavoitellaan uudenlaisia näkökulmia toimintatapojen ymmärtämiseen ja sitä kautta toimintatapojen ja käytäntöjen kehittämiseen ja uudistamiseen. (Heikkinen 2015, 211.)

Toimintatutkimuksen strateginen malli perustuukin ajatukseen itsereflektiivisyyden kehästä. Kehän muodostavat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektion jälkeiset uudet suunnitelmat. Nämä vaiheet muodostavat kehän, jotka seuraavat toisiaan. Kurt Lewiniä pidetään toimintatutkimuksen käsitteen ja strategisenmallin alkuperäisenä kehittäjänä. (Carr & Kemmis 1986, 162; Heikkinen ym. 2010, 35, 80.) Toimintatutkimuksen strategista etenemistä kuvaavissa malleissa etenemisen prosessit kuvataan peräkkäin aseteltuihin ja päättymättömiin sykleihin, joista muodostuu spiraali. Spiraalimallista saa edistyvän ja etenevän käsityksen. Käytännön kehittämistoiminnassa voi olla useita prosesseja, jotka etenevät rinnakkain, päällekkäin ja lomittain. (Heikkinen & Jyrämä 1999, 38.) Heikkinen, ym. (2010, 80) mukaan todellisuudessa prosessin vaiheet

suunnittelu, toiminta ja arviointi liittyvät toisiinsa niin, ettei niiden erottaminen ole mahdollista.

Organisaatioiden toiminnassa on jatkuvasti läsnä monenlaisia ja päällekkäisiä prosesseja. Tätäkin kehittämishanketta on toteutettu Turun suomenkielisellet varhaiskasvatukselle osana Turun liikkuva varhaiskasvatus hankkeita 1 ja 2 sekä hankekausien välissä ja jälkeen jatkumona jo tehdyllä varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ja liikkumista edistävälle kehittämistyölle. Opinnäytetyötä ympärivöillä hankkeilla (Turun liikkuva varhaiskasvatus 1 ja 2 hankkeilla) on ollut omat vaikutuksensa sekä kehittämistoiminnan etenemiseen että sen toteutuksen eri vaiheissa valittuihin ja käytettyihin menetelmiin. Heikkisen ja Jyrkämän (1999, 38) mukaan mukailevalla toimintatutkimuksen strategisella logiikalla on mahdollista huomioida organisaatiossa tehtävät yhtäaikaist prosessit. Yhtäaikaisten ja rinnakkaisten prosessien huomioiminen ja yhdistäminen tukevat ratkaisua soveltaa tähän kehittämishankkeeseen toimintatutkimuksellisen strategian logiikkaa.

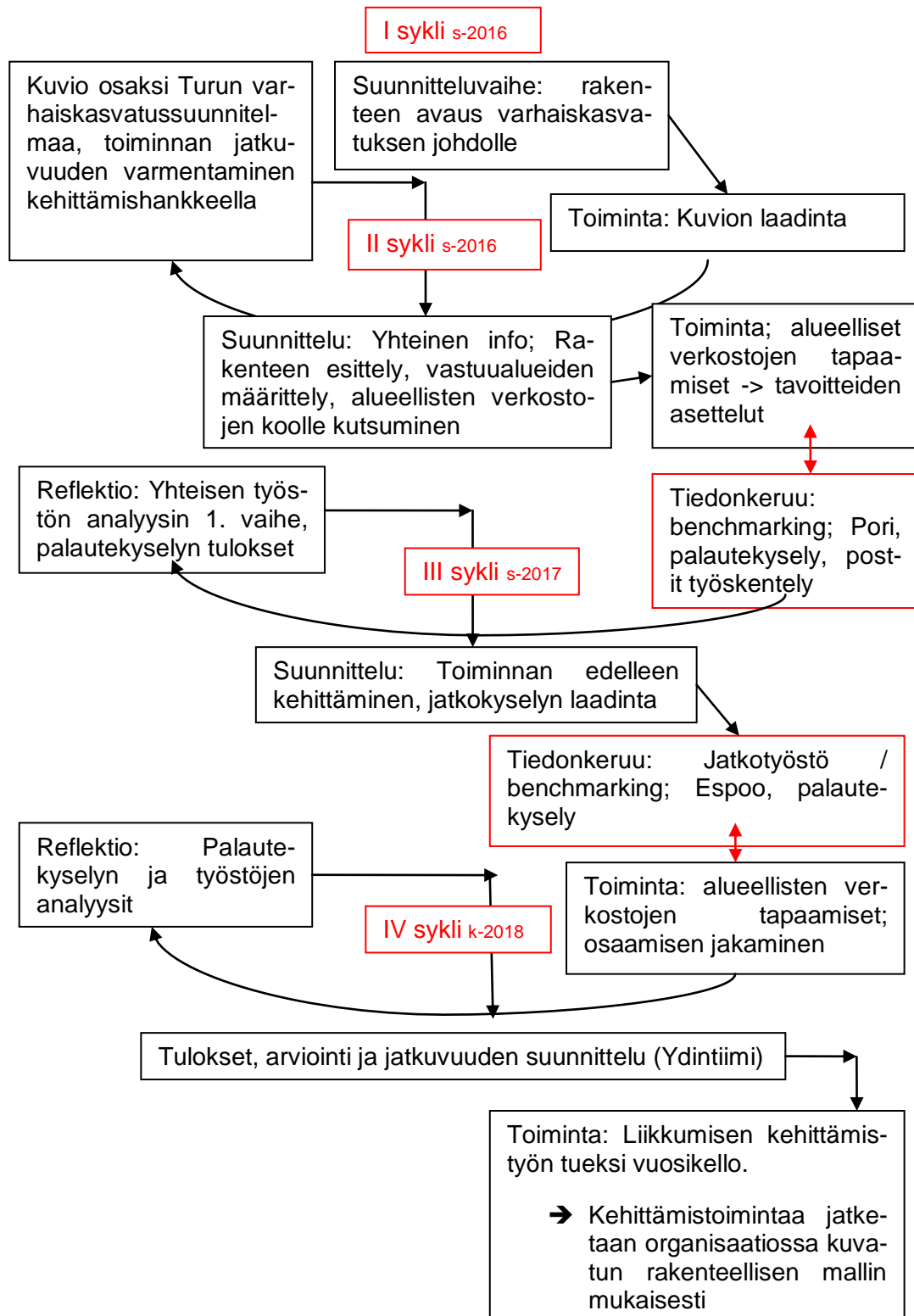
Vaikka tästä opinnäytetyöprosessista käytetään nimitystä kehittämishanke, se ei ole ollut erillinen tai irrallinen prosessi Turun kaupungin kunnallisen suomenkielisen varhaiskasvatuksen organisaatiosta vaan sitä on kehitetty tämän opinnäytetyönä tehtävän kehittämishankkeen tavoitteiden suunnasta kiinteänä osana organisaation sisäistä kehittämistoimintaa. Prosessin aikaiset kehittämistoimenpiteet ja menetelmät oli sidottu sekä varhaiskasvatuksen pedagogiikan johtamiseen että alueellisen yhteistyön kehittämiseen. Liikkuvamman varhaiskasvatuksen ja sitä kautta liikkuvamman elämäntavan edistäminen ja kehittäminen on ollut keskeinen osa työtehtäviäni yhtäaikaistesti omien opintojen ja tämän opinnäytetyöprosessin kanssa. Toimintatutkimuksen strategian mukaisesti opinnäytetyönä tehtävää kehittämishanketta ja työtehtäviin sisältyvää kehittämistoimintaa on ollut paikoin haastavaa miltei mahdotonta erottaa toisistaan.

Kehittämishankkeen aikana keskeiset vastuualueeni ja henkilökohtaisia tehtäviäni olivat:

- 1) Eteläinen 1 alueella toimivan liikuntakoordinaattorimallin avaaminen Turun kunnallisen suomenkielisen varhaiskasvatuksen palvelualuejohtajalle ja palvelupäällikölle.
- 2) Yhteisen informaatiotilaisuuden sisällön suunnittelu ja vastuu toteutuksesta.

- 3) Mentori -tutkijakehittäjän roolissa (kts. s. 48 - 49) mukana kaikkien alueiden alueellisten verkostokäytäntöjen jalkautuksessa sekä yhtenä toimijana ydintiimin kokoonpanossa (syklit kaksi ja kolme).
- 4) Tietoa tuottavan aineiston ja tutkimuksellisen osioon sisältyvien menetelmien valinta, suunnittelu, toteutus, aineistojen käsittely ja raportointi (menetelmävalinnat luvussa 5.2).
- 5) Benchmarkingkäyntien toteutuksen suunnittelu yhdessä yhteistyökuntien (Pori ja Espoo) yhteyshenkilöiden kanssa sekä käytännön järjestelyjen organisointi ja toteutus. Käytännön järjestelyjä (esim. ruokatilaukset) toteutettiin yhdessä Turun liikkuva varhaiskasvatus –hankkeen toisen koordinaattorin kanssa.
- 6) Kehittämishankkeen raportin eli kehittämishankkeen tuotoksen auki kirjoittaminen ammattikorkeakoulun vaatimusten mukaisesti.

Heikkisen ja Rovion (2010, 124) mukaan kuvion avulla voidaan kehittämishankkeen informaatio rajata olennaiseen. Tämän kehittämishankkeen kuvaamiseen (Kuvio 5 sivulla 36) sovellan yhdistellen ja mukaillen Carr ja Kemmis (1986), Heikkinen ja Jyrkämä (1999) sekä Toikko ja Rantanen (2009) muodostamia kuviota. Havainnollistan kuviolla myös prosessin syklistä etenemistä toimintatutkimuksen strategisen logiikan mukaisesti.

Kuvio 5. Kehittämishankkeen eteneminen toimintatutkimuksen syklistä strategiaa soveltaen (mukaillen Carr & Kemmis 1986, 186; Heikkinen & Jyrämä 1999,39; Toikko & Rantanen 2009,67).

Toimintatutkimuksen prosessia kuvaavaan spiraalimalliin kohdistuu myös kriittistä arvostelua. Mallia pidetään kaavamaisena. Mallin avulla on mahdollista jäsentää prosessin vaiheet, mutta sosiaalisen toiminnan monimuotoisuuden ja ennakoimattomuuden kuvaaminen on haasteellista. (Heikkinen, ym. 2010, 80.) Kehittämishankkeen keskeisiä tehtäviäni sekä kehittämishankkeen kuvaavaa kuviota täydennän liitteestä kaksi (Liite 2) olevalla taulukolla. Taulukossa kehittämishankkeen monimuotoinen etenemisenprosessi on esitetty aikataulutettuna sekä organisaatiossa käynnissä olleiden prosessien että opinnäytetyönä tehtävän kehittämishankkeen näkökulmista. Seuraavassa luvussa esittelen kehittämistoiminnassa ja tiedonkeruussa käytetyt menetelmät.

5.2 Menetelmävalinnat tiedonkeruussa ja kehittämistoiminnassa

Heikkinen kuvaa toimintatutkimusta ennemmin lähestymistavaksi, kuin tutkimusmenetelmäksi. Toimintatutkimuksellisessa lähestymistavassa yhdistyvät käytännössä tehtävä kehittämistoiminta ja tutkimuksellisuus. (Heikkinen 2015, 204 – 205.) Toimintatutkimuksellisessa lähestymistavassa pyritään näyttämään syitä ihmisen toiminnalle. Toiminnan syiden esille tuominen mahdollistaa kriittisen tarkastelun ja toiminnan muuttamisen. (Moilanen 1999, 106.) Aaltola (2015, 26) näkee toimintatutkimuksen tieteellisen tutkimuksen ja käytännön toiminnan dialogina. Kanasen (2014, 15) lähtökohtana on toimintatutkimuksen muutospyrkimys, joka kohdistuu toimintatapojen parantamiseen. Toimintatutkimuksen strategian logiikassa kehittämistoiminta ja tutkimuksellisuus ovat lomittaisia, joista hyötyvät sekä kehittämistoiminta että tutkimus. Muutospyrkimykseen voidaan pyrkiä sekä suunnitelluilla väliintuloilla että reflektiivisellä ajattelulla. (Heikkinen & Jyrkämä 1999, 36, 44 – 45.)

Tiedonkeruumenetelmien avulla pyritään täsmentämään tutkittavaan ja kehitettävään ilmiöön kohdistuvia kysymyksiä (Kiviniemi 2015, 80). Toimintatutkimuksellisessa lähestymistavassa on luontevaa käyttää ja yhdistää sekä laadullisia että määrällisiä tiedonkeruumenetelmiä (Heikkinen 2010, 36 - 37). Laadullisen tietoa tuottavan aineiston tyyppillisenä piirteenä voidaan pitää tekijän perehtymistä tutkimuskenttään tai kohteeseen, jota voidaan toteuttaa esimerkiksi mukana olevien ajattelutavan tavoittelun avulla (Kiviniemi 2015, 80). Heikkinen, ym. (2010, 86) mukaan tiedonkeräämisen menetelmillä ja kokeilevalla toiminnalla voidaan tuottaa uutta informaatiota, jotka muokkaavat ajatuksia toiminnan kehittämisessä. Tämän kehittämishankkeen tietoa tuottavaan aineiston hankintaan sovelletaan toimintatutkimuksellisista lähestymistapaa yhdistämällä kehittämis-

toimintaan pääasiallisesti laadullisia ja myös määrällisiä tiedonhankintatapoja. Silloin kun tiedonkeruumenetelmissä käytetään sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä, on kyse monimetodisesta lähestymistavasta (Vilkkä 2015, 70). Metodista käytetään myös nimitystä mix methods (Johnson & Onwuegbuzie 2012, 14; Soukainen 2015, 81).

Kehittämismenetelmänä käytettiin benchmarking käyntejä sekä yhteisessä ”työpaja” työskentelyssä hyödynnettiin post-it menetelmää. Lisäksi tietoa tuottavana menetelmänä käytettiin sekä sähköisesti että paperisella lomakkeella toteutettuja kyselyjä. Benchmarkingkäyntien, palautekyselyjen sekä yhteisen työskentelyjen tavoitteena ja tarkoituksena oli tehdä liikuntakoordinaattorien ajattelua ja kehittämis ehdotuksia näkyväksi, joka on Uusitalon (2012, 64) mukaan erittäin tärkeää. Lisäksi valikoitujen menetelmien oli tarkoitus tukea liikuntakoordinaattorien yhteistä oppimisen prosessia ja rakentaa liikuntakoordinaattorien keskinäistä luottamusta ja sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja ratkaisuihin. Näistä osioista muodostuvat tämän kehittämishankkeen tietoa tuottava aineisto ja tutkimuksellinen osio.

Benchmarking

Vertaiskehittäminen eli benchmarking on arviointia, jossa organisaatiot tutustuvat ja vertaavat toimintaansa toisiinsa ja ottavat oppia hyvistä käytännöistä. Hyvien käytäntöjen avulla voidaan tehdä parannuksia oman organisaation toimintatapoihin. (Itä-Suomen yliopisto 2018). Benchmarking- käsitteeseen liittyy toiminnan vertaaminen ja omien käytäntöjen kehittäminen paremmaksi. Jos benchmarking – käsitteeseen linkittyy oppimisen fokus, voidaan silloin käyttää myös oppivaan organisaatioon liittyvää käsitettä benchlearning. Benchmarkingilla voidaan tavoitella ennakoluulojen poistamista, parempien toimintatapojen tunnistamista, parhaista käytännöistä oppimista sekä löytämään uusia käytäntöjä, ideoita ja menetelmiä. Myös oman toiminnan oikean tavoitetasen määrittämiseksi voidaan tehdä benchmarkkausta. (Lecklin 2006, 161, 163.)

Tutustuminen toisen työhön ja toimintatapoihin ohjaavat oman työn reflektioon ja sitä kautta on mahdollista nähdä oma työ uudella tavalla (Karjalainen 2009, 261). Verkostotyöskentely voidaan nähdä myös benchmarking- toiminnan yhtenä muotona. Verkostoissa, joissa on toimijoiden yhteinen pyrkimys uuden oppimiseen, kutsutaan oppimisverkostoiksi. Oppimisverkostoissa on mahdollisuuksia tiedon vastaanottamiseen, jakamiseen, vaihtamiseen ja välittämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 88.) Hujalan & Fonsénin (2012) mukaan benchmarking menetelmää voidaan hyödyntää verkostoitumisen tukena (Hujala & Fonsén 2012, 7).

Post-it menetelmä

Tiedonkeruumenetelmänä käytettiin post-it menetelmää. Post-it menetelmä on yhteis-toiminnallinen ja monipuolinen tapa, jota on mahdollista hyödyntää toiminnan suunnittelussa, ideoinnissa tai tiedon jakamisessa. Työskentelyssä jokainen kirjoittaa lapuille tehtävänannon mukaisia ajatuksia, jotka ryhmitellään ja luokitellaan analyysivaiheessa. (Social Innovation Lab Kent 2008). Post-it työskentelystä syntynyt aineisto oli laadullista eli kvalitatiivista. Laadullisen tutkimusasetelman tavoitteena on tarkastella muun muassa ihmisten välisiä ja sosiaalisia merkityksiä, jotka pohjautuvat henkilökohtaisiin kuvauksiin omista kokemuksista (Varto 1992, 23 – 24; Vilkkä 2015, 118).

Kyselyt tiedonkeruumenetelmänä

Toiminnan muutoksen todentaminen on haastavaa pelkkien puheiden tai toiminnallisten tekojen kautta. Jatkuva arviointi tuottaa sitä tietoa, jolla kehittämishanketta voidaan suunnata uudelleen. (Toikko & Rantanen 2009, 60 - 61.) Palautteen käytöllä voidaan auttaa organisaatiota tai muuta ryhmää tiedostamaan omia ajattelu- ja toimintatapoja (Uusitalo 2012, 64). Yksi perinteisimmistä tiedonkeruumenetelmistä on kyselylomake (Valli 2015, 84). Huovisen ja Rovion (2010, 104) mukaan toimintatutkimuksellisessa lähestymistavassa tiedonkeruumenetelmänä voidaan käyttää kyselylomaketta.

Kyselyjen toteuttamistavat ovat monipuolistuneet. Paperisen kyselylomakkeen rinnalle ovat tulleet sähköisessä muodossa toteutettavat kyselyt. (Valli 2015, 84.) Kyselylomakkeen avulla suoritettussa tiedonhankinnassa on etuja ja haittoja. Kyselyä menetelmänä voidaan pitää tehokkaana keinona silloin, kun tietoa kerätään laajalta joukolta. (Hirsjärvi ym. 2015, 195.) Kyselyn etuna voidaan pitää myös sitä, että kyselyn toteutustapaa on mahdollista muokata sekä kohderyhmän että tarkoituksen mukaan. Kysely voidaan toteuttaa laajalta joukolta niin, että tutkija-kehittäjä on paikalla itse. Tämä antaa vastaajille mahdollisuuden tarkentavien kysymysten esittämiseen vastaamisen aikana. Kysely voidaan toteuttaa samanlaisena laajalle joukolle myös niin, että tutkija-kehittäjä ei ole läsnä tiedonkeruussa. (Valli 2015, 89 - 91.)

Kyselylomakkeen laatimisessa tulee olla huolellinen. Kysymysten asetteluja tulee pohdita tarkasti. Vastaajien tulee ymmärtää kysymykset samalla lailla kuin kyselyn laatija on ne tarkoittanut. Ulkoasultaan selkeällä lomakkeella voidaan vaikuttaa tutkimuksen onnistumiseen ja vastaushalukkuuteen. (Valli 2015, 85.) Hyvin laadittu lomake voi toimia vuoropuhelun välineenä vastaajan kanssa (Valli 2015b, 240). Huolellisesti suunniteltu

kyselylomake on mahdollista muuttaa myös sähköiseen muotoon, jolloin aineiston käsittely ja analysointi on helpompaa (Hirsjärvi ym. 2015, 195).

Tässä kehittämishankkeessa hyödynnettiin sekä sähköistä kyselyä että paperista kyselylomaketta. Palautekyselyt laadittiin sähköistä webropol ohjelmaa hyödyntäen. Sähköisenä toteutetun kyselyn etuna voidaan pitää luotettavuuden lisääntymistä, koska silloin aineiston syöttövaiheesta jäävät pois tutkijan itsensä tekemät virheet (Valli & Perkkilä 2015, 110). Palautekyselyn tutkimusasetelmana oli puolistrukturoitu kyselylomake. Kyselyssä kysymykset sijoitettiin sarjaksi vierailukohteiden hyödyllisyyden ja mielenkiintoisuuden näkökulmasta. Kysymysten asettelussa käytettiin Likert-asteikkoa 1 (heikko) -5 (erittäin hyvä). Vastaajien tulee valita Likert –asteikosta miten hyvin väittämä toteutuu. (Hirsjärvi ym. 2015, 197 – 200.) Lisäksi kyselyssä oli mahdollisuus avoimeen kommentointiin. Paperisen kyselylomakkeen laadinnan lähtökohtana oli aiemmin kerätyn laadullisen aineiston luokittelu ja muuntaminen määrälliseen muotoon.

5.3 Aineistojen käsittelytavat

Toimintatutkimuksen strategian logiikkaan sisältyy tutkimuksellisen aineiston käsittely sekä saatujen vastausten käyttäminen toiminnan kehittämiseen (Huovinen & Rovio 2010, 103). Laadullisen aineiston käsittelyn ja analyysin on tarkoitus tehdä aineistosta selkeämpi (Eskola & Suoranta 2005, 137). Aineiston analyttisellä käsittelyllä pyritään löytämään käsitteitä sekä linjoja suunnan muuttamiselle, jotka jatkossa rakentavat uuden suunnan tulevalle tiedonkeruulle ja edistävät tutkimuksellista kehittämistä tutkimuksenmukaiseen suuntaan. (Kiviniemi 2015, 82).

Laadullisen aineiston käsittelyn vaiheisiin sisältyvät kerätyn aineiston lukeminen, lue-
tusta tekstistä syntyneet pohdinnat, vertailut ja tulkinnat sekä näihin linkittyvä teoreti-
sointi (Rantala 2015, 110). Aineiston käsittelyä on hyödyllistä tehdä jo toimintavaiheen
aikana. Vaiheittain tehtävä aineiston käsittely hyödyttää kehittämishankkeen toteutta-
mista. (Kiviniemi 1999, 76.) Laadullista tietoa sisältävän aineiston tarkasteluun hyödyn-
sin ja sovelsin laadulliselle tutkimukselle tyypillistä sisällönanalyysin menetelmää. Si-
sällönanalyysillä tarkoitetaan aineiston luokittelua, teemojen tyypittelyä ja järjestämistä
loogisempiin kokonaisuuksiin (Kiviniemi 2015, 83). Aineiston tyypittelyllä tarkoitetaan
aineiston ryhmittämistä samankaltaisen sisällön perustein (Eskola & Suoranta 2005,
181). Kerätty tieto, myös laadullinen aineisto, on mahdollista muuttaa numeeriseen

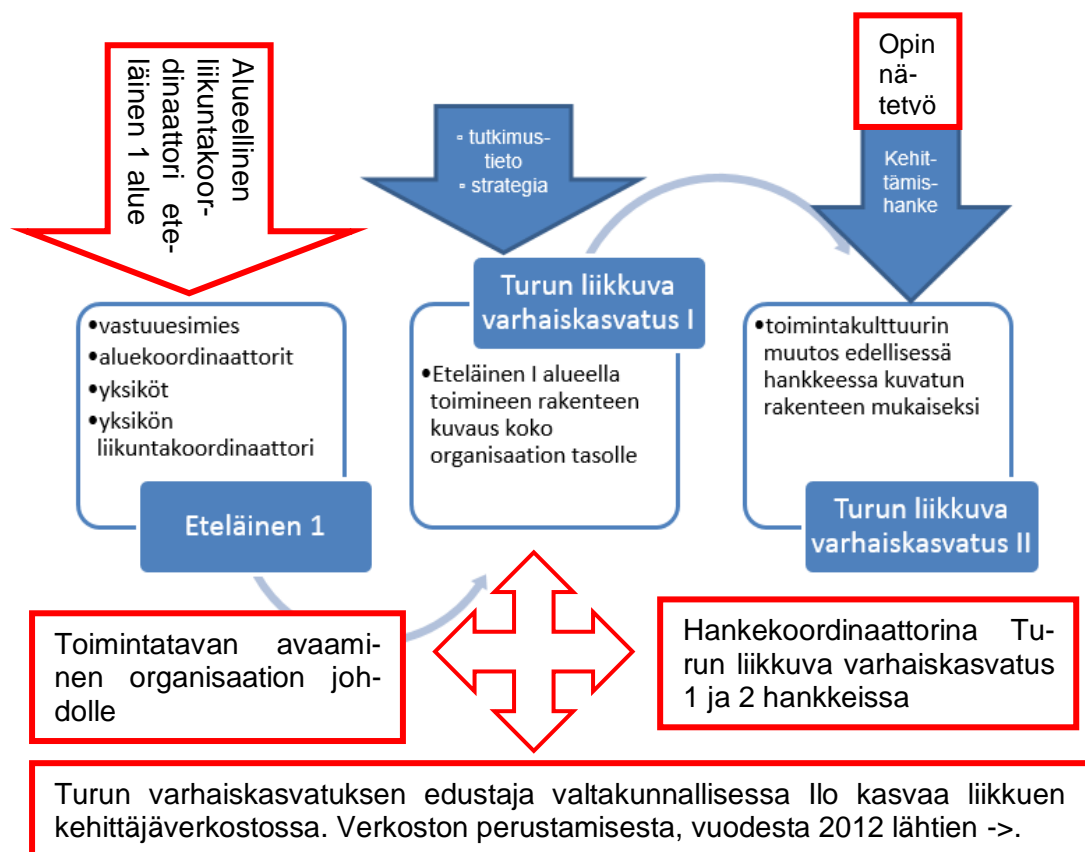
muotoon (Valli 2015a, 226). Tämä mahdollistaa tulosten numeerisen tulkinnan. Kyselylomakkeilla kerätyn tiedon käsittelyyn hyödynnettiin webropol - ohjelmaa.

Seuraavassa luvussa avaan kehittämishanketta, liikkumisen tuen rakenteiden jalkautamisen prosesseja, kuviossa viisi esitetyn syklisen strategisen logiikan mukaisesti. Ensimmäisen syklin vaiheessa avaan omaa roolia suhteessa kehittämishankkeeseen ja kerron käytännön toimintatavan avaamisesta rakenteelliseksi malliksi. Toisessa ja kolmannessa syklissä kuvataan toiminnan käynnistämisen ja toiminnan edelleen kehittämisen sekä tiedon tuottamisen vaiheita ja toteutustapoja. Neljännessä vaiheessa keskitytään tutkimuksellisten tulosten pohjalta arviointiin ja toiminnan jatkuvuutta tukeviin tuleviin suunnitelmiin. Luvun päättää yhteenveto osio.

6 RAKENTEET LIIKKUVIKSI - LIIKUNTAKOORDINAATTORITOIMINNAN JALKAUTTAMINEN

6.1 Ensimmäinen sykli - Käytännöstä rakenteelliseksi malliksi

Toimintatutkimuksen logiikan elementteihin sisältyy, että tutkijakehittäjä on aktiivisena jäsenenä mukana ryhmässä, jossa toimintatutkimuksen strategian prosessia hyödynnetään (Heikkinen 2015, 214). Tässä kehittämishankkeessa oma roolini oli monijakoisen. Kuvion kuusi avulla havainnollistan kehittämishankkeen määrittelyyn vaikuttavat taustatekijät ja omaa monijakoista roolia sekä organisaatiossa että opinnäytetyönä tehtävässä kehittämishankkeessa.

Kuvio 6. Kehittämishankkeen määrittelyyn vaikuttavat taustatekijät ja oman roolin yhteydet organisaatiossa ja kehittämishankkeessa (mukaillen Soukainen 2017).

Vuonna 2012 perustettiin valtakunnallinen ”*Tutkimusmatkalla varhaiskasvatuksen uusiin liikkumisen käytäntöihin*” asiantuntijaverkosto (myöhemmin Ilo kasvaa liikkuen kehittäjäverkosto). Olen toiminut edellä mainitussa verkostossa sen perustamisesta lähtien yhtenä Turun varhaiskasvatuksen edustajana, useammassa eri työryhmässä. (Ilo kasvaa liikkuen ohjelma luvussa 4.2) Opinnäytetyönä tehtävän kehittämishankkeen suunnittelua käynnistettiin yhtäaikaaisesti Turun liikkuva varhaiskasvatus – hankkeen 1 kanssa. Toimin toisena varhaiskasvatuksen liikunnan hankekoordinaattorina kyseisessä hankkeessa vuonna 2016 (1.9 - 31.12.2016) sekä liikkuva varhaiskasvatushankkeen toisessa vaiheessa vuonna 2017 (1.6 -31.12.2017)

Suunnittelu- ja ideointivaihe

Opinnäytetyön Ideoinnin- ja suunnittelu aloitettiin yhteisellä tapaamisella Turun kunnallisen suomenkielisen palvelujohtajan sekä palvelupäällikön kanssa syksyllä 2016. Tapaamisen lähtökohtana oli Turun kunnallisessa varhaiskasvatuksessa Eteläinen 1 – alueella käytössä olleen liikuntakoordinaattoritoiminnan käytäntöjen avaaminen. Omassa perustuksessa lastentarhanopettajana toimiessa työskentelin Eteläinen 1 – alueella, jossa toimintatapaa oli käytetty vuosia. Olin toiminut varhaiskasvatusyksikömmme liikuntakoordinaattorina sekä hoidin toisen alueellisen liikuntakoordinaattorin vastuualueita kyseisellä alueella. Hankekoordinaattorin tehtävät mahdollistivat minulle eteläisellä 1 alueella olevan toimintamallin avaamisen varhaiskasvatuksen johdolle. Heikkinen & Jyrkämä (1999, 50) sekä Heikkinen (2015, 215) viittaavat Kemmisiin (1994), jonka mukaan toimintatutkimuksen prosessi on mahdollista käynnistää yhden henkilön tekemästä aloitteesta, joka laajenee organisaatiossa tehtäväksi hankkeeksi.

Eteläinen 1 – alueella käytössä ollut toimintatapa sai varhaiskasvatuksen johdon vakuuttuneeksi toimintamallista. Tästä syystä kyseinen toimintatapamalli kuvattiin koko kaupungin varhaiskasvatuksen rakenteeksi. Toimintatavan selkeyttämiseksi siitä laadittiin kuvio syksyllä 2016. Turun varhaiskasvatuksessa tavoite oli pysyvän rakenteen aikaansaaminen. Tästä syystä yhteinen toimintarakennetta kuvaava kuvio päätettiin sisällyttää kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen yhteydessä osaksi Turun varhaiskasvatussuunnitelmaa syksyllä 2016. Turun varhaiskasvatussuunnitelma hyväksyttiin kasvatus- ja opetuslautakunnan suomenkielisessä varhaiskasvatus- ja perusopetusjaostossa 5.4.2017. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat tulivat valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelmien (2016) ohella velvoittaviksi elokuussa 2017. Toimintataparakenne osana Turun varhaiskasvatussuunnitelmaa on Turun varhaiskasvatusta velvoittava malli.

Varhaiskasvatuksen johdossa tiedostettiin, että paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuus ei yksin riitä vakiinnuttamaan toimintatapaa koko kunnalliseen suomenkieliseen varhaiskasvatukseen. Toimintatapa ei muuttuisi pelkällä rakenteen kuvauksella. Sitä varten tarvittiin kehittämishanke. Hellström (2004) käyttää kehittämistointana tapahtuvasta toimintatavan levittämisenprosessista käsitettä diffuusio. Levittämisenprosessin vaiheisiin sisältyvät levittämisen suunnittelu, toimintatavan avaaminen eli ”myyminen”, käytön vahvistaminen, muutoksen valvonta ja jatkuvuuden varmentaminen. Toimintatavan levittäminen on mahdollista toteuttaa rakenteiden kautta tai vuorovaikutuksellisin keinoin. (Hellström 2004, 18 – 19, 21.) Opinnäytetyönä toteutettava kehittämishankkeen tehtävänä oli toimia yhtenä käytänteenä, jolla liikuntakoordinaattoritoiminnan rakenteellista mallia levitetään, varmennetaan ja vakiinnutetaan.

6.2 Toinen sykli - Liikuntakoordinaattoriverkostojen rakenteet ja toiminnan käynnistäminen

Monisektorisen- ja ammatillisen yhteistyön erityisluonnetta ja tuntemusta on mahdollista syventää verkostoissa tehtävällä tutkimus- ja kehittämistyöllä. Verkostotoiminta onkin viimeisen vuosikymmenen vakiinnuttanut paikkansa tutkimuksen ja kehittämisena-alueena. (Karjalainen 2009, 251- 252.) Toimintatutkimusta mukailevaan tutkimukseen ja kehittämisen prosessiin sisältyvät oleellisesti yhteisen oppimisen prosessin tukeminen ja toimintaan liittyvän tiedon tuottaminen. Oppimisen kokemus mahdollistuu yhdessä koetussa ja jaetussa reflektiivisyydessä. (Kiviniemi 1999, 66).

Organisaatiossa verkostomainen toimintatapa edellyttää yhteistä rakennetta. Rakenteen on tarkoitus toimia peruspilarina kohtaamisille. Kohtaamisen toteutuminen edellyttää, että rakenteesta löytyy verkostojen koollekutsuja. (Karjalainen 2009, 253.) Järven-sivu ym. (2010, 8) mukaan verkostomainen kehittämishanke alkaa verkostojen koolle kutsumisesta ja luottamuksen rakentamisesta. Vastuuesimiehet ja yksiköiden liikuntakoordinaattorit kutsuttiin koolle yhteiseen infotilaisuuteen syyskuussa 2016. Infotilaisuus kutsuttiin koolle ja toteutettiin yhteistyössä Turun liikkuva varhaiskasvatus 1 hankkeen hankekoordinaattorien ja Turun liikuntapalvelukeskuksen alle kouluikäisten liikuntapalveluvastaavan kanssa.

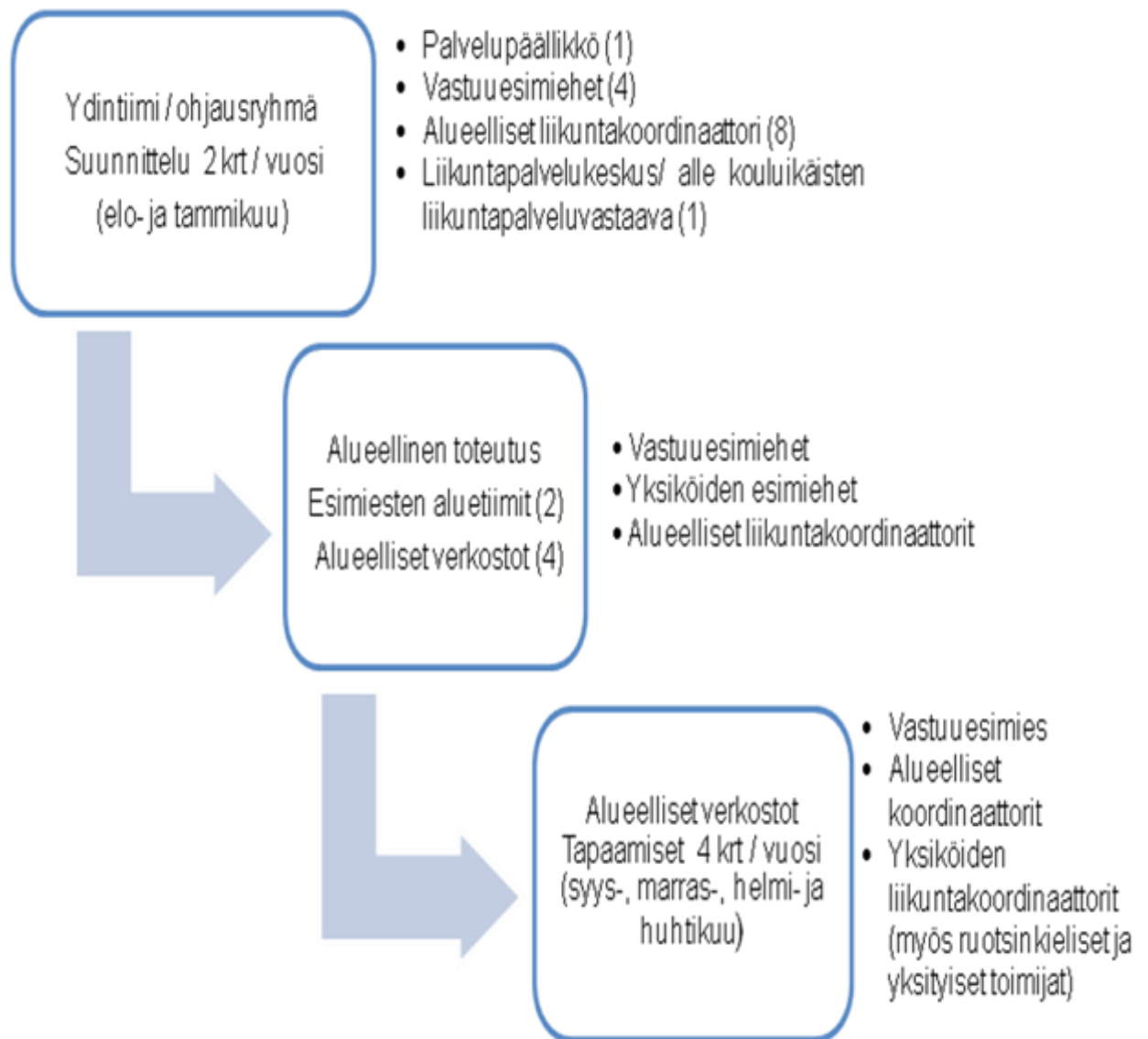
Tilaisuudessa avasin toimijoille liikuntakoordinaattoritoiminnan rakennetta. Rakenteen avaamisen lisäksi esittelin liikuntakoordinaattoreille rakennetta tukevan opinnäytetyönä tehtävän kehittämishankkeen alustavaa suunnitelmaa. Tarkkojen ennakkosuunnitelmi-

en laatiminen on vaikeaa erityisesti sosiaalisissa verkostoissa toteutettavissa kehittämishankkeissa. Mukanaolevien toimijoiden prosessin aikana muokkaantuvat näkökulmat, muokkaavat myös tehtyjä suunnitelmia toiminnan edetessä. (Toikko & Rantanen 2009, 10.)

Rakenteellisessa mallissa keskeisiin toimijoihin kuuluvat varhaiskasvatuksen sisällöstä vastaava palvelupäällikkö, alueelliset vastuuesimiehet, alueelliset liikuntakoordinaattorit, jotka muodostavat ydintiimin sekä yksiköiden liikuntakoordinaattorit. Ydintiimi toimii liikuntakoordinaattoritoiminnan ohjausryhmänä. Toikko ja Rantasen (2009, 59) mukaan keskeisistä toimijoista kootun ohjausryhmän tehtävänä on jäsentää ja yhdistää kehittämistoimintaan liittyviä näkemyksiä. Turun varhaiskasvatuksen johto on mahdollistanut alueille verkostomaiset koordinaattoritapaamiset neljä kertaa toimikaudessa, kaksi kertaa syksyllä ja kaksi kertaa keväällä. Ydintiimi kokoontuu kaksi kertaa toimikaudessa. Organisaation johdon antama hyväksyntä kehittämistoiminnalle tuo toiminnalle virallisen luonteen (Toikko & Rantanen 2009, 58). Liikkuvamman varhaiskasvatuksen kehittäminen, henkilöstön motivointi ja sitouttaminen edellyttävät yhteistä tahotilaa, yhteistä suunnittelua, yhteistyömuotojen kokeilemistä ja tekemistä sekä rohkeaa johtajuutta (Valo 2015, 6).

Turun varhaiskasvatuksen liikuntakoordinaattoriorganisaatio ja rakenne

Turun varhaiskasvatuksen liikuntakoordinaattoriorganisaatio (Kuvio 7 sivulla 46) koostuu ydintiimistä ja neljästä alueverkostosta. Rakenteisiin on nimetty yksiköiden liikuntakoordinaattorien tueksi vastuuesimiehet sekä kaksi vastuukoordinaattoria / alue. Vastuutehtävään ryhtyminen on ensisijaisesti perustunut omaan kiinnostukseen ja vapaaehtoisuuteen. Alueverkostoissa toimivat vastuuesimies, aluekoordinaattorit sekä yksikkökoordinaattorit tiiviissä yhteistyössä. Vastuuesimies toimi yhteyshenkilönä verkoston ja aluepäällikön ja yksikköjohtajien välillä. Jokainen liikuntakoordinaattori tekee tiivistä yhteistyötä omassa yksikössä esimiehen sekä henkilöstön kanssa. Tiiviissä yhteistyössä liikuntakoordinaattoriverkostojen kanssa toimii myös liikuntapalvelukeskuksen alle kouluikäisten lasten liikuntapalveluvastaava. Niiden tahojen on tärkeä olla osallisena kehittämistoiminnassa, joita kehittäminen koskettaa (Kananen 2012, 70; Toikko & Rantanen 2009, 58).

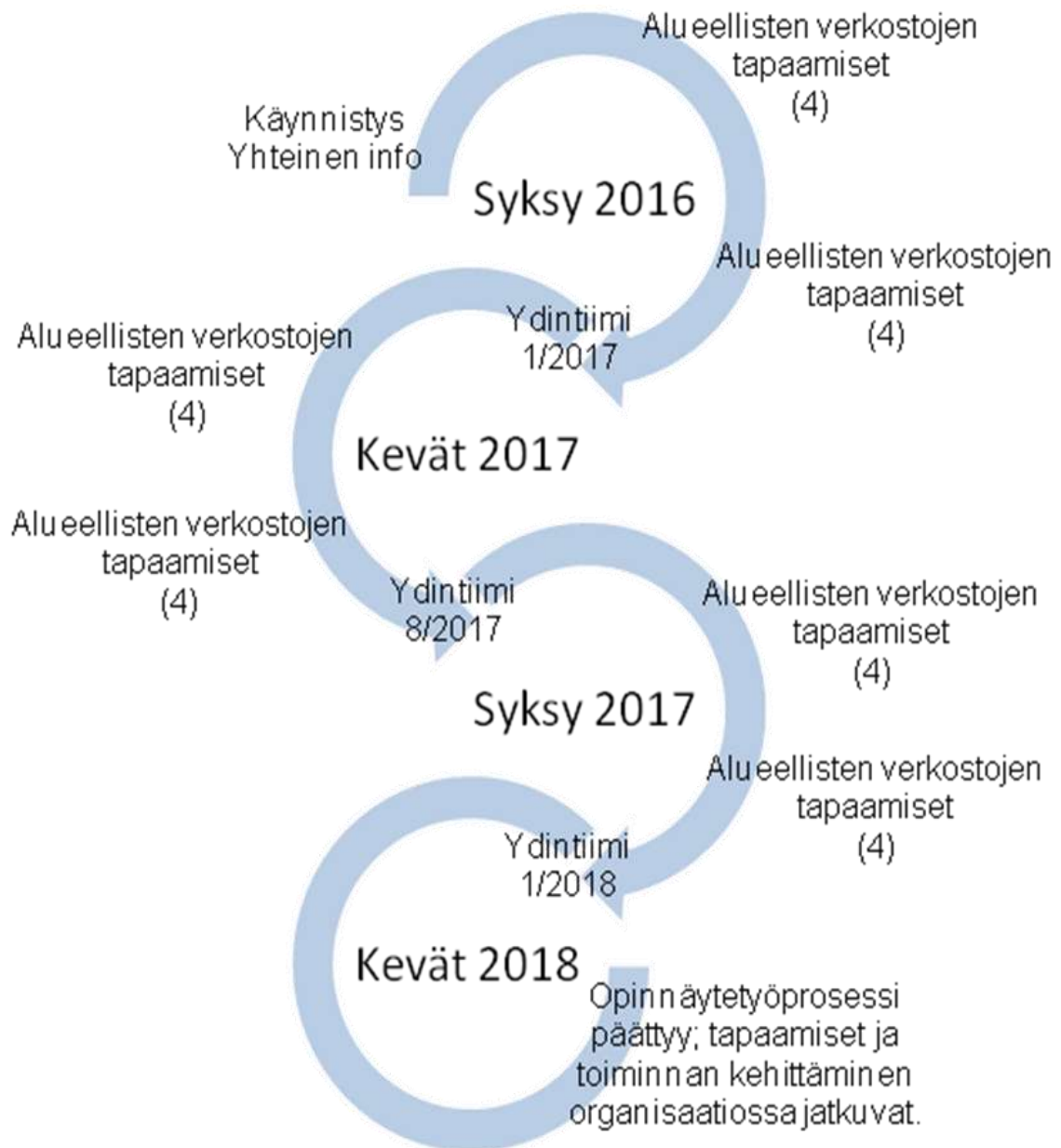
Kuvio 7. Liikuntakoordinaattorirakennemalli; rakenne ja vastuut organisaatiotasolla (Soukainen & Silvius 2017 tarkennettu Turun kaupunki 2017c, 40).

Liikunnallisen elämäntavan edistäminen on sekä varhaiskasvatuslain 2a§:n että varhaiskasvatus suunnitelmien perusteiden (2016) mukaisesti kaikkien varhaiskasvatuksessa toimivien yhteinen tehtävä. Tätä velvoittavuutta Turun varhaiskasvatuksessa tuetaan liikuntakoordinaattoreista muodostetuilla alueellisilla liikuntakoordinaattoriverkostorakenteilla sekä rakenteita tukevilla vastuualueiden ja tehtävien määrittelyillä.

Vastuuesimiesten keskeisimpänä tehtävänä on vastata alueellisten liikuntakoordinaattori verkostojen tapaamisten toteutumisesta sekä luoda yhdessä verkostossa toimijoiden kanssa mahdollisuuksia dialogisuuteen pohjautuvalle toiminnalle. Järvensivun ym. (2010, 15) mukaan luottamuksen ja sitoutumisen mahdollistaminen on johdon keskeisin tehtävä. Yksikkökoordinaattorin keskeisiin tehtäviin kuuluu tiedon siirtäminen ja jakaminen verkoston tapaamisista omaan yksikköön. Omassa yksikössä tiedon jakamiseen tarvittavan ajan ja resurssien järjestäminen on yksikköjohtajan vastuualueena. Järvensivu ym. (2010, 45) mukaan jokaisen toimijan tulee kantaa vastuuta sekä tiedon vastaanottamisesta että tiedon siirtämisestä. Liikuntakoordinaattoritoiminnan vastuualueet ja tehtävät löytyvät tarkennettuna liitteestä kolme (Liite 3).

Alueelliset liikuntakoordinaattoriverkostot ja koolle kutsuminen

Alueelliset liikuntakoordinaattoriverkostot on muodostettu ennen vuoden 2013 varhaiskasvatuksen organisaatiomuutosta olleen neljän alueen organisaatorakenteen mukaisesti. Liikuntakoordinaattoritoiminnan aluejako liitteessä neljä (Liite 4). Alueelliset liikuntakoordinaattoriverkostojen tapaamisten rakenne muodostaa toimintatutkimuksen syklistä strategiaa mukailevan kehiksen. Alueelliset verkostot muodostava kehittämissankkeen prosessissa rinnakkaiset ja etenevät syklit. Kuviossa kahdeksan (Kuvio 8 sivulla 48) kuvataan tämän kehittämissankkeen aikainen liikuntakoordinaattorien alueellisten tapaamisten syklinen rakenne. Liikuntakoordinaattoreista muodostetut alueelliset verkostot toimivat kehittämissankkeen kehiksenä ja reflektiivisyyden raameina.

Kuvio 8. Alueellisten liikuntakoordinaattoriverkostojen tapaamisten rakenne mukaillen toimintatutkimuksen syklistä logiikkaa (mukaillen Heikkinen & Jyrämä 1999,37).

Alueellisille liikuntakoordinaattoriverkostoille sovittiin ensimmäiset tapaamiset, yhteisen infotilaisuuden jälkeen syksyllä 2016. Vastuuesimiehet toimivat alueellisten tapaamisten koolle kutsujina. Olin koko kehittämishankkeen ajan mukana alueellisten liikuntakoordinaattorien tapaamisissa, toimintatutkimuksen strategiaa mukaillen sekä liikunnan hankekoordinaattorina että opinnäytetyötä tekevänä ylemmän ammattikorkeakoulutut-

kinnon opiskelijana –tutkija-kehittäjänä. Kiviniemen (1999, 76) mukaan tutkija-kehittäjän on mahdollista tukea esimerkiksi verkostoyhteisöjen reflektiivisyyttä, vaikka kehittämishankkeessa mukana olevat toimijat kantavatkin päävastuun toiminnan alueellisesta kehittämisestä.

Alueellisissa verkostotapaamisissa sovelsin rooliini mentorointi toiminnan näkökulmaa. Mentoroinnilla tarkoitetaan kokemuksen hyödyntämistä ohjauksessa. Mentorointi perustuu kunnioittavaan, avoimeen ja luottamukselliseen vuorovaikutussuhteeseen. Organisaatiossa mentorointiprosessilla pyritään siirtämään hiljaista tietoa näkyvämmäksi, jotta sitä olisi mahdollista hyödyntää ja soveltaa edelleen uuden tiedon tai käytänteiden kehittämisessä. (Juuti 2016, 138, 141.) Hujalan ja Fonsén (2012) mukaan verkostoissa on hyvät mahdollisuudet mentoroinnille, koska verkostot ovat otollinen alusta hyvien käytänteiden jakamiselle. (Hujala & Fonsén 2012, 5.)

Verkostoissa toteutettavan kehittämistoiminnan lähtökohtana on tiedon liikkuminen. Tiedon liikkumisen edellytyksenä on, että verkostojen jäsenten on sekä tunnettava että luotettava toisiinsa. Tunteminen, luottamus ja sitoutuminen ovat merkittävimmät elementit verkostoitumisen prosessissa. Tiedon liikkuminen ja yhteisiin tavoitteisiin ja ratkaisuihin sitoutuminen verkoston jäsenten välillä mahdollistuu ainoastaan luottamuksen ja sitoutumisen kautta. Verkostojen jäsenten välisen hiljaisen tiedon liikkumista pidetään perusedellytyksenä merkittävien innovaatioiden synnylle. Järvensivu ym. (2010) kuvaavat viitaten Gulatin (1995) näkemykseen, jonka mukaan luottamuksen rakentuminen mahdollistuu ainoastaan jatkuvalla ja pitkäjänteisellä yhteistyöllä. (Järvensivu ym. 2010, 13 -14.)

Jotta alueelliset tapaamiset palvelevat liikuntakoordinaattoreita liikkuvamman elämäntavan edistämisessä omissa varhaiskasvatusyksiköissä on tapaamisten sisältöjä sekä toimintatapoja tarpeen kehittää heidän kanssaan yhdessä. Kasvattajayhteisön, tässä tapauksessa liikuntakoordinaattorien, keskinäistä vuorovaikutusta on mahdollista vahvistaa sekä pedagogisen keskustelun että yhteisen ideoinnin ja suunnittelun avulla (Hujala & Fonsén 2012, 3). Liikuntakoordinaattorien osallistamisen mahdollistaminen kehittämisprosessin vaiheisiin, ideointiin, suunnitteluun ja arviointiin, sitouttaa heidät toimintatapojen kehittämiseen. Myös liikuntakoordinaattorien osaamisen näkyväksi tekeminen varmistaa työn jatkuvan kehittymisen. (Summa & Tuominen 2009, 6.)

Järvensivu ym. (2010, 32) mukaan tavoitteiden asettelun keskiössä tulee olla asiakkaat. Kaikki neljä alueellista verkostoa määrittivät itse toiminnalleen omat keskeiset

tavoitteet, jotta oman alueen erityispiirteet tulevat huomioiduksi. Itäisellä varhaiskasvatusalueella toiminnan tavoitteiden määrittelyyn hyödynnettiin aivo- tai ideariihimenetelmää (Kuva 1.)

Kuva 1. Liikuntakoordinaattoritoiminnan tavoitteiden asettelua itäisellä alueella aivo- tai ideariihimenetelmällä.

Aivo- tai ideariihimenetelmässä tarvitaan alustavaa pohdintaa vaativa kysymys tai tehtävä, johon ei ole olemassa yhtä oikeaa vastausta. Kysymys tai tehtävä voi olla joko teorian tai käytännön näkökulmasta asetettu. Aivoriihi innostaa luovaan ja ennakkolukottomaan ajatteluun ja se antaa mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen. Työskentelyn ensimmäisessä vaiheessa selvennetään toimijoille asetettu kysymys tai tehtävä. Sen jälkeen aloitetaan työskentely ideoiden keksimisellä. Ideoiden toteuttamismahdollisuudet ovat tässä vaiheessa merkityksettömiä. Kirjataan ideat ja ajatukset, myös muiden nähtäville. Toisten tekemiä ideoita ei arvioida tai kommentoida. Ideointivaiheen jälkeen tehdään valinta kiinnostavimmista ideoista. Valinta voidaan tehdä esimerkiksi äänestämällä. Ideoiden analysoinnista jatkokäsittelystä ja eteenpäin viemisen käytännöistä sovitaan. (Järvensivu ym. 2010, 70.)

Kehitettäessä verkostojen toimivuutta tulee kehittämisen ulottua myös toimijoiden välisen vuorovaikutuksen laatuun. Verkostotyön menetelmien käytännöissä on erityisesti keskitytty dialogisten menetelmien kehittämiseen, joissa moniäänisyys tulee huomioiduksi. (Karjalainen 2009, 252 - 253.)

Benchmarkingkäynnin toteutus

Benchmarkingkäynti toteutettiin Poriin 30.11.2016. Käynnin tavoitteena oli tutustua Porin varhaiskasvatuksen liikkumista tukeviin ja edistäviin käytäntöihin sekä kokea oivalluksia ja oppimista yhdessä. Benchmarkingkäynti mahdollisti myös liikuntakoordinaattorien tutustumisen toisiinsa. Mukana oli yhteensä 48 henkilöä, jotka olivat yksiköiden liikuntakoordinaattoreita ja vastuuesimiehiä. Vierailun sisällön organisoinnista vastasi Porin varhaiskasvatus ja vapaa-aika virasto. Vierailuun kohdistuneista toiveista ja tavoitteista olin ennakkoon yhteydessä Porin varhaiskasvatukseen. Vierailukohteita Porissa olivat uudistettu uimahalli, Ruosniemen ”metsäeskeri” sekä Veturitallin ympäri-vuorokautinen päiväkot, jossa saimme erityislastentarhanopettajan järjestämän toiminnallisen kokemuksen psykomotoriikan mahdollisuuksien hyödyntämisestä osana oppimista. Isomäen uusitussa jäähallissa saimme kuulla Porin vipinää varhaiskasvatukseen hankkeesta.

Jokaisen mukana olleen liikuntakoordinaattorin tehtävänä oli myös jakaa vierailun synnyttämiä kokemuksia edelleen omassa varhaiskasvatusyksikössä. Tiedon siirtämisen tueksi liikuntakoordinaattorit saivat Nuorten akatemiassa kehitetyn lomakkeen, johon jokainen liikuntakoordinaattori kirjasi merkittävimmän ja konkreettisen idean vierailusta, jonka aikoi omassa työssään toteuttaa ja jakaa työyhteisössään.

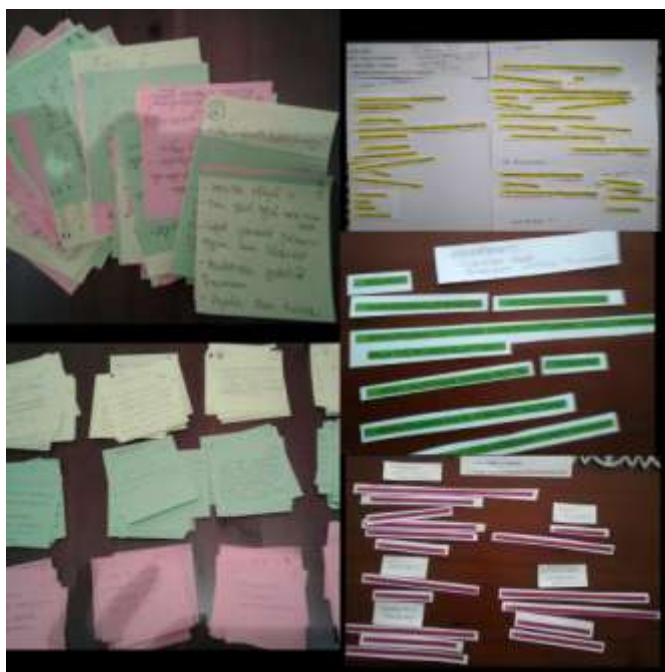
”Työpaja 1”: Post - it työskentely ja aineiston käsittelyn ensimmäiset vaiheet

Tiedontuottaminen toteutettiin ”työpajatyöskentelynä” post - it menetelmää hyödyntäen päällekkäisenä prosessina benchmarkingkäynnin yhteydessä syksyllä 2016. Tutkimuslähtöisesti olin kiinnostunut liikuntakoordinaattorien sisäisestä motivaatiosta sekä niistä haasteista, jotka kuormittavat motivaatiota lasten liikkumista edistävän tehtävän toteuttamisessa. Turun strategiaa 2029 tukevan hyvinvointi ja aktiivisuus ohjelman mukaan henkilöstön osaaminen ja arvostus ovat sisäistä motivaatiota ylläpitäviä tekijöitä (Turun kaupunki 2017,13) Järvilehto (2015) avaa sisäisen motivaation käsitteen viitaten Ryan & Decin (2000) määritelmään, jonka mukaan sisäisellä motivaatiolla tarkoitetaan niitä ihmisen tekemiä toimia, joiden toteuttamisen tarpeet ovat lähtöisin ihmisestä itsestä, omien tarpeiden ja tavoitteiden tyydyttämisestä (Järvilehto 2014, 25). Yhteisestä työstä syntyvällä aineistolla tavoitellaan tietoa verkostoyhteistyön ja yhteistä oppimista kannattelevista ja estävistä tekijöistä.

Laitoin eriväriset post - it laput kiertämään ja niiden liimapinnan ansioista ne saatiin palautuksen yhteydessä liitettyä toisiinsa. Post- it lapuissa toimivat värikoodit: keltainen

- motivaatio, vihreä - haasteet, ja pinkki - sisällölliset toiveet ja tarpeet tuleviin verkoston tapaamisiin. Post - it laput numeroitiin yhdestä neljään riippuen siitä, millä alueella henkilö toimi koordinaattorina. Numerointi mahdollisti aineiston alueellisen käsittelyn.

Aineiston käsittelyn ensimmäisessä vaiheessa kirjoitin post – it lapuilla olleet asiat alueellisiksi tekstitiedostoiksi. Esittelin ensimmäisen puhtaaksi kirjoituksen vaiheen jälkeiset alueittain tehdyt koosteet verkostojen tapaamisissa. Rantalan (2015, 116) mukaan kokemattoman tutkija-kehittäjän kannattaa hyödyntää apuvälineitä aineiston käsittelyyn, kuten värikyniä, avainsanojen ympäröimistä tai koodien kirjoittamista. Käsityönä tehty aineistonkäsittely tekee aineistoista henkilökohtaisemman ja helpommin lähestyttävän. Aineiston käsittelyn seuraavassa vaiheessa tiivistin aineistoa ja yhdistin samansisältöiset asiat omiksi kokonaisuuksiksi ja nimesin ne uudelleen sisällön teeman mukaisesti (Kuva 2).

Kuva 2. Post-it aineisto ja käsittelyn aloitusvaihe.

Luotettavuuden lisäämiseksi esimerkki aineiston tiivistyksestä löytyy liitteestä viisi (Liite 5). Vaikka aineistoin tiivistämisestä pystyi näkemään karkealla tasolla vastausten suunnan, tarkemman tiedon saamiseksi, koin yhteisen työstön jatkamisen oleellisen tärkeänä. Luokittelun pohjalta suunnittelin jatkotyöskentelylomakkeen (Liite 6).

Reflektio:

Reflektio benchmarkingkäynnistä toteutettiin sekä toiminnan aikaisena keskusteluna että toiminnan jälkeisenä palautteena. Porista paluumatkalla vierailun antia jaettiin ja reflektoitii keskustellen vieruskaverin kanssa. Moilasen (1999, 90) mukaan toiminnan aikainen reflektio on keskustelua, joka on luonteeltaan intensiivistä ja välitöntä. Heikkisen ja Tynjälän (2012, 22) mukaan uuden tiedon tuomaan tulkintaan vaikuttavat jokaisen aikaisemmat tiedot ja kokemukset. Ihmiset voivat tulkita yhteisen kokemuksen hyvinkin eritavoin, omista lähtökohdistaan ja aikaisemmista kokemuksista riippuen. Oppimisen prosessissa kokemusten jakaminen ja keskustelu on keskeisessä osassa. Kupilan (2012, 309) mukaan työn ymmärtäminen edellyttää reflektiota. Kokemusten jakamisella vierustoverin kanssa keskustelulla tavoiteltiin yhteisen kokemuksen syventämistä oppimisen kokemukseksi.

Moilasen (1999, 90) mukaan toimintaan kohdistuva reflektio tulee toteuttaa etäytyneenä toimintana. Palautekysely (Liite 7) toimi toiminnan jälkeisen reflektion välineenä. Palautekyselyn avulla liikuntakoordinaattoreille mahdollistettiin kokemuksen pohtiminen niin sanotusti ulkopuolisin silmin.

Palautekyselyyn vastasi 85,4 % mukana olleista. Saadun palautteen perustella voidaan päätellä, että liikuntakoordinaattorit olivat tyytyväisiä Porin benchmarking käyntiin.

”Ansiokas ja monipuolinen esittely toiminnasta. Hienoa nähdä ihan erilainen lähestymistapa päivähoitotoimintaan. Ihmettelen, ettei tällaisia ole enemmän”

”Mukavaa tutustua metsäeskariin, kun ennen ei ollut tietoaakaan sellaisesta :)”

”Oli antoisaa nähdä millä tavoin eskaria voi toteuttaa ulkona ja luonnossa. Tosi hyvä kokemus!”

Reflektiivisyydestä toiminnan kehittämiseen

Yleisarvioinnissa Benchmarkingkäynnin kokemuksista ja palautekyselyn tuloksia läpikäytiin alueellisissa verkostoissa ja ydintiimissä yhdessä keskustellen. Palautteet ja avoimet vastaukset erityisesti ”metsäeskaritoiminnasta” havahduttivat ydintiimin jäsenet huomaamaan, että omassa organisaatiossa olevat käytänteet ja toimintatavat eivät ole kaikille omille toimijoille itsestään selvyyksiä ja automaattisesti tuttuja. Omasta organisaatiosta, Itäharjun varhaiskasvatusyksiköstä, löytyy varhaiskasvatusryhmä, joka toimii varhaiskasvatuspäivän ajan ulkona. Sisätiloissa heillä on kota. Olimme esitelleet kysei-

sen ulkoryhmän toimintaa porilaisille varhaiskasvattajille, mutta oman organisaation väelle, toimintamuoto olikin tuntematon.

Saadun palautteen perustella ydintiimissä päätettiin järjestää tutustumismahdollisuus Itäharjun yksikön ulkoryhmän toimintaan. Tutustumiskäyntien järjestelyvastuun otti yksi vastuuesimiehistä. Tutustumiskäynnit toteutettiin keväällä ja syksyllä 2017. Ulkotoiminnan kehittäminen Turun varhaiskasvatuksessa on organisaation keskeinen tavoite, joka löytyy nostona vuoden 2018 operatiivisesta sopimuksesta (Turun kaupunki 2018).

Porin käynnistä saadut kokemukset rohkaisivat kehittämään varhaiskasvatusyksiköissä toteutettavaa ulkotoimintaa. Esimerkiksi Eteläisen 1 ja 2 alueellisissa verkostoissa, päätettiin syventyä ja kokeilla yksikkötasolla ulkona toiminnallisen oppimisen menetelmiä ja mahdollisuuksia. Itäinen ja pohjoinen alue lähtivät liikkeelle alueellisen tutustumisen syventämisestä, joita toteutettiin pihanvaihtoina yksiköiden välillä tai yhteisinä ”ulkoleikkitreffitinä”. Kaikilla alueilla myös osa verkostojen tapaamisista siirrettiin ja toteutettiin ulkona.

Kuva 3. Pohjoisen alueellisen verkoston tapaaminen lähiympäristöä hyödyntäen.

6.3 Kolmas sykli - Toiminnan edelleen kehittäminen

Kehittämishankkeen kolmas sykli koostuu samoista elementeistä kuin edellä kuvattu toinen sykli. Kolmannen syklin käytännön toiminta ja tiedontuottaminen toteutui päinvastaisessa järjestyksessä kuin sylissä kaksi. Kolmannen syklin aloitti benchmarking-käynti Espooseen sekä jatkotyöskentelyn toteutus. Käynnin kokemuksia jaettiin toiminnallisesti oppien alueellisissa verkostojen tapaamisissa syksyn 2017 aikana.

Benchmarkingkäynnin toteutus

Turun liikkuva varhaiskasvatus 2 – hankkeen yhtäaikaisuus mahdollisti toisen benchmarkingkäynnin, tällä kertaa Espoon varhaiskasvatuksen vieraaksi. Mukana oli 42 henkilöä, varhaiskasvatusyksiköiden liikuntakoordinaattoreita ja vastuuesimiehiä. Lähtökohdat benchmarkingkäynnille olivat 1.8.2017 voimaan tulleet velvoittavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) sekä paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Mitä varhaiskasvatussuunnitelmien velvoittavuus liikkumisen osalta varhaiskasvatuksen toiminnassa tarkoittaa? Espoon varhaiskasvatusyksiköistä löytyvät liikuntavastaavat (Turussa liikuntakoordinaattorit). Espoon varhaiskasvatuksen käytännöt koordinoita, liikuntavastaavien kanssa toteutettavaa toimintaa ja työskentelyä, kiinnosti meitä myös. Näistä käyntiin kohdistuneista toiveista ja tavoitteista olin ennakkoon yhteydessä Espoon varhaiskasvatukseen.

Espoossa saimme varhaiskasvatuksen asiantuntija Pullin pitämän luennon uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2016) vaatimuksista liikkumisen näkökulmasta. Lisäksi hän avasi varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Luennon aikana saimme tietoisuutta siitä, miten Espoon varhaiskasvatus on vastannut vasun ja lain vaatimuksiin. Luennon lisäksi teimme tutustumiskäynnin Vanttilan päiväkotiiin, jossa Espoon suomenkielisellä varhaiskasvatuksella on oma lasten liikkumisen osaamiskeskus. Vanttilassa kokeillaan, kehitetään ja koulutetaan lasten liikkumismahdollisuuksia edistäviä menetelmiä ja toimintatapoja. Päiväkodin suunnittelu- ja rakennusvaiheessa huomioitiin lasten liikkumisen mahdollisuudet. (Pulli 2017.) Vanttilassa tutustuimme oppimisympäristöön, yksikössä tehtäviin kehittämisentapoihin sekä saimme toiminnallisessa työpajassa laaja-alaisen oppimisen kokemuksen, miten yhdistetään kielen rikas maailma, mediakasvatus ja lasten liikkuminen mielekkääksi ja toiminnalliseksi kokonaisuudeksi.

”Työpaja 2”: Yhteinen työ – post- it aineiston käsittelyn toinen vaihe

Liikuntakoordinaattorien kanssa yhteistä työskentelyä jatkettiin aineiston ryhmittelyllä ja pisteytyksellä. Kutsun tätä vaihetta aineiston käsittelyn toiseksi vaiheeksi, jossa sisällön analyysin avulla luokitellut luokat muutettiin numeeriseen muotoon. Työskentely toteutettiin paperisella jatkotyöskentelylomaketta (Liite 6) hyödyntäen. Paperinen kyselylomake valikoitui menetelmäksi siitä syystä, että liikuntakoordinaattorit ovat kokeneet sähköisen dokumentoinnin ja koneelle kirjaamiset haasteellisina. Jatkotyöskentelyn toteutuspaikka ja tapa puolsivat paperisen lomakkeen käyttöä.

Toteutin käytännön työskentelyn Espooseen suuntautuneen benchmarkingkäynnin yhteydessä elokuun lopussa 2017. Lomakkeeseen oli jaoteltu samat kolme teemaa (motivaatio, haasteet sekä toiveet sisällöstä) aiemman post- it työskentelyn pohjalta. Kanasen (2012) mukaan aineiston ryhmittelyn voi tehdä ryhmätyönä. Yhteistyössä tehty työskentely tekee tuotoksesta ja näkemyksestä yhteisen. Yhteinen näkemys vahvistaa sitoutumista yhteisen toimintatavan kehittämiseen. (Kananen 2012, 67.)

Olin kyselyn laatijana itse mukana Espoossa, ja ohjeistin liikuntakoordinaattorit matkan aikana lomakkeen täyttämiseen lomakkeesta löytyvän kirjallisen ohjeen lisäksi. Liikuntakoordinaattorit palauttivat täytetyt lomakkeet minulle päivän päätteeksi. Lomakkeesta tehtiin palvelupäällikön avustuksella sähköinen versio webropol ohjelmalla. Syötin paperisista lomakkeista saadut vastaukset sähköiseen muotoon. Sähköisenä oleva aineisto helpottaa, nopeuttaa ja selkeyttää aineistosta saatujen tulosten tulkintaa.

Reflektio

Espoon benchmarkingkäynnin jälkeinen reflektio toteutettiin myös palautekyselyn avulla sillä eroavaisuudella, että käynnin palaute yhdistettiin myös Turun liikkuva varhaiskasvatushanke 2 arviointiprosessiin. Palautekyselystä on koostettu lomakeversio, joka on nähtävissä liitteessä kahdeksan (Liite 8). Palautekyselyyn vastasi 69 % mukana olleista liikuntakoordinaattoreista. Käynnit koettiin pääsääntöiseksi hyödylliseksi ja omaa motivaatiota kasvattavaksi.

”Tekee hyvää välillä pysähtyä, kuunnella ja katsella. Saada motivaatiota omaan työhön”

”Virkistävä käynti ja hyvä keskustella muiden kanssa arjen / liikkumisen haasteista.”

"Vasun avaamisesta, Elina Pullin sitkeydestä, lepohetken letkeydestä, tekniikan hyödyntämisestä ja liikunnan yhdistämisestä"

Vierailu päiväkodissa, jossa liikkuminen on huomioitu jo suunnittelu- ja rakennusvaiheessa, herättää innostumisen lisäksi myös kateuden tunteita.

"Vierailusta Vanttilan liikuntapäiväkotiin. Siellä näki selkeästi, miten liikunnan voi ottaa käytäntöön. Se oli juuri sitä mitä itse tarvitsin!"

"Hieno päiväkotij, mutta oman päiväkodin resursseihin verrattuna käynti herätti lähinnä kateutta. Omaan arkeen soveltuvia käytänteitään ja ideoita oli melko vähän."

Reflektiivisyydestä toiminnan edelleen kehittämiseen:

Syksyllä 2017 alueellisten verkostojen tapaamisissa käsiteltiin Espoon käynnin antia. Espoosta mukaan tarttui uudenlaista laaja-alaisen osaamisen näkökulmaa, ajattelua ja innostusta.

"Tietotekniikan yhdistäminen liikuntaan oli minulle uutta ja avartavaa"

"Uutta liikunnan ja tablettien käyttö....jeeee!"

Kuva 4. Alueellisissa verkostoissa osaamista jaetaan toiminnallisesti oppien.

Yhteistyön sujuvuutta on mahdollista edistää yhteisen oppimisen kokemuksilla. Verkostomaisessa toiminnassa koulutus voi olla yksi keskeisimmistä työskentelytavoista. (Järvensivu ym. 2010, 52.) Toiminnallisuus on vahvasti lisääntynyt kehittämishankkeen aikaisissa liikuntakoordinaattorien alueellisissa tapaamisissa. Kokemuksia jaetaan ja

vaihdetaan toiminnallisen oppimisen menetelmin, itse tehden ja kokeillen (kuva 4 s.57). Tätä toimintatapaa tukee konstruktivinen oppimiskäsitys, jonka mukaan tiedon rakentuminen pohjautuu aiempiin tietoihin ja kokemuksiin. Sosiaalisessa vuorovaikutuksessa tapahtuvassa oppimisen prosessissa olemassa olevia käsityksiä on mahdollista muuttaa ja muokata. (Heikkinen, Tynjälä & Jokinen 2012, 64, 66.)

6.4 Neljäs sykli – Kohti vakiintunutta toimintatapaa

Liikuntakoordinaattoreiden kanssa toteutin yhteisen työstön kaksivaiheisena ”työpajana” benchmarkingkäyntien yhteydessä 2016 ja 2017. Kiviniemen (2015, 80) mukaan tietoa tuottavaa aineistoa on mahdollista kerätä pidemmän aikajanan sisällä. Pidemmän aikajanan sisällä toteutettu aineistonkeruu ja vaiheittain toteutetut aineiston käsittelyt mahdollistavat myös tutkijakehittäjän oman oppimisprosessin sekä lisäämään tietoisuutta olemassa olevasta asiasta. Koska kehittämishanke on koskettanut koko kunnallista varhaiskasvatusta, esitetään työstöjen tulokset tässä raportissa vain koko varhaiskasvatuksen osalta. Tuloksista on mahdollista erottaa alueelliset vertailut. Niitä on mahdollista hyödyntää organisaatiossa myöhemmissä toiminnan kehittämisen vaiheissa.

Heikkisen (2015, 215) toiminatatutkimuksen strategia mahdollistaa sekä tutkijakehittäjän omien että yhteisöllisyyden reflektiivisten näkökulmien huomioimisen. Aineiston käsittelyn toinen vaihe toteutettiin liikuntakoordinaattoreiden kanssa yhdessä. Yhteisen pisteityksen jälkeen otin vielä pisteitetyt tulokset uudelleen tarkasteluun, jonka pohjalta päädyin lopullisiin tuloksiin. Työstöihin osallistuneiden liikuntakoordinaattoreiden määrät ovat koottuna taulukossa yksi (Taulukko 1).

Taulukko 1. Liikuntakoordinaattorien yhteisiin työstöihin osallistuneiden määrät.

Yhteisiin työstöihin osallistuneiden määrät	I VAIHE s-2016 post-it menetelmä	II VAIHE s-2017 jatkotyöskentely- lomake
Yhteensä	N 45	N 40
Väärin täytettyjä lomakkeita		N 4 (10%)

Aineiston tulokset esitetään keskiarvolukuina, joka on tuttu ja käytetty tapa. Koska väärintäytetyt lomakkeet vääristävät tuloksia, on ne jätetty huomioimatta.

Motivaation lähteet

Liikuntakoordinaattorit pitävät lasten välittömiä ilon ja innostumisen reaktiota suurimpana ja vahvimpina oman motivaation lähteinä. Myös Orientaatioprojektin (2015) tuloksista tuli ilmi, että liikkeessaan lasten pääasiallisia tunnetiloja olivat onnellinen, iloinen tai tyytyväinen, 55, 5 % ajasta (Reunamo 2016, 29). Tästä voinee päätellä, että lasten ilo ja innostus motivoi aikuisia. Onnistumisen kokemukset sisältävät positiivisen palautteen ja kiitokset omalta työyhteisöltä. Kupilan (2007, 116) tutkimuksen mukaan motivoivina ja palkitsevina kokemuksina voidaan pitää vastavuoroista palautetta ja kollegoilta saatua tukea. Esimiehen oma innostus ja kiinnostus asiaan ylläpitää myös liikuntakoordinaattorin motivaatiota vastuutehtävän hoitamisessa. Esimiehen positiivisen suhtautuminen liikkumista edistäviin asioihin merkitsee paljon. Uudet ideat ja jaetut kokemukset ja koulutukset lisäävät liikuntakoordinaattoreissa innostumisen tunnetta. Vertaistuki ja säännölliset tapaamiset mahdollistavat kokemusten jakamisen samasta asiasta innostuneiden kollegojen kanssa. Liikuntakoordinaattoreiden omat kokemukset motivoivista tekijöistä on koosteena kuviossa yhdeksän (Kuvio 9).

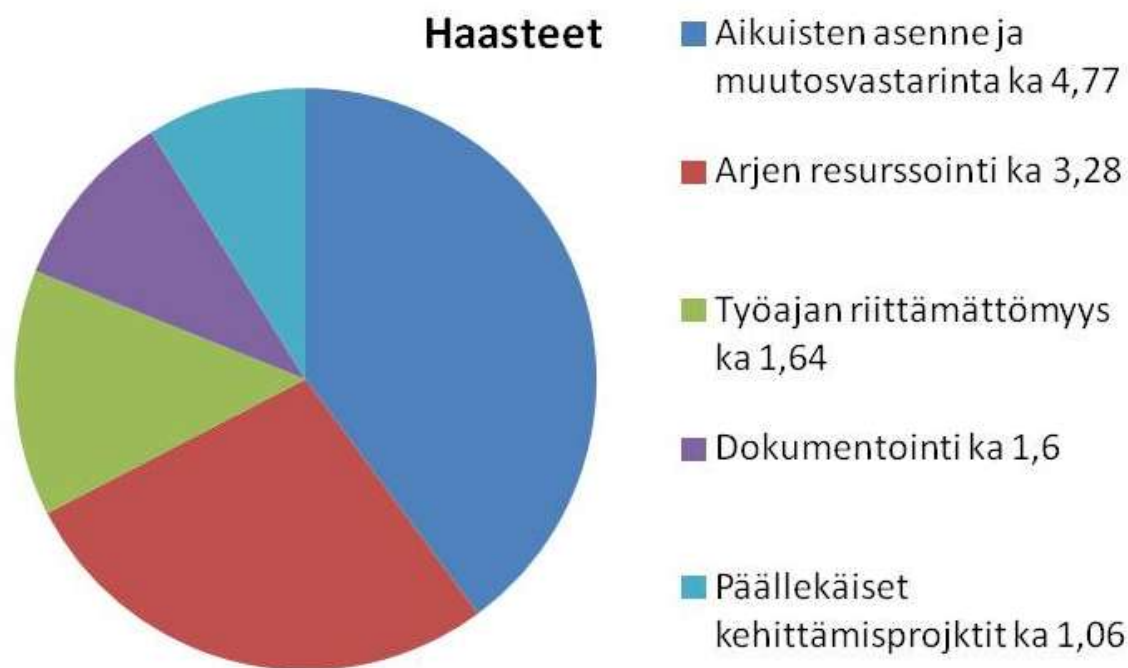

Kuvio 9. Liikuntakoordinaattorien motivaation lähteet.

Järvilehdon (2014, 27) mukaan sisäisen motivaation ytimessä olevat psykologiset tarpeet; vapaus, yhteenkuuluvuus ja osaamisen kokemukset sekä niihin vastaaminen ovat tärkeässä osassa erityisesti oppimisen näkökulmasta tarkasteltuna.

Haasteet

Vastuutehtävän hoitamiseen liittyy myös haasteita, jotka latistavat liikuntakoordinaattoreiden motivaatiota. Haasteet ovat kootusti kuviossa kymmenen (Kuvio 10). Työyhteisössä työskentelevien aikuisten asenteen ja muutosvastarinnan liikuntakoordinaattorit luokittelivat isoimmaksi haasteeksi tai omaa motivaatiota alentavaksi tekijäksi. Pohdintaa heissä aiheuttaa erityisesti se, millä keinoin olisi mahdollista saada myös kollegat innostumaan lasten kanssa liikkumisesta ja ulkoilusta? Liikuntakoordinaattorit kokevat, että totutuista tavoista ja rutiineista pidetään edelleen työyhteisöissä tiukasti kiinni. Fonsénin ja Parrilan (2017, 57) varhaiskasvatuksen toimintakulttuureissa on paljon totuttuja ehkä jopa selittämättömiä tapoja toimia. Varhaiskasvatuksessa toimintatavat tuntuvat edelleen olevan aikuisjohtoisia, vaikka varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) edellyttävät lapsen tarpeista ja kiinnostuksen kohteista lähtevää pedagogisesti perusteltua toimintakulttuuria. Tähän samaan ajatukseen on päätynyt myös Rintakorpi (2018, 55) omassa väitöstutkimuksessaan.

Kuvio 10. Liikuntakoordinaattorien kohtaamat haasteet.

Arjen resursointiin liittyvät asiat, työajalliset haasteet, irrottautuminen lapsiryhmästä sekä tapaamisiin osallistumisiin edellyttävät työaikajärjestelyjä. Nämä ovat myös haasteita aiheuttavia tekijöitä. Liikuntakoordinaattorin tehtävää hoidetaan oman lapsiryhmätyön ohella ja työaika koetaan riittämättömäksi edellä mainituista tekijöistä johtuen. Tunnolliset työntekijät hoitavat vastuutehtäviin liittyviä asioita työajan ulkopuolella, omalla vapaa-ajalla. Oletuksena on ollut käytäntö, että liikuntakoordinaattorit neuvottelevat oman lähiesimiehen kanssa lapsiryhmän ulkopuolisesta työajasta ja mahdollisuudesta irrottautua ryhmästä. Kaikkien osalta tämä ei toteudu. Liikuntakoordinaattorit tarvitsevat säännöllisen ja suunnitellun aikaresursoinnin vastuutehtävän hoitamiseen. Tämä tarve on tiedostettu ja huomioitu nyt myös organisaation johdon tasolla.

Dokumentointi ja päällekkäiset projektit koetaan haasteelliseksi. Rintakorven (2018, 5, 53) mukaan dokumentointi on varhaiskasvatuksen toiminnan tallentamista ja näkyväksi tekemistä, joka viittaa myös aikuislähtöiseen toimintakulttuuriin. Jos liikkuminen ja lapsen oikeus fyysisesti aktiiviseen toimintaan ja leikkiin nähdään varhaiskasvatuksen arjesta tai muista kehittämiskohteista irrallisena, syntyy tunne päällekkäisten projektien kuormittavuudesta. Kokemukseni mukaan varhaiskasvatusta toteutetaan edelleen hyvin oppimisaluekeskeisesti. Varhaiskasvatuksen arkea on suunniteltu viikko-ohjelmilla esimerkiksi maanantaina matikkaa, tiistaina taidepaja, keskiviikkona kirjastoon, torstaina temppuillaan ja perjantaina pelipäivä. Lonkan (2011, 346) mukaan lapsen maailma ei kuitenkaan lokeroidu oppimisenalueisiin. Lapselle ilmiölähtöinen oppiminen on luontaista.

Koulutustoiveet

Yhteisen työstön kolmannessa osiossa kysyin liikuntakoordinaattoreiden toiveita tulevien tapaamisten aiheista ja sisällöistä. Lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen toteuttaminen ei poista varhaiskasvattajilta vastuuta toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista, päinvastoin. Säännöllinen, tavoitteellinen ja monipuolinen liikuntakasvatus osana varhaiskasvatusta, on varhaiskasvatuslain näkökulmasta lapsen oikeus. (Soini & Sääkslahti 2017, 142). Liikuntakasvatuksen, kuten kaiken varhaiskasvatustoiminnan, tulee olla pedagogisesti perusteltua jossa suunnittelun perusta pohjautuu lapsen vahvuuksiin ja kiinnostuksen kohteisiin sekä yksilöllisiin tarpeisiin. Lapset kehittyvät yksilölliseen tahtiin ja lapsiryhmistä löytyy liikkumisen ja motoristen taitojen näkökulmasta monenlaista menijää. Tämä haastaa varhaiskasvattajat.

Liikuntakoordinaattorit kaipaavatkin lisää tietoa siitä, miten lapsiryhmässä mahdollistetaan yhdenvertaiset ja monipuoliset liikkumisen kokemukset ja tavoitteellinen liikuntakasvatus kaikille lapsille kasvun, kehityksen ja oppimisen tai varhaiskasvatusyksikön fyysisen oppimisympäristön (pienet ja ahtaat tilat) haasteista huolimatta. Lapsiryhmien kanssa liikkuminen koetaan haastavaksi silloin, kun lasten motorisessa kehityksessä ja taidoissa on isoja eroja (esimerkiksi sisarusryhmissä lasten iät vaihtelevat yhdestä viiteen vuoteen) Lisää tietoa kaivataan myös siitä, miten erityistä tukea tai tehostettua tukea tarvitsevien (esimerkiksi motorisesti kömpelöiden, liikkumattomien tai yksinkertaisesti vain arkojen ja pelokkaiden) lasten liikkumisen tarpeisiin on mahdollista vastata. Ulkopuolisten kouluttajien koulutuksia toivottiin seuraavasti: Metsämörri - ohjaaja, motoristen taitojen tukeminen ja arviointi, seikkailuliikunta ja liikuntaleikkikouluohjaaja.

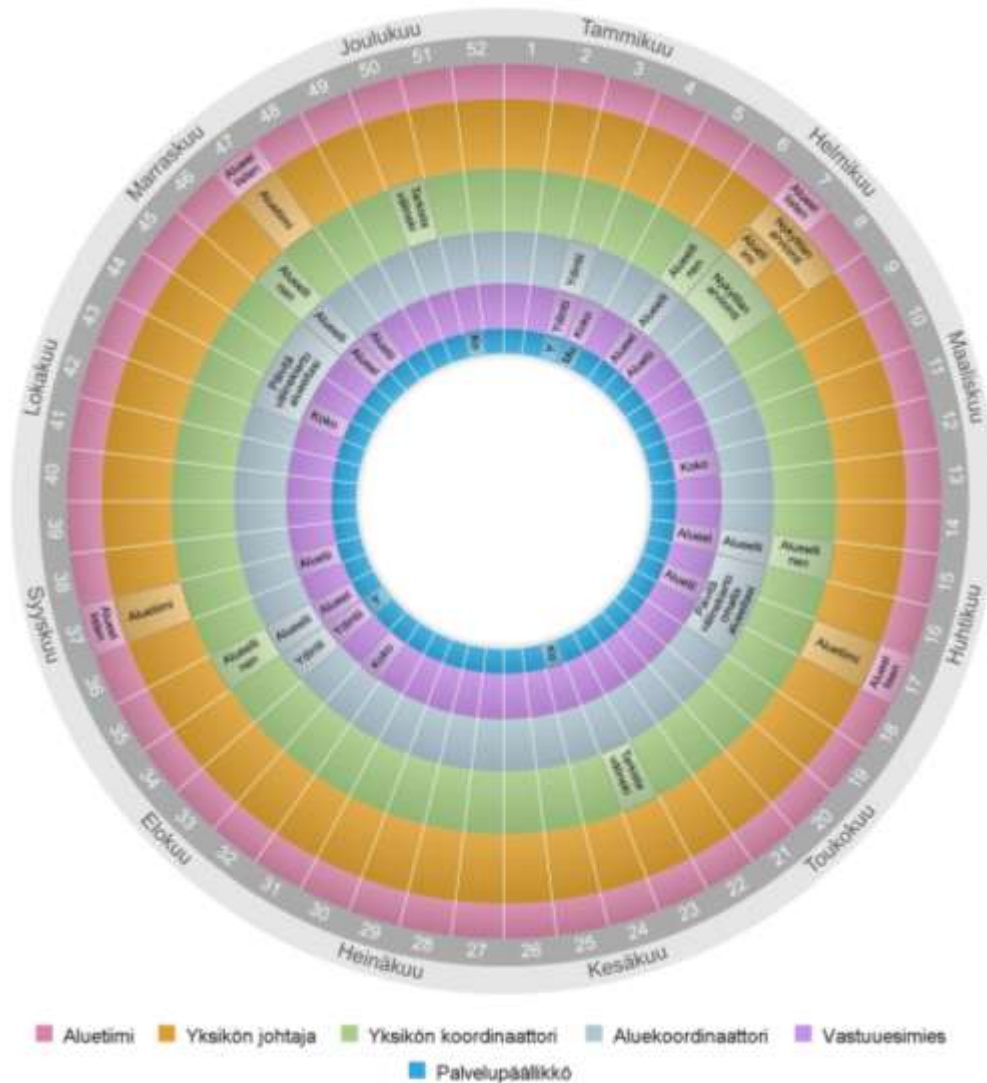
Liikuntakoordinaattoreiden esittämiin sisältö- ja koulutustoiveisiin tullaan palaamaan alueellisten verkostojen tapaamisissa. Sisältötoiveet luovat rungon tulevien toimikausien sisällöille ja suunnittelutyölle. Yhdessä keskustellen ja kokeillen on varmasti mahdollista löytää niitä liikkumisen käytäntöjä, joilla pystytään mahdollistamaan liikkuminen jokaiselle lapselle osana jokaista varhaiskasvatuspäivää. Hyväksi havaittuja käytäntöjä ja kokemuksia on mahdollista jakaa alueellisissa verkostojen tapaamisissa toiminnallisesti ja laaja-alaisesti oppien.

Liikkumisen kehittämistyön tueksi vuosikello.

Vastuuesimiesten kokemus rakenteellisesta mallista oli toimiva, mutta sen tueksi sekä vastuuhenkilöille että yksiköiden esimiehille koettiin tarpeelliseksi saada työkalu, jonka avulla on mahdollista ennakoida tulevia varhaiskasvatuksessa liikkumiseen liittyviä toimenpiteitä ja tapaamisia. Toimintamallin rakenteen tueksi laadittiin vielä hankekauden lopuksi varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosikello. Vuosikello on graafinen tai sanallinen työkalu, jota käytetään organisaation toimintaympäristön ja aikataulujen hahmottamisen tukena. Vuosikellon avulla on mahdollista luoda kokonaiskuva toimintavuoden aikana olevista, ennakointia ja aikataulua edellyttävistä tapahtumista. Vuosikelloon voidaan määritellä vuosirenkaita vastuuhenkilöiden määrän mukaisesti, mitä tapahtuu milloinkin ja kenen vastuualueisiin toiminta kulloinkin liittyy. Vuosikellon käyttö ja ylläpitäminen edellyttää säännöllistä päivittämistä. (Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti 2010.)

Varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosikellon laadintaan hyödynnettiin kokeiluversiona maksutonta plandisc.com/fi vuosikellon laadintaan olevaa ohjelmasovellusta. Vuosikel-

lo laadittiin sekä graafisena kuvana (Kuva 6) että taulukkona. Taulukko löytyy liitteestä yhdeksän (Liite 9). Liitteen taulukkoon on koottu vuosikellon sisältyneet asiat toimikauden alusta loppuun eli syksystä kevääseen. Vuosikelloon liitettiin vastuuhenkilöiden keskeiset tehtävät, vuosittain tehtävä liikkumisen nykytilanarviointi sekä ennakkoon sovitut ydintiimin ja alueellisten verkostojen tapaamisten ajankohdat viikkotasolla.

Kuvio 11. Varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosikello (Soukainen 2017, mukaillen sovellusta plandisc.com/fi).

Vuosikello mahdollistaa tulevien tapaamisten ennakkoinnin. Vuosikellon käyttö ja toimivuus edellyttää kaikkien osapuolien sitoutumista sovittuihin aikatauluihin. Silloin, kun tulevat tapaamiset ovat ennakoitavissa, pystytään ne paremmin huomioimaan yksiköiden omissa rakenteissa kuten työvuorosunnittelussa.

Arviointi ja jatkuvuuden suunnitelma

Varhaiskasvatuksen johdon arvioissa joulukuussa 2017 ja ydintiimin tammikuussa 2018, pohdittiin noin puolentoista vuoden rakenteellisen mallin kokeilua, verkostojen tapaamisia ja tehtyjä benchmarkingkäyntejä. Yhteisen pohdinnan lähtökohtana olivat liikuntakoordinaattorien kanssa yhteisistä työstöistä saadut tulokset. Liikuntakoordinaattoreiden tuottaman aineiston ja vastuuesimiesten, alueellisten liikuntakoordinaattoreiden kanssa käytyjen keskusteluiden pohjalta koettiin hyväksi ja tärkeäksi huomioksi, että liikunnallisen elämäntavan edistämisessä, toiminnan fokus nähdään lapsissa. Liikkuminen on lapsille iloa, riemua, oppimista ja hyvinvointia tuottava tekijä, joka palauttaa myös varhaiskasvattajan. Liikuntakoordinaattorien esiintuomat haasteet osoittavat, että pedagogisista keskustelua ja oppimisista tukevien rakenteiden luominen ja kehittäminen on vastannut tarpeeseen.

Jotta liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi ja kehittämiseksi voidaan edelleen luoda yhtenäisiä raameja, pidettiin toimivana käytäntönä syksyn 2016 kehittämishankkeen alussa järjestettyä kaikkien liikuntakoordinaattoreiden yhteistä tapaamista. Vastaisuudessa syksyn toimintakauden alun ensimmäinen liikuntakoordinaattorien tapaaminen tullaan toteuttamaan yhteisenä tilaisuutena kaikkien liikuntakoordinaattoreiden kesken yhteistyössä Turun liikuntapalvelukeskuksen kanssa. Tämä toimintamuoto päätettiin ottaa käyttöön aina uuden toimintakauden alusta. Tilaisuuden suunnittelu ja toteutusvastuut jaetaan jatkossa elokuun ydintiimin tapaamisessa.

Liikuntakoordinaattoritoiminnan alueellisten verkostojen tapaamiset ovat avoimia myös yksityisille palveluntuottajille. Yksityiset palveluntuottajat edustavat omaa yritystään, joten heille ei voi osallistumisvelvoitetta asettaa. Varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuus koskee toki myös yksityisten palveluntuottajien varhaiskasvatussyksiköitä. Vastuuesimiehet kutsuvat alueellisiin verkostojen tapaamisiin jatkossakin yksityisten palveluntuottajien edustajat.

Mahdollisuus täydennyskoulutukseen

Espoossa sekä muissakin pääkaupunkiseudun kunnissa liikunnallista elämäntapaa varhaiskasvatuksessa edistetään vahvasti jatkuvalla ja pitkäkestoisella täydennyskoulutuksella. Liikkumisen täydennyskoulutuksen tarpeeseen reagoitiin Turun varhaiskasvatuksen organisaatiossa ja lähdettiin selvittämään lasten liikunnan ammattitutkinnon suorittamisen mahdollisuutta oppisopimuskoulutuksena. Täydennyskoulutusten järjestämisen tueksi tehtiin koulutuskartoituskysely, joka toteutettiin koko kunnallisen var-

haiskasvatuksen henkilöstölle Turun liikkuva varhaiskasvatus 2 – hankkeen loppumetreillä. Koulutuskartoituskyselyyn vastasi 255 varhaiskasvattajaa. Koko varhaiskasvatuksen henkilöstöstä kyselyyn vastasi vain 19,62 %. Vastaajista 88 (34,5 %) ilmoitti olevansa kiinnostunut suorittamaan lasten liikunnan ammattitutkinnon oppisopimuskoulutuksena. Vierumäen urheiluopisto ja Turun oppisopimustoimisto ovat näyttäneet lasten liikunnan ammattitutkinnon suorittamiselle niin sanotusti vihreää valoa ja mikäli ryhmä saadaan kokoon, ensimmäinen oppisopimuskoulutus olisi alkamassa syksyllä 2018.

Koulutuskartoitus antoi paljon pohdittavaa myös tulevaisuuteen. Kyselyyn vastanneista 24,5 % ilmoitti, että he eivät ole lainkaan kiinnostuneita lasten liikkumiseen liittyvästä täydennyskoulutuksesta. Tarkoittaako tulos käytännössä sitä, että joka neljäs varhaiskasvattaja, ei koe liikunnallista täydennyskoulutusta tarpeellisenä? Koska noin 80 % jätti kokonaan vastaamatta, lukumäärä on todennäköisesti arvioita suurempi. Miten mahdollistuu ja toteutuu jokaisen lapsen oikeus päivittäiseen liikkumiseen, jos henkilöstöllä ei ole ajankohtaista tietoa ja osaamista esimerkiksi liikkumisen vaikutuksista oppimiseen ja oppimisen edistämiseen? Pohdittavaksi myös jää vahvistaako kyseinen tulos liikuntakoordinaattorien suurimmaksi kokemansa haasteen muiden aikuisten asenteen ja muutosvastarinnan? Tätä tulosta on läpikäyty varhaiskasvatuksen johdon sekä ydintiimin kesken. Keskustelua tulee jatkaa alueellisten verkostojen lisäksi myös varhaiskasvatussyksiköiden esimiesten ja koko henkilöstön kesken.

Tämä opinnäytetyönä tehty kehittämishanke päätettiin tammikuun 2018 ydintiimin tapaamiseen. Kehittämishankkeen raportti tullaan toimittamaan ja esittämään Turun varhaiskasvatuksen organisaatiossa. Kiinnostusta kehittämishankkeeseen ja rakenteelliseen malliin on osoitettu myös ilo kasvaa liikkuen kehittäjäverkoston taholta. Turun paikallinen varhaiskasvatussuunnitelman velvoittavuus edellyttää, että toimintatapaa tullaan jatkamaan rakenteen mallinmukaisesti. Turun varhaiskasvatuksessa liikuntakoordinaattoritoimintaan liittyviä toimintatapoja ja käytäntöjä tullaan kehittämään ja arvioimaan säännöllisesti myös tulevaisuudessa.

6.5 Yhteenveto ja tuotokset

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016) konkretisoivat varhaiskasvatuksen pedagogiselle toiminnalle asetut tavoitteet (Eerola – Pennanen, ym. 2017, 29). Varhaiskasvatuksen lainsäädäntö ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat vah-

vasti liikunnallisen elämäntavan edistämistä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukena. Lonkan (2011, 351) mukaan, tavoitteiden asettamisen jälkeen oppimisen prosessit, reflektiivinen ajattelu sekä yhteisöllinen tiedon rakentuminen tarvitsee erilaisia tuettuja käytäntöjä. Turun varhaiskasvatuksessa lähdettiin kehittämään ja vakiinnuttamaan alueellista liikuntakoordinaattoritoimintaa yhtenäiseksi käytännöksi liikkuvamman varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin, oppimisen sekä liikunnallisen elämäntavan edistämiseksi. Liikuntakoordinaattoritoiminta ja sitä tukeva rakenteellinen malli on yksi tapa, jolla mahdollistetaan pedagogisesti perusteltu toiminnan suunnittelu, kehittäminen, reflektiivistä ajattelua tukeva pedagoginen keskustelu sekä arviointi. Keskeisessä osassa on, että toimijoiden ajattelumallit ja strategiat saadaan avoimeen yhteiseen pohdintaan ja keskusteluun (Lonka 2011, 351).

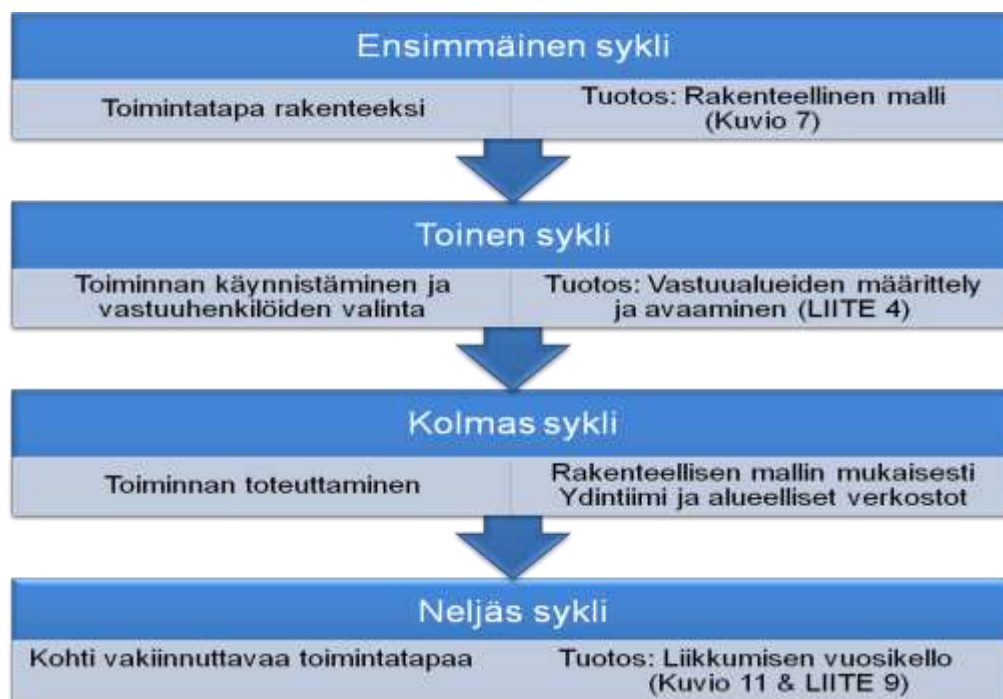
Alueellinen liikuntakoordinaattoriverkosto oli käytännössä toiminut Eteläinen – 1 varhaiskasvatusalueella. Kehittämishankkeen aikana toimintatapa kuvattiin rakenteelliseksi malliksi ja vastuualueet avattiin. Rakenteellinen malli sisällytettiin kunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman päivityksen yhteydessä osaksi Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa keväällä 2017. Turun varhaiskasvatussuunnitelmassa (2017c, 40) olevaa kuviota tarkennettiin tämän kehittämissankkeen aikana.

Toiminta käynnistettiin vastuuhenkilöiden valinnoilla ja alueelliset verkostot kutsuttiin koolle syksyllä 2016. Toimintaa vakiinnutettiin vastaamaan rakenteellista mallia puolen toista vuoden ajan. Kehittämishankkeen aikana (syksy 2016 - tammikuu 2018) alueelliset verkostot sekä ydintiimi, joka koottiin vastuuesimiehistä, alueellisista liikuntakoordinaattoreista, sisällöstä vastaavasta palvelupäälliköstä ja liikuntapalvelukeskuksen edustajasta, kokoontuivat säännöllisesti. Ydintiimi kokoontui yhteensä kolme kertaa ja alueellisten verkostojen kokoontumisia oli yhteisen informaatiotilaisuuden lisäksi 23 (Taulukko 2). Alueellisten verkostojen kokoontumiset toteutuivat alueittain seuraavasti:

Taulukko 2. Hankekauden aikaiset alueellisten verkostojen kokoontumiset

ALUEET	SYKSY -2016	KEVÄT 2017	SYKSY -2017	YHTEENSÄ
Eteläinen 1	2	2	2	6
Eteläinen 2	2	2	2	6
Itäinen	2	2	2	6
Pohjoinen	2	1	2	5
Yhteensä	8	7	8	23

Kaikkien alueiden osalta alueellisten verkostojen tapaamiset onnistuttiin vakiinnuttamaan rakenteellisen mallin mukaiseksi syyskauden 2017 aikana. Eteläinen -1 alueella, josta rakenteellinen malli oli lähtöisin, toimintatapa oli vakiintunut pysyväksi käytän- teeksi jo ennen hankekauden alkua. Yhteistä oppimista tuettiin lisäksi benchmarking- käynneillä, joita toteutettiin yhteensä kaksi osana Turun liikkuva varhaiskasvatushank- keita 1 ja 2. Yhteenvedo kehittämishankkeen vaiheista ja syntyneistä tuotoksista on koottuna kuviossa 12.

Kuvio 12. Kooste syklien vaiheista ja tuotoksista.

Kehittämishankkeen aikana rakenteellinen malli ja vastuualueet avattiin, ja ne löytyvät tästä tuotoksena toimivasta raportista sovellettavina toimintamalleina kuviossa 12 esi- tetyistä kohdista.

7 LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTI JA EETTISYYS

Toimintatutkimuksen strateginen luonne hankaloittaa luotettavuuden arviointia. Tutkimuksellista luotettavuutta tarkastellaan validiteetti (oikeiden asioiden tutkiminen) ja reliabiliteetti (mittausten pysyvyys ja toistettavuus) käsitteiden kautta. Toimintatutkimukseen sovellettavaan strategiaan tutkimuksen luottavuusmittarit soveltuvat huonosti, koska toimintatutkimuksella strategialla on muutokseen johtava pyrkimys. (Kananen 2014, 125 -127.) Toimintatutkimusta mukailevan prosessin luotettavuuden arviointi tulee perustua mahdollisimman täsmälliseen dokumentointiin (Kananen 2014, 134). Luotettavuuden lisäämiseksi on kehittämishankkeen toteutuksen vaiheet ja tulokset onkin pyritty kuvaamaan raportissa mahdollisimman tarkasti ja yksityiskohtaisesti.

Perinteisissä tutkimuksissa on pyrkimyksenä objektiivisen tiedon tavoittaminen. Toimintatutkimuksen strategiaa sovellettaessa tutkijakehittäjä ei ole ulkopuolinen toimija vaan toimintaan osallistuva subjekti. Tästä näkökulmasta katsottuna tieto ei voi olla objektiivista. Toimintatutkimuksen strategiassa tutkija-kehittäjänä tulkitsevat tilanteita omasta näkökulmastaan. (Heikkinen 2015, 214.) Omia tulkintojani olen pyrkinyt perustelemaan myös tutkimustietoon nojaten.

Järvensivun ym. (2010, 41) mukaan verkostomaisen toimintatavan osaamisen levittäminen toteutuu parhaiten omakohtaisten kokemusten kautta. Koin oman kokemuksen verkostomaisesta työskentelystä sekä etuna että haittana. Tiedostin vahvasti Järvensivun ym. (2010, 16) näkemyksen, että toimijat ovat motivoituneempia kehittämiseen, kun he voivat yhdessä suunnitella ja päättää verkoston toimintamuodoista. Mukailevan toimintatutkimuksen strategian valinta metodologiseksi ratkaisuksi tuki vahvasti tätä näkemystä, mutta haastoi eteenkin raportin kirjoittamisessa. Strategisen mallin vaiheet auttoivat ja tukivat prosessin vaiheiden jäsentämistä, mutta olen samaa mieltä (Heikkinen, ym. 2010, 80) näkemyksestä sosiaalisen toiminnan kuvaamisen haasteellisuudesta. Luottavuuden lisäämiseksi tutkimusraportissa selvitetään hyvin tarkasti, myös oman roolin yhteydet ja suhteet Turun varhaiskasvatuksen organisaatioon ja kehittämishankkeeseen.

Toisen työn arvostus ja arvostaminen onkin aiheuttanut syvällisintä eettistä pohdintaa itsessäni. Koko opinnäytetyön ohjausprosessin aikana olen ohjaajalta toistuvasti kuullut kysymyksen, että mikä sinun roolisi on ollut tässä kehittämishankkeessa. Olen vahvasti kokenut itseni yhdeksi toimijaksi muiden toimijoiden joukkoon ja omaa roolia on ollut

ehkä juuri siksi vaikea korostaa. Raporttia kirjoittaessa olen tuonut oman roolini esille monessa eri kohdassa. Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittämiseen on sitoutunut organisaation johto, varhaiskasvatusyksiköt ja yksiköiden liikuntakoordinaattorit. Ilman heitä ja heidän sitoutumistaan kehittämistoimintaan liikuntakoordinaattoritoiminnan vakiinnuttaminen ei olisi ollut mahdollista. Liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittäminen mahdollisti myös omien opintojen sisällyttämisen sekä kehittämistoimintaan että työhön. Opinnäytetyönä tehtyä kehittämishanketta ei olisi voinut toteuttaa ilman tätä tiivistä ja sitoutunutta yhteistyötä. Tämä kehittämishankkeen aihe onkin ollut se lähtökohta, jonka pohjalta hakeuduin suorittamaan YAMK- opintoja. Yleisesti ottaen opintojen aloittamisen lähtökohta on varmasti päivänvastainen. Tässä kehittämishankkeessa kaikki nivoutui saumattomasti toisiinsa, että vaiheita oli mahdotonta, jopa minun itseni, erottaa toisistaan. Ammattikorkeakouluopinnot ovat vahvasti tuoneet tieteelliset lähtökohdat sekä kehittämishankkeen toteutukseen että raportointiin.

Jotta sosiaalinen ja yhteisöllinen toiminta ja koko organisaation sitoutuminen olisi raportissa edes jollain tasoilla nähtävissä, tein kirjoitustapaan ja sanamuotoihin liittyvän ratkaisun. Sosiaalista ja yhteistyössä toteutettua toimintaa kuvaavat vaiheet on kirjoitettu passiivimuotoon ja oma toiminta on kuvattu aktiivimuodossa. Tämä ratkaisu tuntui minusta eettisesti oikealta. Tätä kehittämishanketta on toteutettu tiiviissä yhteistyössä ja koin sen esiintuomisen erittäin tärkeänä. Eskola ja Suorannan (2005, 235) mukaan passiivia pidetään objektiivista vaikutelmaa kuvaavana ilmaisuna ja aktiivimuodon käyttö tuo henkilökohtaisuuden tuntua. Kehittämishanketta toteutettiin siis tiiviissä hyvässä yhteistyössä varsin laajan toimijajoukon kanssa. Sekä organisaation johtoa että muita mukana olevia toimijoita pidettiin koko ajan tietoisena opinnäytetyön etenemisen vaiheista. Yhteisten töstöjen vaiheissa kerroin toimijoille, että aineistoa hyödynnetään myös opinnäytetyöni raportoinnissa. Osallistuminen yhteisiin töstöihin perustui vapaaehtoisuuteen. Esimerkkien ja valokuvien käyttöä olen pohtinut erittäin tarkkaan. Käytettyihin valokuviiin on pyritty valitsemaan sellaiset kuvakulmat, joista henkilöt eivät ole tunnistettavissa. Näkyvillä olevat henkilöiden kasvot on editoitu niin ikään tunnistamattomiksi.

Eettisiä kysymyksiä on pohdittu yksin ja hyvin paljon myös yhdessä tutorryhmämme tapaamisissa. Yhteisiä keskusteluja on käyty muun muassa lähdekriittisyydestä ja oikeista lähdeviittauskäytännöistä. Lähdeviittausten merkitsemisessä olenkin pyrkinyt olemaan erityisen huolellinen ja tarkka. Oikeita viittaustekniikoita onkin tarkistettu useaan otteeseen ja useita eri lähteitä käyttäen.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tämän kehittämishankkeen keskeisinä tavoitteina olivat liikuntakoordinaattoritoiminnan yhtenäistäminen ja vakiinnuttaminen Turun kunnallisessa suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja alueellisen yhteistyön kehittäminen liikuntakoordinaattoriverkostoissa. Kehittämishankkeen alussa rakenteen mukainen toimintatapa oli käytössä vain Eteläinen 1 varhaiskasvatusalueella. Muilla alueilla liikuntakoordinaattorien tapaamiset olivat satunnaisia tai niitä ei toteutettu lainkaan. Kehittämishankkeen aikana myös muilla alueilla liikuntakoordinaattorien tapaamiset toteutettiin tässä kehittämishankkeessa kuvatus rakenteellisen mallin mukaisesti. Tämän kehittämishankkeen myötä perustettiin ydintiimi, jossa on mukana keskeiset toimijat jokaiselta alueelta, organisaation johdon edustus sekä keskeinen yhteistyökumppani Turun liikuntapalvelukeskus. Tämän kehittämishankkeen tuotos ei ole mikään kädessä pidettävä materiaali. Kehittämishankkeen tuotos ja hyöty on toimintatapa ja koska organisaatiossa liikuntakoordinaattorien tapaamiset toteutuvat nyt kaikilla alueilla rakenteellisen mallin mukaisesti niin asetetut tavoitteet onnistuttiin saavuttamaan.

Kun puhutaan yhtenäisistä käytännöistä, sillä ei tarkoita sitä, että jokaisella alueella tulee toimia täsmällisesti samalla tavalla. Kysymys on siitä, että rakenne on yhtenäinen. Vapaus toimintatapojen ja alueellisen yhteistyön kehittämiseen tulee säilyttää alueellisella tasolla. Näiden menetelmien ja tapojen ei tarvitse olla alueittain samanlaisia. Erilaisuus on rikkautta. Ydintiimi toimii foorumina, jossa alueelliset hyväksi havaitut käytänteet jaetaan. Näin ollen myös toinen tavoitteista toteutui. Organisaatiossa tarvitaan liikkumisen edistämisen suhteen vahvoja rakenteita siksi, että tutkimustulokset osoittavat edelleen lasten liikkumisen määrän olevan liian vähäistä. Turussa Kehittävän palautteen (2017) tulosten mukaan varhaiskasvatuspäivän aikaista kohtalaista tai reipasta liikkumista on 48 minuuttia päivässä. Suositusten tasosta ollaan vielä kaukana. Kantomaan, Syväojan & Tammelinin (2013,16) mukaan liikkumisen mahdollisuuksia ei myöskään vielä osata nähdä oppimisen tukena ja mahdollistavana toimintatapana.

Rakenteiden merkitys on noussut vahvasti esille viime vuosina Suomessa ilmestyneissä varhaiskasvatuksen johtajuutta käsittelevissä väitöstutkimuksissa. Tähän viittaavat myös Soukainen ja Fonsén (2017) kansainvälisen Omep 2017 konferenssin artikkelijulkaisussa. *”Recent Finnish early childhood education studies (e.g. Fonsén 2014, Heikka 2014, Soukainen 2015) show that clear leadership structure and distribu-*

tion of responsibility support the success of leadership” (Soukainen & Fonsén 2017, 298).

Soukainen (2015) nosti esille rakenteiden merkityksellisyyden johtamista tukevana elementtinä hajautetussa organisaatiossa. Hajautetulla organisaation käsitteellä Soukainen (2015, 60) tarkoittaa, että päiväkodinjohtajalla on alaisuudessaan joko useampi päiväkotitai varhaiskasvatuspalveluiden toiminnan muoto. (katso Turun kunnallinen varhaiskasvatusorganisaatio, luku 2.2). Organisaation kuvaaminen auttaa toiminnan sekä vaikutusten hahmottamista että suhteuttamista. Selkeillä rakenteiden ja toimintamallien kuvauksilla kerrotaan jokaiselle taholle, miten sovittujen käytäntöjen eteneminen ja toteuttaminen tapahtuu. Tehtävänkuvien selkeillä kuvauksilla tarkennetaan vastuunjakoja. Näillä on mahdollista helpottaa työskentelyä ja sen toteuttamista työyhteisössä. Selkeät rakenteet ja tehtävänkuvat ovat oleellisessa osassa myös arvioinnin toteuttamisen prosessissa. (Soukainen 2015, 176 - 177.)

Turun varhaiskasvatuksessa käytössä muokkautuneen liikuntakoordinaattorien rakenteellinen malli, vastuuesimies ja alueellisten liikuntakoordinaattori ajattelun tausta, nojaa jaetun pedagogiikan johtamisen näkökulmaan. Heikka (2017) määrittelee jaetun johtajuuden useille eri henkilöille vastuiden, tehtävien ja toiminnan jakautumisena (Heikka 2017, 45). Verkostomaisessa työskentelyssä jaettu johtajuus on suositeltavaa. Tehtäviä ja vastuita voidaan jakaa tilanteiden edellyttämien tapojen mukaan kaikkien toimijoiden kesken. (Järvensivu ym. 2010, 17.) Tulevaisuudessa onkin hyvä pysähtyä perusteellisemmin pohtimaan, miten jaetun johtajuuden mahdollisuuksia voidaan alueellisilla tasoilla hyödyntää. Järvensivun ym. (2010, 6, 16) mukaan paras osaaminen löytyy verkostoista ja verkostotyöskentelyn vahvuus joustavuudesta.

Kokemuksesta oppimisen kautta pedagogiseen osaamiseen ja toimintakulttuurin muutokseen

Alueelliset verkostot tarjoavat liikuntakoordinaattoreille kollegiaalisen yhteisön, joka Kupilan (2012, 302) mukaan mahdollistaa yhdessä työskentelyn, tutkimisen, kysymisen, kokeilut, arvioinnin ja muuttumisen. Yhtenäiset kokeilut ja kokemuksista oppimisen mahdollisuudet edellyttävät, että organisaation johdon taholta tulee vahva viesti ja kannustus liikunnallisen elämäntavan ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2016, 29) velvoittavat tähän. Organisaation tasolta rakenteilla ylläpidetään osallisuuteen mahdollistavan toimintakulttuurin kehittämistä ja oppivaksi organisaatioksi kehittymistä. Kupilan (2007, 119) mukaan toimivat ja oppimista edistä-

vät rakenteet eivät synny itsestään, vaan rakenteet ja niiden struktuurit on luotava. Järvensivu ym. (2010, 42) mukaan yhdessä tekeminen ei myöskään ole automaattista, vaikka motivaatiota yhteistyön tekemiseen olisikin. Yhdessä tekemisen mahdollisuuksia voidaan tukea ja edistää erilaisilla yhteistyötä ja osallisuutta tukevilla menetelmillä.

Kehittämishankkeen etenemisen vaiheissa minulta on monesti kysytty, että miten liikuntakoordinaattoritoiminta sitten näkyy lapsen tasolla? Todellisuudessa toiminta näytetään jokaisessa 48:ssa varhaiskasvatuksen yksikössä omalla tavalla. Yksiköt ovat erilaisia ja käytäntöjä on monia. Tiedon siirtämisen käytännöillä verkostoista yksikkötasolle, on mahdollista monipuolistaa ja laajentaa kaikkien varhaiskasvattajien omia näkökulmia, osaamista ja toimintatapoja. Jaetut oppimisen kokemukset lisäävät sekä tietoisuutta liikkumisen merkityksestä että monipuolistavat lasten kanssa toteutettavaa liikuntakasvatusta, joilla on lapsen oppimista edistäviä vaikutuksia.

Turun varhaiskasvatuksesta löytyy yksiköitä, joissa on innostuttu verkostomaisesta työskentelytavasta. Varhaiskasvatusyksiköissä on kehitetty ja kokeiltu tiedon siirtämisen käytäntöihin verkostotyöskentelyn tapoja. Yksiköistä löytyy sisäisiä liikkumisentimejä tai pedagogisia piirejä, jossa oppimisen kokemuksia ja ideoita jaetaan toiminnallisesti oppien. Yksikön sisäisissä liikkumisen tiimeissä edustus on jokaisesta lapsiryhmästä, näin jaettu kokemus ja tieto jalkautuvat jokaiseen lapsiryhmään. Liikkumistiimin vetovastuun ja koollekutsujan roolin on ottanut yksikön liikuntakoordinaattori. Pedagogisten piirien toteutuminen on suunniteltu yksiköiden omiin palaverirakenteisiin. Toimintaa on mahdollista kehittää edelleen enemmän lapsen osallisuutta lisäävään suuntaan, esimerkiksi ottamalla lasten edustajia mukaan. Näitäkin on jo kokeiltu, mutta vakiintuminen toiminnaksi vaatii aikaa ja rohkeita toistuvia kokeiluja. Rohkeisiin toimintakulttuureja muokkaaviin kokeiluihin kannustaa myös opetushallitus (Pölkki 2018).

Entä sitten nämä yksiköt, joissa toimintatavan jalkauttaminen ei vielä ole edennyt konkreettiselle tasolle. Liikuntakoordinaattorit toivat yhteisen työstön kautta esiin, että he kokevat suuria haasteita saada muita työyhteisön jäseniä mukaan. Psykologi Lähteenkorva (2017) puhui Liikkuva koulu alueseminaarissa 3.11.2017 mielen motivaatiosta. Hänen näkemyksensä mukaan sitoutumiseen ja aktiiviseen osallistumiseen liittyy vahvasti myös motivaatio osallistumiseen. Tutkimusten mukaan motivaatio rakentuu olemalla suhteessa asiaan. Myös onnistumisen kokemukset innostavat. Myös liikuntakoordinaattorit nimesivät onnistumisen kokemukset motivoiviksi ja palkitseviksi. Lähteenkorva (2017) viittasi puheessaan myös oppimistutkimusten näkökulmaan, jossa

kehittämistyössä eritahtisuus nähdään kaikkien oppimiselle hyväksi. Verkostomaisessa toiminnassa on mahdollista kuulla varioivia kokemuksia ja oppia niistä.

Kehittämishankkeen ydintiimissä käytiin yhteistä keskustelua yksiköiden eritahtisuudesta ja niistä keinoista, joilla näitä yksiköitä voidaan tukea. Vaikka rakenteet ja vastuut olisikin organisaatiossa avattu konkreettiselle ja toiminnan tasolle asti, silti yksiköiden esimiehet vastaavat oman yksikkönsä pedagogiikan johtamisesta. Liikuntakoordinaattorit tarvitsevat liikkumisen edistämistä tukevalle työlle ja toiminnalle oman lähiesimiehen hyväksynnän, tuen ja kannustuksen. Liikunnallisen elämäntavan edistämistä ja toimintakulttuurin muutosta tulee, yhteisestä rakenteesta huolimatta, kehittää työyhteisöissä yhdessä. Se ei voi olla eikä jäädä yhden ihmisen, vastuuhenkilöksi nimetyn henkilön, vastuulle. Tästä syystä liikkumisen edistämisen vastuuhenkilöstä Turun varhaiskasvatuksessa käytetään nimitystä liikuntakoordinaattori eikä liikuntavastaava, kuten monissa muissa kunnissa.

Rakenteet liikuntakoordinaattoritoiminnan kehittämiseen on nyt avattu. Toimintatapaa on vakiinnutettu käytännössä syksystä 2016 asti. Muutos varhaiskasvatustoiminnassa on jatkuvaa. Muutostarpeiden kohtaaminen ja niihin vastaaminen, liikunnallista elämäntapaa edistäen, ovat toivottavasti varmemmalla pohjalla, kun organisaatiossa olevat rakenteet ovat tukevat. Tämä kehittämishanke oli oikeastaan vasta lähtölaukaus toimintatavan yhtenäistämiseksi. Turun kaupungin varhaiskasvatuksessa nyt toimiva kiinteä liikuntakoordinaattoritoiminnan rakenteellinen malli on yksi tapa, jonka avulla luodaan yhtenäiset raamit liikunnallista elämäntapaa, fyysistä aktiivisuutta ja oppimista edistävälle pedagogisesti perustellulle varhaiskasvatustoiminnalle. Muutos kohti lapsen kiinnostuksen kohteista ottaa edistyksen askeleita isoja sekä pieniä.

Kollegani kysyi minulta ideoita ja ajatuksia erään lapsen unelmien ”eskaripäivän” toteuttamiseen. Lapsen toive ”unelmien eskaripäivästä” oli kuulunut: *”Mentäisiin metsään ja puiden välissä olisi kankaita, joita pitkin voisi kävellä”*. Lapsen ajatusta ja unelmaa ei tyrmätty vaarallisena tai mahdottomana, vaan liikkeelle lähdettiin ajatuksesta, että täskin unelmasta tehdään yhdessä totta. Aikuisten tehtävä ja vastuu on huolehtia siitä, että unelma muuttuu turvallisesti toteutetuksi elämykseksi. Malttamattomana odotan tietoa siitä, miten tämä ”unelmien eskaripäivä” lapsen ja koko lapsiryhmän kanssa lopulta toteutettiin.

LÄHTEET

Aaltola, J. 2015. Filosofia, tiede ja ymmärtäminen. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS - Kustannus. 14 - 28.

Akselin, M-L. 2013. Varhaiskasvatuksen strategisen johtamisen rakentuminen ja menestymisen ennakoiminen johtamistyön tarinoiden valossa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö. Viitattu 14.3.2018. Saatavilla <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/67985/978-951-44-9050-7.pdf?sequence=1>.

Annala, J. & Heinonen, P. 2009.. Yhteistoiminnallisuus opettajan työssä. Helander, J. (toim.) 2009. Ammatillisen opettajan käsikirja. HAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 1/2009. 19-28. Viitattu 7.2.2018. Saatavilla https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/40325/HAMK_AmmatillisenOpettajanKasikirja.pdf?sequence=1.

Arvola, O. 2014. Paikoillanne, valmiit, hep! Teoksessa: Arvola O. & Kuukasjärvi A. (toim.) 2014. Lähtötelineissä Kohti liikunnallisempaa varhaiskasvatusta. Turun Ammattikorkeakoulun raportteja 198. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 6 – 7.

Arvola, O. 2014a. Idea monialaiseen lasten liikuttamiseen. Teoksessa: Arvola O. & Kuukasjärvi A. (toim.) 2014. Lähtötelineissä Kohti liikunnallisempaa varhaiskasvatusta. Turun Ammattikorkeakoulun raportteja 198. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 10 – 16.

Carr, W. & Kemmis, S. (1986). Becoming critical: Education, knowledge and action research. London: Falmer.

Eerola-Pennanen, P., Vuorisalo, M. & Raittila, R. 2017. Johdatus varhaiskasvatukseen. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy. 21 - 35.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 7. painos (1. p. 1998). Tampere: Osuuskunta vastapaino.

Fonsén, E. 2008. Pedagoginen johtajuus varhaiskasvatustyön johtamisessa. Teoksessa Hujala, E., Fonsén, E. & Heikka, J. (toim.) 2008. Varhaiskasvatuksen johtajuuden ytimessä - tutkimuksen ja käytännön puheenvuoroja. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 14.3.2018. Saatavilla <https://johtajuusfoorumi.fi/wp-content/uploads/sites/5/2015/06/030309Fooruminjulkaisu.pdf>.

Fonsén, E. & Parrila, S. 2017. Johtajuuden käsitteet ja lähtökohdat. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 23 - 41.

Heikka, J. 2017. Jaettu pedagoginen johtajuus ja opettajajohtajuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Parrila, S. & Fonsén, E. (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. 2. painos. Jyväskylä: PS-kustannus. 43 – 57.

Heikkinen, H. L. T. 2010. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura. 16 - 38.

Heikkinen, H. L.T. 2015. Toimintatutkimus: Kun käytäntö ja tutkimus kohtaavat. Teoksessa: Valli, R. Aaltola, J. (toim.). 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS - kus-

tannus. 204 - 219.

Heikkinen, H. L. T. & Jyrkämä, J. 1999. Mitä on toimintatutkimus? Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R. & Moilanen, P. 1999. "Siinä tutkija missä tekijä" Toimintatutkimuksen periaatteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena - kustannus. 25 - 62.

Heikkinen, H. L. T. & Rovio, E. 2010. Toimintatutkimuksen raportointi. Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura. 114 - 130.

Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Kiilakoski, T. 2010. Toimintatutkimus prosessina. Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura. 78 - 93.

Heikkinen, H. L. T. & Tynjälä, P. 2012. Työssä oppimisen monet muodot. Teoksessa: Heikkinen, H., Jokinen, H., Markkanen, I., Tynjälä, P., Ranne, K., Korko, K-M. & Haapasalo, I. 2012. Osaaminen jakoon. Vertaisryhmämentorointi opetuslalla. Jyväskylä: PS - kustannus. 17- 25.

Heikkinen, H. L. T., Tynjälä, P. & Jokinen, H. 2012. Verment teoreettiset perusteet ja toimintaperiaatteet. Teoksessa: Heikkinen, H., Jokinen, H., Markkanen, I., Tynjälä, P., Ranne, K., Korko, K-M. & Haapasalo, I. 2012. Osaaminen jakoon. Vertaisryhmämentorointi opetuslalla. Jyväskylä: PS - kustannus. 45 - 85.

Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, R. & Siimes, U. 2016. Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS - kustannus.

Hellström, M. 2004. Muutosote. Akvaarioprojektin pedagogisten kehittämishankkeiden toteutustapa ja onnistuminen. Helsingin yliopiston soveltavan kasvatustieteen laitos. Tutkimuksia 249. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2015. Tutki ja kirjoita. 20., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Huhtiniemi, M. 2017. Move! – pedagoginen työkalu toimintakyvyn edistämiseen. Teoksessa Jaakkola, T. Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. (toim.) Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos (1.painos 2013). Jyväskylä: PS-kustannus. 367 - 387.

Hujala, E. & Fonsen, E. 2012. Verkostoista voimaa pedagogiseen johtamiseen –laatua ja työhyvinvointia varhaiskasvatukseen. Loppuraportti. Tampereen yliopisto. Viitattu 22.2.2018. Saatavilla <http://docplayer.fi/19473474-Verkostoista-voimaa-pedagogiseen-johtamiseen-laatua-ja-tyohyvinvointia-varhaiskasvatukseen-loppuraportti.html>.

Huottilainen, M. 2017. Aivot, liike ja oppiminen. Luentomateriaali. Lasten liikuttajien seminaari 30.9.2017. Helsinki. Ei saatavilla.

Huovinen, T. & Rovio, E. 2010. Toimintatutkija kentällä. Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.). Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 3. korj. painos. Helsinki: Kansanvalistusseura. 94 - 113.

Itä-Suomen yliopisto. 2018. Benchmarking. Viitattu 25.3.2018. Saatavilla www.uef.fi/benchmarking

Johnson, R. B. & Onwuegbuzie, A. J. 2012. Mixed Methods Research: A Research Paradigm Whose Time Has Come. Educational Researcher, Vol. 33, No. 7 (Oct., 2004), pp. 14 - 26. Viitattu 14.5.2017. Saatavilla <https://pdfs.semanticscholar.org/3e4f/9a38532f14b90fac842335c78e0951adbdcf.pdf>.

Juuti, P. 2016. Johtamisen kehittäminen. Jyväskylä: PS -kustannus.

Järvensivu, T., Nykänen, K. & Rikala, R. 2010. Verkostojohtamisen opas. Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. Versio 1.0 (30.12.2010) Viitattu 29.4.2017. Saatavilla <http://docplayer.fi/799109-Verkostojohtamisen-opas-verkostotyöskentely-sosiaali-ja-terveysalalla.html>.

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä: Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Kantomaa, M., Syväoja, H. & Tammelin, T. 2013. Liikunta – hyödyntämätön voimavara oppimisessa ja opettamisessa? Liikunta ja tiede 50. 12 – 17.

Kari, J. 2016. Hyvä opettaja Luokanopettajaopiskelijat liikuntakokemustensa ja opettajuutensa tulkitsijoina. Väitöskirja. Studies in sports, physical education and health 233. University of Jyväskylä.

Karila, K. 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Tilannekatsaus toukokuu 2016. Opetushallitus: Raportit ja selvitykset 2016:6. Viitattu 22.10.2017. Saatavilla http://www.oph.fi/download/176638_vaikuttava_varhaiskasvatus.pdf.

Karjalainen, V. 2009. Verkstokehittäminen – palveluparadigman muutosvoima. Teoksessa: Teoksessa Seppänen- Järvelä, R. & Karjalainen, V.(toim.) 2009. Kehittämistyön risteyskiä. 251 – 268.

Karlsson, A., Soukainen, U., & Yrttiaho, K. 2014. Turun kaupungin liikunnallistamisen lähtölaukaus. Teoksessa Arvola O. & Kuukasjärvi A. (toim.) 2014. Lähtötelineissä Kohti liikunnallisempaa varhaiskasvatusta. Turun Ammattikorkeakoulun raportteja 198. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 14-16.

Kiviniemi, K. 1999. Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R. & Moilanen, P. 1999. ”Siinä tutkija missä tekijä” Toimintatutkimuksen periaatteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena-kustannus. 63 -83.

Kiviniemi, K. 2015. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS - kustannus.

Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Varhaiskasvatus valloittaa. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy. 9 - 18.

Koivula, P., Laine, U., Pietilä, M. & Nordström. 2017a. Valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet. Teoksessa: Jaakkola, T. Luikkonen, J. & Sääkslahti, A. 2017. Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos (1 painos 2013) Jyväskylä: PS – kustannus. 256 – 275.

Kola - Torvinen, P. 2017. Laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Lastentarhanopettajaliitto 11/2017. Pedagogiikan aika. 2.painos. Helsinki: Lastentarhanopettajaliitto. 12 - 14.

Kronqvist, E- L. 2012. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS - kustannus. 13 - 30.

Kupila, P. 2007. "Minäkö asiantuntija?" Varhaiskasvatuksen asiantuntijan merkitysperspektiivin ja identiteetin rakentuminen. Jyväskylä studies education, psychology and social research 302. Viitattu 15.3.2018. Saatavilla osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13330/9789513927899.pdf?sequence=1>

Kupila, P. 2012. Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS - kustannus. 300 – 311.

Laaturyhmä & Soukainen, U. 2015. Varhaiskasvatuksen laatukäsikirja. Viitattu 21.11.2016. Saatavilla https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/laatukasikirja_20.3.2015.pdf.

Lahtinen, J. 2015. Varhaiskasvatus muutoksessa. Teoksesessa Tutkimusmatkalla varhaiskasvattajan verkosto & Valo. 2015. Tutkimusmatkalla varhaiskasvatuksen liikkumisen käytäntöihin. Artikkelit Ilo kasvaa liikkuen ohjelman taustalla. 84-87. Viitattu 15.3.2018. Saatavilla https://blog.edu.turku.fi/varhaisliikunta/files/2016/01/IloKasvaaLiikkuen_asiakirjan_artikkelikooste_final.pdf.

Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista (1503/2016). Annettu Helsingissä 29.12.2016. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Lasten ja nuorten monialainen foorumi. 2018. 17.1.2018. Turku: Valtion virastotalo. Ei saatavilla

Lecklin, O. 2006. Laatu yrityksen menestystekijänä. Helsinki: Talentum.

Likes. 2018. Varhaiskasvatuksen liikkumis- ja hyvinvointiohjelma. Ilo kasvaa liikkuen. Viitattu 1.4.2018. Saatavilla <https://liikkuvakoulu.fi/ilokasvaaliikkuen>

Likes. 2018a. Ilo kasvaa liikkuen esite. Viitattu 1.4.2018. Saatavilla https://liikkuvakoulu.fi/sites/default/files/ilokasvaaliikkuen_esite_web.pdf

Likes. 2018b. Ilmoittaudu mukaan. Viitattu 1.4.2018. Saatavilla https://liikkuvakoulu.fi/ilokasvaaliikkuen_ilmoittautuminen

Lukkarinen, E. 2018. johtaja, Opetus- ja kulttuuritoimi, Lounais-Suomen aluehallintovirasto. Lasten ja nuorten liikunnallisen elämäntavan edistäminen. Kaikkien asia, mutta miten se tehdään? Lasten ja nuorten monialainen foorumi 17.1.2018. Valtion virastotalo Turku.

Lonka, K. 2011. Oppiminen ja opettajuus tulevaisuudessa: bulimiaoppimisesta hyvään oppimiseen. Teoksessa: Paalasmaa, J. 2011. Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS - kustannus. 344 – 358.

Lähteenkorva, S. 2017. Mikä mieltä motivoi? Luento. Liikkuva koulu alueseminaari 2 - 3.11.2017. Turku.

Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutti. 2010. Vuosikello. Viitattu 27.2.2017. Saatavilla <http://matkailu.luc.fi/Tuotekehitys/Tyokaluja-/Ideointiin/Vuosikello>.

Moilanen, P. 1999. Piilevä tieto ja reflektio. Teoksessa: Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R. & Moilanen, P. 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: Atena - kustannus.

Olympiakomitea. 2017. Pienetkin pyrähdykset vaikuttavat oppimisvalmiuteen, rytmiikka parantaa ryhmätaitoja. Viitattu 3.2.2018. Saatavilla <https://www.olympiakomitea.fi/2017/11/20/pienetkin-pyrahdykset-vaikuttavat-oppimisvalmiuteen-rytmiikka-parantaa-ryhmataitoja/>.

Opetushallitus. 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Opetushallitus. 2016a. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. 3.muutettu painos. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. Viitattu 12.3.2018. Saatavilla http://www.oph.fi/download/163781_esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Opetushallitus 2016b. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta . Viitattu 29.10.2017. Saatavilla: http://oph.fi/download/180571_Varhaiskasvatuksen_pedagoginen_toiminta.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018. Liikunta ja tasa-arvo 2017. Katsaus sukupuolten tasa-arvon nykytilaan liikunta-alalla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 6/2018. Viitattu 30.1.2018 saatavilla https://www.likes.fi/filebank/686-2011_liikuntajatasaarvo.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2016a. Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:22.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018a. Liikunnan edistäminen. Viitattu 31.1.2018. Saatavilla <http://minedu.fi/liikunnan-edistaminen>.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018b. Uusi varhaiskasvatuslaki lausunnolle: Lapsen etu keskiöön ja henkilöstön koulutustasoa nostetaan. Viitattu 12.2.2018. Saatavilla http://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/uusi-varhaiskasvatuslaki-lausunnoille-lapsen-etu-keskioon-henkiloston-koulutustasoa-nostetaan.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2018c. Liikunnallisen elämäntavan valtakunnalliset kehittämisavustukset Viitattu 2.4.2018. http://minedu.fi/avustukset/avustus/-/asset_publisher/liikunnallisen-elamantavan-valtakunnalliset-kehittamisavustukset

Opetusministeriö. 2008. Liikkuva ja hyvinvoiva Suomi 2010-luvulla. Ehdotus kansalliseksi liikuntaohjelmaksi julkisen ohjauksen näkökulmasta. Opetusministeriön työryhmä muistioita ja selvityksiä 2008:14. Viitattu 15.3.2018. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79383/tr14.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetusministeriö. 2009. Valtioneuvoston periaatepäätös liikunnan edistämisen linjoista. Viitattu 16.3.2018. Saatavilla <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76675/opm17.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Opetusministeriö ja Nuori Suomi 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7-18-vuotiaille. Viitattu 30.1.2018. Saatavilla www.ukkinstituutti.fi/filebank/1477-Fyysisen_aktiivisuuden_suositus_kouluikaisille.pdf

Parrila, S. & Fonsén, E. 2017. Pedagogisen johtamisen prosessi. Teoksessa Parrila, S. & Fonsén, E: (toim.) Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsikirja käytännön työhön. 2.painos. Jyväskylä: PS - kustannus. 59 - 90.

Perusopetusasetus (20.11.1998/852). Annettu Helsingissä 21.8.1998. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980852>

Perusopetuslaki (628/1998) Annettu Helsingissä 21.8.1998. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Pulli, E. 2017. Briiffi turkulaisille. Luento & luentomateriaali 30.8.2017. Espoo. Ei saatavilla

Pölkki, M. 2018. Lappeenrantalaisen koulun rohkea muutos: Päivärytmi uusiksi ja lapset liikumaan oppituntien välillä – Keskittyminen parani ja kiireen tuntu väheni. Helsingin Sanomat.

26.2.2018. Viitattu 28.2.2018. Saatavilla <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005582301.html?share=87687249319b747f419875898d1e7092>.

Pönkkö A. & Sääkslahti A. 2012. Liikkuva lapsi. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 2012. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2. painos. Jyväskylä: PS - kustannus. 109 - 121.

Pönkkö, A. & Sääkslahti, A. 2017. Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Jaakkola, T. Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. (toim.) Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos (1.painos 2013). Jyväskylä: PS - kustannus. 486 - 504.

Rantala, I. 2015. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 108 - 133.

Rantanen, M-L. 2016. Turun kaupungin varhaiskasvatus, palvelualuejohtaja. Sähköposti tiedonanto. 22.11.2016.

Ranto, E. 2016. Esipuhe. Teoksessa Opetushallitus 2016. Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä. Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:21.(5).

Reunamo, J. (toim.) 2014. Varhaiskasvatuksen kehittäminen. Kehitystehtäviä ja ratkaisumalleja. Jyväskylä: PS - kustannus

Reunamo, J. 2016. Lapsilähtöinen toimintakulttuuri edellyttää lapsen kuuntelua. Teoksessa: Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016b. Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:22. 27 - 31.

Reunamo, J. 2018. Orientaatioprojekti. Varhaiskasvatuksen kehittämisprojekti 2008-. Viitattu 26.3.2018. Saatavilla <https://blogs.helsinki.fi/reunamo/sisalto/>.

Reunamo, J. 2018a Kehittävä palaute. Tietoja menetelmästä. Viitattu 2.4.2018. Saatavilla <https://blogs.helsinki.fi/ecefeedback/tervetuloa/>

Reunamo, J. 2018b. Kuntakohtaiset tulokset kuntien käytössä. Viitattu 2.4.2018. Saatavilla <https://blogs.helsinki.fi/reunamo/2017/12/06/kuntakohtaiset-tulokset-kuntien-kaytossa/>

Reunamo, J. & Kyhälä, A-L. 2016. Liikkuminen varhaiskasvatuspäivän osana. Teoksessa: Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016b. Tieteelliset perusteet varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2016:22. 54-58.

Rintakorpi, K. 2018. Varhaiskasvatuksen tallentamisesta kohti pedagogista dokumentointia. Helsingin yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kasvatustieteellisiä tutkimuksia, numero 24. Helsinki: Yliopistopaino Unigrafia. Viitattu 28.3.2018. Saatavilla <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/229852/Varhaisk.pdf?sequence=1>

Salminen, J. & Poikonen, P-L. 2017. Opetussuunnitelma pedagogisena työvälineenä. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy. 56 - 74.

Social Innovation Lab Kent 2008. Post-it planning. Viitattu 24.1.2018. Saatavilla osoitteesta <http://socialinnovation.typepad.com/silk/2008/10/post-it-plannin.html>

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2005. Varhaiskasvatuksen liikuntasuositukset 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö; opetusministeriö ja Nuori Suomi ry.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2013. Muutosta liikkeellä! Valtakunnalliset yhteiset linjaukset terveyttä ja hyvinvointia edistävään liikuntaan 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:10.

Soini, A. 2015. Always on the move? Measured physical activity of 3-years preschool children. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, liikuntatieteellinen tiedekunta, terveystieteet. Viitattu 16.3.2018. Saatavilla https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/44987/978-951-39-6029-2_vaitos15012015.pdf?sequence=1.

Soini, A. & Sääkslahti, A. 2017. Fyysinen aktiivisuus lapsen kasvun ja kehityksen tukena. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy. 129 - 144.

Soukainen, U. 2015. Johtajan jäljillä. Johtaminen varhaiskasvatuksen hajautetussa organisaatiossa laadun ja pedagogisen tuen näkökulmasta. Väitöskirja. Turku: Turun yliopiston julkaisuja.

Soukainen, U. 2018. Turun kaupungin varhaiskasvatus, palvelupäällikkö. Henkilökohtainen tiedonanto 17.2.2018.

Soukainen, U. 2015. Johtajan jäljillä. Johtaminen varhaiskasvatuksen hajautetussa organisaatiossa laadun ja pedagogisen tuen näkökulmasta. Väitöskirja. Kasvatustieteiden tiedekunta. Turku: Annales Universitatis Turkuensis C 400.

Soukainen, U. & Fonsén, E. 2017. Will the leadership last? Sustainable leadership development project. Teoksessa: Early childhood relationships: The Foundation for a sustainable future. Proceedings. International scientific and professional conference Omep 2017. Kroatia. 293-311. Viitattu 6.3.2018. Saatavilla <http://www.omep.hr/assets/zbornik.pdf>.

Summa, T. & Tuominen, K. 2009. Fasilitaattorin työkirja. Menetelmiä sujuvaan ryhmätyöskentelyyn. Kepan raporttisarja. Kehitysyhteistyön palvelukeskus, 103. Viitattu 26.11.2016. Saatavilla www.gloaalikasvatus.fi/tiedostot/Fasilitaattorin_tyokirja.pdf.

Sääkslahti A. 2015. Liikunta varhaiskasvatuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Tammelin, T. 2017. Liikuntasuosituksia. Teoksessa Jaakkola, T. Liukkonen, J. & Sääkslahti, A. (toim.) Liikuntapedagogiikka. 2. uudistettu painos (1. painos 2013). Jyväskylä: PS - kustannus. 54 - 67.

Tiainen, T. & Välimäki, V. 2015. Lukuja liikkuen, tavuja touhuten. 2. painos. Jyväskylä: PS - kustannus.

Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa: Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. (toim.) 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino Oy. 36 - 55.

Turun kaupunki. 2014. Turun kaupungin strategia – Turku 2029. Viitattu 26.3.2017. Saatavilla http://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/kaupunkistrategia2029_web.pdf

Turun kaupunki. 2016. Kasvan ja kehityksen koululaiseksi Turussa. – Turun kaupungin esiopetus-suunnitelma. Viitattu 29.3.2018. Saatavilla http://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_esiopetussuunnitelma_2016.pdf

Turun kaupunki. 2017. Strategiset ohjelmat. Viitattu 14.11.2017. Saatavilla osoitteesta https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/strategiset_ohjelmat.pdf

Turun kaupunki. 2017a. Varhaiskasvatuksen organisaatio. Viitattu 2.2.2018. Saatavilla osoitteesta: <http://www.turku.fi/organisaatio/toimialat/sivistystoimiala/varhaiskasvatus>

Turun kaupunki. 2017b Turun kaupungin sivistystoimialan esittelyaineisto. Viitattu 31.1.2018 Saatavilla <http://dotku.adturku.fi/sivistys/>

Turun kaupunki. 2017c. Turun kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 1.5.2017. https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_varhaiskasvatussuunnitelma_150517.pdf

Turun kaupunki. 2017d. Varhaiskasvatuksen operatiivinen sopimus 2017. Viitattu 17.3.2017. Saatavilla <http://dotku.adturku.fi/sivistys/varhaiskasvatus>

Turun kaupunki. 2018. Varhaiskasvatuksen operatiivinen sopimus 2018. Viitattu 22.12.2017. Saatavilla <http://dotku.adturku.fi/sivistys/varhaiskasvatus>

Turun kaupunki. 2018a. Sivistystoimialan organisaatio. Viitattu 1.4.2018 Saatavilla <http://www.turku.fi/organisaatio/toimialat/sivistystoimiala>

Turun kaupunki. 2018b. Sivistystoimialan organisaatio kaavio. Viitattu 30.1.2018. Saatavilla https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/sito_organisaatiokaavio_010118_0.pdf

Uusitalo, I. 2012. Prosessi- ja dialogikeskeinen viitekehys organisaation kehittämisessä. Teoksessa Hautala, T.; Ojalehto, M. & Saarinen, J. (toim.) Työelämää kehittämässä. Ammattikorkeakoulu projektimaisen kehittämisen kumppanina. Oppimateriaaleja 67. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. 63 – 77. Viitattu 7.1.2017. Saatavilla <http://julkaisumyynti.turkuamk.fi/PublishedService?file=page&pageID=9&itemcode=9789522162618>

Valli, R. 2015. Paperinen kyselylomake. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS - kustannus. 84 - 108.

Valli, R. 2015a. Numeroiden kautta kuvataan todellisuutta. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 226 – 238.

Valli, R. 2015b. Tulkintoja erilaisiin vastauskäyttäytymisiin. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-Kustannus. 239 - 254.

Valli, R. & Perkkilä, P. 2015. Nettikyselyt ja sosiaalinen media aineiston keruussa. Teoksessa: Valli, R. Aaltola, J. (toim.). 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. uudistettu ja täydennetty painos. Jyväskylä: PS - kustannus. 109 – 120.

Valo. 2015. Ilo kasvaa liikkuen. Varhaiskasvatuksen uusi liikkumis- ja hyvinvointiohjelma. Ohjelma-asiakirja. Valon julkaisusarja nro 1/2015.

Varhaiskasvatuslaki 36/1973 Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>.

Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki: Kirjayhtymä.

Vasankari, T. Lasten ja nuorten liikkumisen edistämisen merkityksestä (LIITU 2016 ja tuleva LIITU 2018) Luento ja luontomateriaali. Lasten ja nuorten monialainen foorumi. 2018. 17.1.2018. Turku: Valtion virastotalo. Ei saatavilla.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Zimmer, R. 2002. Liikuntakasvatuksen käsikirja. Didaktis-metodisia perusteita ja käytännön ideoita. Suom. Himanen E. 2. painos. Helsinki: LK - kirjat

Tutkimuslupa

Turun kaupunki	§	Päätöspöytäkirja	1
Sivistystoimiala, varhaiskasvatus, kunnalliset suomenkieliset palvelut			
Palvelualuejohtaja/sarja 10	3	23.01.2017	

902-2017 (421)

Tutkimusluvan myöntäminen - Johanna Silvius

Johdon sihteeri Anne Grönroos 23.1.2017:

Lastentarhanopettaja Johanna Silvius anoo lupaa sosionomiopintojensa (YAMK) kehittämistehtävän hankesuunnitelman toteuttamiseen opinnäytetyönä.

Kehittämiskohde on Turun varhaiskasvatuksen liikuntakoordinaattoritoiminnan vakiinnuttaminen ja toimintakäytäntöjen yhtenäistäminen sekä alueellisen yhteistyön kehittäminen eteläisellä ja pohjoisella varhaiskasvatusalueella.

Turun liikkuvassa varhaiskasvatus – hankkeessa kunnalliset suomenkieliset varhaiskasvatusyksiköt täyttivät tiimeittäin webropol –kyselyn, jossa arvoitiin liikkumisen nykytilaa varhaiskasvatusyksiköissä.

Kyselyjen tuloksista saa käsityksen missä mennään liikkuvamman elämäntavan edistämisessä Turun varhaiskasvatuksessa tällä hetkellä. Kyselylomake tehtiin yhteistyössä Ilo kasvaa liikkuen kehittämisverkoston, liikkuvan koulun ja Likes –tutkimuskeskuksen kanssa kesällä 2016.

Hanketyö tehdään Turun suomenkieliselle varhaiskasvatukselle jatkumona jo tehdyille liikkumista edistävälle kehittämistyölle. Hankkeen toiminta – ja toteutusaika on syksystä 2016 (jolloin toiminta on aloitettu Turun liikkuva varhaiskasvatus hankkeessa) vuoden 2017 loppuun.

Hankkeeseen osallistuvat alueelliset vastuuesimiehet, alueelliset liikuntakoordinaattorit = ydintiimi; sekä yksiköiden liikuntakoordinaattorit. Tiiviissä yhteistyössä liikuntakoordinaattoriverkoston kanssa toimii liikuntapalvelukeskuksen liikuntapalveluvastaava.

Kehittämistehtävästä nousseet tulokset ja tuotokset dokumentoidaan ja koottaan raportiksi. Kehittämistyö esitellään Turun varhaiskasvatuksen johdolle keväällä 2018. Myös liikuntakoordinaattoreille voidaan järjestää yhteinen projektin esittelytilaisuus keväällä 2018.

Yhteystiedot: Johanna Silvius johanna.silvius@turku.fi

Päätös

Päätän myöntää luvan Johanna Silviukselle opinnäytesuunnitelman mukaisen kehittämistehtävän toteuttamiseen.

Maija-Liisa Rantanen
Palvelualuejohtaja
390012

Kehittämishankkeen eteneminen

AIKA	TOIMIJAT organisaatiotaso	MENETELMÄT ja dokumentointi	OPISKELIJA (YAMK) Kehittä- misprojektin eteneminen
SUUNNITTELU, PERUSTELU ja ORGANISOINTI			
8.9.2016	Palvelualuejohtaja, palvelupäällikkö, opiskelija (YAMK)	Kehittämishankkeen ideointia, keskustelua, tavoitteen asettelua	Opinnäytetyön projektisuunnitelma
S- 2016	Varhaiskasvatusyksiköt yksikköesimiehet & työntekijät	Vastuuhenkilöiden valinta alueilla ja yksiköissä ->Yhteystietojen päivittäminen / DoTku	
08-12/2016	Turun kunnalliset suomenkieliset varhaiskasvatusyksiköt	Nykytilan arviointi ->Webropol-kysely / Turun liikkuva varhaiskasvatus hanke 1, llo kasvaa liikuen ohjelma, LIKES-tutkimuskeskus ja Liikkuva koulu	Esiymmärryksen rakentaminen
09/2016	Liikkuva varhaiskasvatus hankkeen koordinaattorit, liikuntapalveluvastaava, vastuuesimiehet, yksiköiden liikunta-koordinaattorit, opisk. (YAMK)	Muistio / DoTku	Verkostojen koolle kutsuminen / info liikuntakoordinaattoreille ja vastuuesimiehille
01/2017	Palvelualuejohtaja / opisk. (YAMK)	Tutkimuslupapäätös	Tutkimusluvan anominen
SYSTEMAATTISEN TYÖSKENTELYN TOTEUTUS			
09/2016	Vastuuesimiehet, aluekoordinaattorit, yksikkökoordinaattorit, opisk.(YAMK)	Alueelliset verkostojen tapaamiset 2 x syksy / alue (4) Verkostotyönmenetelmiä, osaamisen jakaminen, toiminnallinen oppiminen(muistiot / DoTku)	Mentorin roolissa mukana alueverkoistoissa
11/2016	Vastuuesimiehet, yksiköiden liikunta-koordinaattorit, opisk. (YAMK)	1: Post-it menetelmä; Motivaation ja haasteiden kartoitus 2:Benchmarking Pori+ 3:palautekysely	Aineisto 1: Työstö 1 –vaihe -> analysointi - Tiedonkeruu 2: Pori Tiedonkeruu 3: palaute
01/2017	Palvelupäällikkö, vastuuesimiehet, alueelliset liikuntakoordinaattorit, liikuntapalveluvastaava, opisk.(YAMK)	Ydintiimi ->Yhteiset tavoitteet, (muistio / DoTku)	Palautekyselyn tulokset
02 ja 04/05 2017	Vastuuesimiehet, aluekoordinaattorit, yksiköiden liikuntakoordinaattorit, opisk. (YAMK)	Alueelliset verkostojen tapaamiset 2 x kevät / alue (4) Verkostotyönmenetelmiä, osaamisen jakaminen, toiminnallinen oppiminen(muistiot / DoTku)	Mentorin roolissa mukana alueverkoistoissa
07/08 2017	Opiskelija (YAMK)	Aineiston luokittelu ja laadullinen sisällön analyysi	Jatkotyöskentelyn kyselylomakkeen laadinta
08/2017	Vastuuesimiehet, yksiköiden liikunta-koordinaattorit, opisk.(YAMK)	Tutustumiskäynti Espoo. Luento E. Pulli, Vanttilan pk + 3x työpaja 4: Aineiston luokittelu 5:Benchmarking + 6: palautekysely	Tiedonkeruu 4:Työstö 2-vaihe -> analysointi , 5:Tiedonkeruu Espoo Tiedonkeruu 6: palaute
08/2017	Palvelupäällikkö, vastuuesimiehet, alueelliset liikuntakoordinaattorit, liikuntapalveluvastaava, opisk.(YAMK)	Ydintiimi (muistio / DoTku)	Palautekyselyn tulokset
09 ja 11/2017	Vastuuesimiehet, yksiköiden liikunta-koordinaattorit, opisk. (YAMK)	Alueelliset verkostojen tapaamiset 2 x syksy / alue (4) osaamisen jakaminen, toiminnallinen oppiminen(muistio/ DoTku)	Mentorin roolissa mukana alueverkoistoissa
12/2017	Turun kunnalliset varhaiskasvatusyksiköt / varhaiskasvattajat	Liikunnallisen täydennyskoulutuksen tarpeen kartoitus -> Webropol kysely Turun liikkuva varhaiskasvatus 2 hanke	
ARVIOINTI JA LEVITTÄMINEN			
12/2017	Palvelualuejohtaja, palvelupäällikkö, aluepäällikkö, vastuuesimiehet, opiskelija (YAMK)	Kehittämishankkeen jalkauttamissuunnitelman suunnittelu, muistio	
01/2018	Palvelupäällikkö, vastuuesimiehet, alueelliset liikuntakoordinaattorit, liikuntapalveluvastaava, opisk.(YAMK)	Ydintiimi (muistio / DoTku)	Työstöjen koontien esittely
04/2018	Opiskelija (YAMK)		Raportin kirjoittaminen, valmis raportti, esittelymateriaali

Liikuntakoordinaattoritoiminnan vastuualueet ja tehtävät

ALUEELLINEN VASTUUESIMIES (4)

- Kutsuu sähköpostilla koolle alueellisen verkoston 2 krt / syksyllä ja 2 krt / keväällä; kantaa vastuun siitä, että tapaamiset toteutuvat. Tapaamisiin kutsutaan myös kunnalliset ruotsinkieliset sekä yksityiset toimijat
- Suunnittelee kokoontumisten sisällön yhdessä alueellisten koordinaattorien kanssa
- Tarkistaa palaveripöytäkirjan
- Toimii yhteyshenkilönä alueverkoston ja esimiesten aluetiimin välillä

YKSIKÖIDEN ESIMIEHET

- Mahdollistaa ja vastaa liikuntakoordinaattorin työajan resursoinnista; osallistumiset tapaamisiin ja yksikössä tehtävät työt esim. Ilo Kasvaa Liikkuen ohjelma-alustalle dokumentointi
- Huolehtii, että yksiköiden palaverirakenteista löytyy kohta liikkuminen / Ilo Kasvaa Liikkuen ohjelma
- Innostaa ja kannustaa omaa yksikköään liikkuvampaan arkeen / toimintakulttuuriin yhdessä yksikön koordinaattorin kanssa.

ALUEELLINEN KOORDINAATTORI (8)

- Suunnittelevat alueellisten tapaamisten sisällöt yhteistyössä vastuuesimiehen ja toisen alueellisen koordinaattorin kanssa
- Innostaa ja kannustaa koordinaattoreita liikkuvamman arjen toteuttamisessa varhaiskasvatuksessa
- Välittää esim. liikuntapalvelukeskuksesta tulevan tiedon yksikkökoordinaattoreille
- Koordinoi alueelliset tapahtumat esim. karusellisarjapelit /otteluohjelmat
- kerää ja kokoaa palautteet alueellisista koulutuksista / tapahtumista

YKSIKKÖKOORDINAATTORI

- Osallistuu alueen yhteisiin liikuntakoordinaattorien tapaamisiin (2 tapaamista syksyllä 2 keväällä) ja välittää tiedot eteenpäin omissa yksikössä sekä osallistuu koko kaupungin yhteisiin koordinaattorien tapaamiseen
- Toimii alueellisten tapaamisten sihteerinä vuorollaan.
- Innostaa ja kannustaa omaa yksikköään liikkuvampaan arkeen ja toimintakulttuuriin yhdessä yksikön esimiehen kanssa.
- Välittää liikuntapalvelukeskuskelta saamansa viestit oman yksikkönsä henkilökunnalle (opettajat / lastenhoitajat / avustajat) sekä laittaa perheille suunnatut viestit vanhempien nähtäville
- Muistuttaa, että liikuntavälineet ovat myös leikkivälineitä sisällä ja ulkona. Liikuntavälineistä vastuunkanto / huolto + välineiden hankinta uusinta yhteistyössä esimiehen kanssa
- Vastuuhenkilönä ilmoittaa oma yksikön mukaan erilaisiin, valtakunnallisiin sekä paikallisiin liikuntakampanjoihin tai -tapahtumiin
- Voi olla myös oman yksikön Ilo Kasvaa Liikkuen yhdyshenkilö

HENKILÖSTÖ

- Toteuttaa omissa toiminnassaan liikunnallista arkea (toiminnallisuus)
- Huolehtii liikuntaan kannustavasta oppimisympäristöstä yhdessä kollegojen ja lasten kanssa
- Havainnoi ja tukee lasten motoristen perustaitojen kehittymistä
- Tutustuttaa lapsia erilaisiin liikuntamuotoihin
- Huolehtii omasta työhyvinvoinnistaan
- Liikkuu lasten kanssa

Liikuntakoordinaattoritoiminnan aluejako

Eteläinen varhaiskasvatusalue	Pohjoinen varhaiskasvatusalue
Eteläinen 1 Eteläinen perhepäivähoito Haarla-Pikisaaren phy (Lautturink. / Meteorik.) Haritun phy Ilpoisten phy Ispoinen- Petrelius phy (Ruiskatu / Rättiälänkatu) Koivulan phy Kukolan phy Mäntymäen phy * Moikoisten eo. phy 1.8.2018 slk. Syvälahden phy Moikoisten phy Stålmarminkadun phy * Uittamon phy Vasaramäen phy Braheskolan (ruotsink.) + alueen yksityiset palveluntuottajat * Virallisessa aluejaossa kuuluu alueeseen Eteläinen 2 alueeseen	Itäinen Halisten phy Hannunniitun phy (Lanatie /Virminti. Hintsankujan phy Huhkolan phy Itährjun phy Kuuvuoren phy Lausteen phy Nummi-Varissuon perhepäivähoito Piinokankadun phy Pääskyvuoren phy (Keltasirkunpolku / Kotkankatu) Röntämäen phy (Emmauksen. / Ritzink.) Varissuon phy (Koukkarink. / Orminkuja) Itäinen ruotsinkielinen phy + alueen yksityiset palveluntuottajat
Eteläinen 2 Asemaseudun phy (Käsityöläiskatu / Sairashuoneenk.) Härkämäen phy Heinikonkadun phy Kaskenmäen phy Kerttulin phy Lätisen –Keskustan phy Pernon phy (Hyrköistent. / Pernontie) Portsan phy (tulevaisuudessa Tallimäen phy) Rahjekadun phy + Eteläinen 2 perhepäivähoito Tuomaansillan phy Keskustan ruotsinkielinen phy Sirkkalan phy (ruotsink.) + alueen yksityiset palveluntuottajat	Pohjoinen Arkeologinkadun phy Hepokulta phy Kaerlan phy Moision phy Munterinkadun phy Nättinummen phy Paattisten phy Parolanpolun phy Piiparinpolun phy (tulevaisuudessa Kastun phy) Suikkilanseudun phy Suotorpankujan phy Taoskujan phy + alueen yksityiset palveluntuottajat

Esimerkki: Post – it aineiston käsittelystä

KELTAINEN POST- IT MOTIVAATIO

- Lasten into osallistua liikunnallisiin toimintoihin
- Saa itsekin osallistua-> oma kunto pysyy kohdillaan
- Saa hyvää tukea / ideoita liikuntakoordinaattoreiden tapaamisesta
- Lasten riemu ja ilo liikunnasta
- Energinen olotila itselle vaikka väsyttääkin
- Lasten liikuttamisessa: Lapset innostuu, ilostuu, oppii uutta-> lapset rauhoittuu ja itsetunto kasvaa
- Haluaisin uusia ideoita
- Työkavereiden innostus
- Motivoi se, että saa kiitosta ja kehua sekä tukea toteutukseen = tehdään yhdessä
- Ideoiden vaihto
- Lasten palaute, vanhempien palaute ja esimiehen palaute
- lasten ilo ja halu liikkua
- lasten into / onnellisuus ideoihin / liikkumiseen
- Uudet ideat / koulutukset
- Positiivinen palaute
- Oma hyötyliikunta
- Saa uusia ideoita
- saa jakaa kokemuksia innostuneiden ihmisten kanssa
- säännölliset tapaamiset ja voi jakaa ideoita töissä

• LASTEN ILO JA INNOSTUS

- Lasten into osallistua liikunnallisiin toimin-
toihin
- Lasten riemu ja ilo liikunnasta
- Lapset innostuu, ilostuu, oppii uutta ->lapset
rauhottuu ja itsetunto kasvaa
- Lasten into / onnellisuus ideoihin ja liikkumi-
seen
- lasten ilo ja halu liikkua

• VERTAISTUKI

- Saa hyvää tukea ja ideoita liikuntakoor-
dinaattoreiden tapaamisista
- Saa jakaa kokemuksia innostuneiden ihmisen
kanssa
- Säännölliset tapaamiset ja voi jakaa ideoita
töissä

• OMA TYÖHYVINVOINTI

- Energinen olotila itselle vaikka väsyttääkin
- Oma hyötyliikunta

- Saa itsekin osallistua -> oma kunto pysyy
kohdillaan

• UUDET IDEAT

- Haluaisin uusia ideoita
- Ideoiden vaihto
- Uudet ideat ja koulutukset
- Saa uusia ideoita

• SAATU PALAUTE

- Motivoi se, että saa kiitosta ja kehuja
sekä tukea toteutukseen tehdään yhdessä
- Positiivinen palaute
- Lasten palaute, vanhempien palaute ja
esimiehen palaute
- Työkavereiden innostus

• VIHREÄ POST-IT HAASTEET

- Aikaa ei tunnu löytyvän kirjallisten
hommien tekoon (ilo kasvaa liikkuen
alustalle kirjaaminen)
- Vaikea päästä välillä myös koordinaat-
torien tapaamisiin
- Välillä turhauttavaa saada myös työn-
tekijät motivoitua panostamaan liikun-
taan
- Että saa kaikki innostumaan; aikuiset
- Vanhoista asenteista luopuminen
- Ajan puute
- Henkilökuntavaje (sairaslomat ym.)
- Aika
- Kunnon sisäliikuntapaikan puute läheltä
- Päiväkodin tilojen haasteellisuus
- Liika "kirjallinen" työ
- Ajan käyttö
- henkilökunnan puute ja äkilliset muutokset
työvuorot
- välillä haastavaa saada pk:n muuta henkilö-
kuntaa (ja johtajaa) mukaan lasten liikunnan
lisäämisiin arjessa
- Totutuista tavoista irti päästäminen"koska on
tehty näin 20v näin tehdään nytkin"
- pk on monessa pisteessä
- kirjaamisiin ei aikaa
- kaikki työntekijät eivät innostuneita liikutta-
misesta

• MUUTOSVASTARINTA

- Totutuista tavoista irti päästäminen, koska
näin on tehty 20v näin tehdään nytkin
- vanhoista asenteista luopuminen

- välillä haastavaa saada pk:n muuta henkilökuntaa (ja johtajaa) mukaan lasten liikunnan lisäämisiin arjessa

- **HENKILÖKUNNAN MOTIVOINTI**

- Kaikki työntekijät eivät innostuneita liikuttamisesta
- Että saa kaikki innostumaan; aikuiset
- Välillä turhauttavaa saada myös muut työntekijät motivoitua liikuntaan

- **AJAN PUUTE**

- Ajankäyttö
- Ajan puute
- Aika

- **DOKUMENTOINTI**

- Liika "kirjallinen" työ
- Ei tunnu löytyvän aikaa kirjallisten hommien tekoon (llo kasvaa liikkuen alustalle kirjaamiset
- Kirjaamisiin ei aikaa

- **RESURSOINTI**

- Vaikea päästä välillä myös liikuntakoordinaattorien tapaamisiin
- Henkilökunnan puute ja äkilliset muutokset
- Henkilökuntavaje (sairaslomat ym.)
- Pk. on monessa pisteessä
- Työvuorot

- **YKSIKÖN FYYSISET TILAT**

- Päiväkodin tilojen haasteellisuus
- Kunnan sisäliikuntatilojen puute läheltä

- **PINKKI POST-IT SISÄLTÖTOIVEET**

- liikuntakoordinaattorien tapaamisissa olisi hyvä saada, joka kerta myös jotain "konkreettista" mukaan esim. lajikoelua
- vähemmän kirjaamista enemmän liikkumista lasten kanssa
- työntekijöiden liikkumiseen kannustusta motivaatiota, vinkkejä
- esim. metsämörri koulutus
- Yhteiset tapahtumat
- Käytännön vinkkejä / koulutuksia

-

- keskustelua monipuolisemmasta yhteistyöstä
- työtavoista muualla
- Vinkkejä henkilökunnan liikkumiseen
- henkilökunnan motivoimiseen vinkkejä (jotain konkreettista)
- teemapäiviä lisää -> "pakotta" kaikki osallistumaan
- koulutuksia koko päiväkodin henkilökunnalle
- Pitääkö kirjata näin paljon koneelle

- **KONKREETTISET IDEAT / KOULUTUKSET**

- Liikuntakoordinaattoreiden tapaamisissa olisi hyvä saada joka kerta jotain konkreettista mukaan esim. lajikoelua
- Käytännön vinkkejä / koulutuksia
- koulutuksia koko päiväkodin henkilökunnalle
- Esim. metsämörri koulutus

- **KESKUSTELU**

- Työtavoista muualla
- Keskustelua monipuolisemmasta yhteistyöstä

- **DOKUMENTOINTI KÄYTÄNNÖT**

- Pitääkö kirjata näin paljon koneelle
- Vähemmän kirjaamista, enemmän liikkumista lasten kanssa

-

- **YHTEISTYÖ JA YHTEISET TAPAHTUMAT**

- Yhteiset tapahtumat
- Teemapäiviä lisää -> "pakottaa" kaikki osallistumaan

-

- **MAHDOLLISUUKSIA HENKILÖKUNNAN LIIKKUMISEN JA MOTIVAATION LISÄÄMISEEN**

- Henkilökunnan motivoimiseen (jotain konkreettista)
- Henkilökunnan liikkumiseen
- Työntekijöiden liikkumiseen kannustusta motivaatiota; vinkkejä

Post- it aineiston jatkotyöskentelylomake

Liikuntakoordinaattorit / Post- it työskentelyn – jatkotyöskentely 08/2017

1. Toimin liikuntakoordinaattorina / vastuuesimiehenä – Laita rasti alueen perään

Eteläinen 1 _____
Pohjoinen / pohj _____

Eteläinen 2 _____
Pohjoinen/ itä _____

2. MOTIVAATIOTEKIJÄT LASTEN LIIKUTTAMISESSA JA LIIKUNTAKOORDINAATTORINA TOIMIMISESSA

5-1	Pisteytä viisi tärkeintä. Anna tärkeimmälle 5 pistettä, seuraavalle 4 ja kolmannelle 3 jne. Väittämien viereen luvut 5, 4, 3, 2, 1
	Esimiehen tuki
	Koulutukset
	Lasten ilo ja innostus
	Liikuntapalvelukeskuksen tuki
	Oma työhyvinvointi
	Oman innostuksen ja tiedon jakaminen
	Onnistumisen kokemukset (positiivinen palaute, liikkumattomat liikkeelle)
	Tapahtumien järjestäminen
	Tietoisuuden lisääntyminen
	Uudet ideat ja toiminatatavat
	Vertaistuki – yhteiset / säännölliset tapaamiset

3. HAASTEET LASTEN LIIKUTTAMISESSA / LIIKUNTAKOORDINAATTORINA TOIMIMISESSA

5-1	Pisteytä viisi haastavinta Anna haastavimmalle 5 pistettä, seuraavalle 4 ja kolmannelle 3 pistettä jne. Väittämien viereen luvut 5, 4, 3, 2, 1
	Aikuisten asenne / Muutosvastarinta
	Arjen resursointi (ryhmästä irrottautuminen, poissaolot, sijaisuusjärjestelyt, työvuorokäytännöt yms.)
	Asenteisiin vaikuttaminen
	Dokumentointi / kirjaamiset
	Epäselvä liikuntakoordinaattorin tehtäväkuva
	Haastavat lapsiryhmät
	Henkilökunnan motivointi
	Liikkumattomat lapset
	Omalla osaamisella kouluttaminen
	Projektien päällekkäisyys
	Tiedonkulkua (yksiköiden välillä / yksiköiden hajanaisuus)
	Toimintayksikön tilat ja välineet
	Työajan riittämättömyys - Ajanpuute
	Vuorohoito

4. SISÄLTÖTOIVEITA JA ODOTUKSIA LIIKUNTA KOORDINAATTORIEN TAPAAMISIIN

5-1	<u>Pisteytä viisi tärkeintä- Anna tärkeimmälle 5 pistettä, seuraavalle 4 ja kolmannelle 3 pistettä jne.</u> Väittämien viereen luvut 5, 4, 3, 2, 1
	Henkilökunnan liikkumisen mahdollisuudet
	Ideoiden jakaminen - Konkreettiset käytännön vinkit
	Ilo kasvaa liikkuen ohjelma
	Keskustelua – mielipiteiden vaihtoa- vertaistuki ja kannustus
	Lajikokeilut
	Liikunnan vuosisuunnitelma
	Liikuntakoordinaattorien tehtäväkuva
	Tiedonkulun käytännöt
	Vanhempien osallisuuden mahdollistaminen
	Koulutukset <ul style="list-style-type: none"> • Hiihto • Luistelu • Lumikenkäily • Metsämörri • Motoristen taitojen arviointi ja tukeminen • Seikkailuliikunta • • Muu koulutustoive, mikä? _____
	Lisää tietoa lasten liikunnasta <ul style="list-style-type: none"> • Haastavien lapsiryhmien liikuttaminen • Motorisesti kömpelöiden lasten tukeminen • Pienten lasten liikunta • • Muu aihe, mikä? _____
	Yhteistyö päiväkotien välillä <ul style="list-style-type: none"> • Muihin toimintayksiköihin tutustuminen • Tapahtumien järjestämien • • Mitä muuta _____

Palautekysely 1 - Pori

Palaute liikuntakoordinaattorien Porin vierailusta

Kysely toteutettiin webropol – kyselynä

- **MITEN ONNISTUIMME?**
- 1. Arviointi koko vierailupäivästä 1heikko – 5 erittäin hyvä
- 2. Kuljetus ja aikataulu 1heikko – 5 erittäin hyvä
- 3. Avoimet kommentit:
- **TUTUSTUMISKOHTEET**
- 4. Uimahalli / aamun aloitus 1 heikko- 5 erittäin hyvä
- Aiheen mielenkiintoisuus 1heikko – 5 erittäin hyvä
- Aiheen hyödyllisyys 1heikko – 5 erittäin hyvä
-
- 5. Avoimet kommentit:
-
- 6. Metsäeskari
- Aiheen mielenkiintoisuus 1heikko – 5 erittäin hyvä
- Aiheen hyödyllisyys 1heikko – 5 erittäin hyvä
-
- 7. Avoimet kommentit:
-
- 8. Veturitallin päiväkot
- Aiheen mielenkiintoisuus 1heikko – 5 erittäin hyvä
- Aiheen hyödyllisyys 1heikko – 5 erittäin hyvä
-
- 9. Avoimet Kommentit:
-
- 10. Isomäen jäähalli – Porin vipinää varhaiskasvatukseen
- Aiheen mielenkiintoisuus 1heikko – 5 erittäin hyvä
- Aiheen hyödyllisyys 1heikko – 5 erittäin hyvä
-
- 11. Vapaa sana

Palautekysely 2 - Espoo

Palaute liikuntakoordinaattorien Espoon vierailusta

Kysely toteutettiin webropol – kyselynä, osana Turun liikkuva varhaiskasvatus 2 hankkeen arviointia. Kohdan 3 valinta liikuntakoordinaattorien tutustumiskäynti ohjasi vastaamaan kysymyksiin 4, 5 ja 6.

1. Valitse yksikkö, jossa työskentelet
2. Kirjoita yksikkösi osoite
3. Mitä arviointi koskee, valitse vaihtoehto

Yksikkökäyntiä

Lajikokeilu

Motokerho

Ilo kasvaa liikkuen ohjaus

Liikuntakoordinaattorin tutustumiskäynti

Muuta mitä?

4. Kuinka hyvin käynti vastasi

Toiveita: 1 ei lainkaan – 5 erittäin hyvin

Odotuksia: 1 ei lainkaan – 5 erittäin hyvin

Tavoitteita: 1 ei lainkaan – 5 erittäin hyvin

Hyödyllisyys: 1 ei lainkaan – 5 erittäin hyvin

5. Kommentteja:

6. Mistä käsitellyistä asioista hyödyitte eniten?

Turun varhaiskasvatuksen liikkumisen vuosikello

Viikko NRO	Aluetiimi	Yksikön johtaja	Yksikön koor- dinaattori	Aluekoordinaattori	Vastuuesimies	Palvelu- päällikkö
TOIMIKAUDEN SYKSY						
32		LK- työ- vuoro vko34			Kokouskutsu	Muistuta Ydintiimin kokouk- sesta
34				Ydintiimi	Ydintiimi	Ydintiimi
35			Alueelliset ver- kostot YHTEI- NEN	Alueelliset verkostot YHTEINEN	Alueelliset verkostot YH- TEINEN	
37	Verkosto kuulumiset	Aluetiimi			Aluetiimi	
43		LK- työ- vuoro vko 46			Kokouskutsu	
43-45				Päivitä alueen vä- linekierto		
46			Alueelliset ver- kostot	Alueelliset verkostot	Alueelliset verkostot	
47	Verkosto kuulumiset	Aluetiimi				
50			Tarkista vä- linekierto			
51						Kokous- kutsu
TOIMIKAUDEN KEVÄT						
3				Ydintiimi	Ydintiimi	Ydintiimi
4					Kokouskutsu	Muistuta nykytilan arviointi
6			Alueelliset ver- kostot	Alueelliset verkostot	Alueelliset verkostot	
7	Verkosto kuulumiset	Aluetiimi			Aluetiimi	
7-8		Nykytilan arviointi	Nykytilan arviointi	Nykytilan arviointi		
12		LK- työ- vuoro vko15			Kokouskutsu	
15			Alueelliset ver- kostot	Alueelliset verkostot	Alueelliset verkostot	
16-18				Päivitä alueen vä- linekierto		
17	Verkosto kuulumiset	Aluetiimi			Aluetiimi	
23			Tarkista vä- linekierto			
24						Kokous- kutsu